

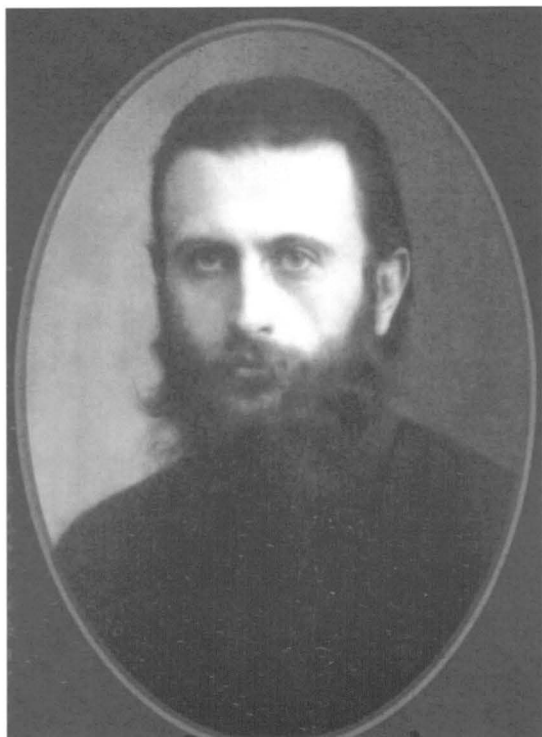
BIBLIOTECA METROPOLITANĂ
BUCUREȘTI
Inventar nr. 3418

9
Septembrie
2010

Biblioteca Bucureștilor

BIBLIOTECA METROPOLITANĂ BUCUREȘTI • ASOCIAȚIA BIBLIOTECARILOR ȘI DOCUMENTARIȘTILOR DIN ROMÂNIA • DIRECTOR: FLORIN ROTARU

Părintele ARSENIE BOCA

1910–1989

100 de ani de la naștere

Mântuirea nu e individuală, ea e întotdeauna colectivă. Prin unul se mântuiesc mai mulți. Singuraticul, izolaționistul nu e sigur de mântuire, mântuirea lui e nesigură, neclară.

Credința este aceea care ajută cunoașterea și o întregește și o întărește.

Firul iubirii ridică pe oameni spre Dumnezeu și pogoară pe Tatăl, Fiul și Duhul la oameni. Iar pe fii, Dumnezeul iubirii îi leagă întreolaltă ca să fie una, ceea ce minunează lumea, încât recunoaște pe Dumnezeu din fii, căci fiii uniți în iubire trăiesc întru El și arată în lume capătul pământesc al Împărăției cerești. Aceasta e voia Tatălui și rugăciunea Fiului. Societatea toată trebuie să se prindă în această trăire a iubirii treimice.

Din vol. „Fericirea de a cunoaște calea“

Sumar

13000000

Răsfoiri

Dr. Ion DUR – Etica relației cu istoria și politica2

BUCUREȘTII DE ALTĂDATĂ

Alexandru PELIMON – Noua Capitală a României3

Dr. Nicolae MAREȘ – Wladimir Hegel, un sculptor român cu rădăcini poloneze4

Prof. Virgiliu Z. TEODORESCU – Din colecțiile Bibliotecii Metropolitane București (I).
Ilustrate cu Parcul Carol I6

Patrimoniu8

ISTORIA CĂRȚII

Claudiu ISTRATE – UER și IBBY România – în sprijinul bibliotecilor școlare9

AUTOGRAFE CONTEMPORANE

Acad. Alexandru SURDU și vocația Pentadei10

MERIDIAN BIBLIOTECONOMIC

Din viața Bibliotecii Metropolitane București

CARTEA. ROMÂNIA. EUROPA, ediția a III-a. Un model de interculturalitate14

O carte fundamentală: *Lucrările Simpozionului Internațional*

CARTEA. ROMÂNIA. EUROPA, ediția a II-a, 20 – 24 septembrie 200915

Prahova – un județ cu vocație culturală16

Caragiale și folclorul urban17

551 de ani de atestare documentară a Capitalei – „Bucureștiul într-o zi”18

Răspunsul EBLIDA la Carta Verde a Comisiei Europene: *Deblocarea potențialului
industriilor culturale și creative*, iulie 201019

Propuneri de modificare a Directivei Societății Informaționale Europene
privind operele fără autor22

Frédéric MITTERAND – Un program pentru dezvoltarea lecturii23

Acad. Ștefan ȘTEFĂNESCU – In memoriam: Un mare profesor și savant român:
Acad. Radu P. Voinea26

Acad. Radu P. VOINEA – Frumusețea adevărului științific27

Orizonturi

Dr. Dumitru ISAC – Conceptul de frumos la Socrate, Platon și Aristotel (II)28

13 septembrie – un reper cultural-istoric pentru Pompierii Capitalei31

Dr. Ion CONSTANTIN – Gherman Pânteia – Primar al Odesei (1941–1944) (II)32

Catalog – Cărți pentru copii de la Biblioteca „Emil Gârleanu”36

Repere

Dr. Marian NENCESCU – Stâlpii și Crucea, sau drumul spre Centru38

Calendar39

Răsfoiri

Etica relației cu istoria și politica

Dr. Ion DUR

Și totuși, filosoful Noica a existat și în alt fel. El a avut și biografie, a trăit viața plenar nu numai sub raport biologic, nefiind-i străin nimic din ceea ce este uman! Afirmările gânditorului în raport cu propria-i biografie trebuie receptate retoric, căci tot Noica pare să ne ofere, e drept într-o formă deghizată, fragmente autobiografice.

Ne referim, între altele, la o „fișă clinică” al cărei conținut dezvăluie un examen autoscopic. Într-un „cifru” nu greu de bănuț, avem aici povestită structura de rezistență a *eului etic*. Vom reține o parte din aceste „date”, extrem de revelatoare, deopotrivă, pentru omul și gânditorul Noica. Este descrierea unui caz de *ahoretie*, un fel de maladie a lucidității spiritului (*ahoretia* fiind înțelesă drept „refuzul”, respectiv renunțarea mai atenuată ori mai categorică de a avea *horoi*, determinații).

Ce spune despre acest „caz de ahoretie” medicul specialist pe care Noica însuși îl numește «nooiatru»? *Pacientul* a citit la 18 ani pe Kant și a fost „confiscat”, pe viață, de *gândirea speculativă*. Celei din urmă sintagme nu îi putem conferi deloc vreun sens peiorativ, ci, dimpotrivă, ea poartă însemnele înțelesului original și sugerează o cale de cunoaștere preponderent deductivă și rațională, căreia îi sunt proprii spiritul dialectic și legătura cu istoria și existența umană.

O atare „lovitură” i-ar fi schimbat oarecum viața – se produsese o ruptură/tăietură – și i-ar fi dat o „timpurie dar, după câte și-a dat seama mai târziu, falsă maturitate”; una „pe bază de atitudine, nu de conținut”. Se instalează în tânărul despre care vorbește Noica și *refuzul*: al unor domenii ale culturii (artele), al aplicațiilor practice. Începea, spunem noi, „etica” lui *nu*, începea să existe ca stare *dandysmul*, așa cum îl descrie Camus.

Însă «nooiatru» constata că nu e vorba de un refuz oarecare, ci, din unghiul „excesului în minus”, de „câtă putere de atracție conferă refuzul – adesea *simulat*, bineînțeles – de a te lăsa tu atras” (subl. n., I. D.). Un refuz *mimat*, înscenat, care poate să ne trimită, de pe acum, la presupunerea că ființa autorului adopta (și făcea chiar „exerciții” în acest sens) atitudinea *solitarului* teribilist și că putem avea aici, în consecință, germele atât ai convertirii, mai târziu, la lui *solitar* într-un anumit *solidar* (e aceea „singurătate comunitară” de care va aminti filosoful în *Jurnal filosofic*), dar și ai prefacerii acestei simulări în ceea ce vom numi *strabismul* atitudinii etice îndeosebi din anii '38-'40; acest din urmă interval reiterează experiența cu „limitele virtuții goale” din tinerețe și genera astfel convingerea, e-adevărat: *postfactum*, că virtutea este mai mult *virtuozitate*.

Puseul acestei atitudini *louche* este coerent cu „ipocrizia” pe care tânărul Noica o simțea față de prieteni, cu „nesiguranța așezării sale morale”, compensată atunci, în tinerețe, prin acea tehnică a «secretariatului»: „punerea în acțiune, cât de cât organizată, a altora, prin buna lor valorificare cu ajutorul unei idei pe care o arunci în discuție, sau a unei imperceptibile programări în întâlnirile cu ceilalți, chiar fără a ajunge la organizarea de grupări (literare sau ideologice) al căror secretar-demiurg să fii” (și acest secretar care acționa „oarecum din umbră” va recidiva îndeosebi în textele din *Buna Vestire*). Dar neașezarea morală a „pacientului” era mai contradictorie: o

indiferență vecină cu nestatornicia, cu labilitatea dată, paradoxal, de acceptarea posibilităților alternativei: «Dacă-mi reușește păcatul, este bine, am voluptatea; dacă nu-mi reușește, este bine, am virtutea».

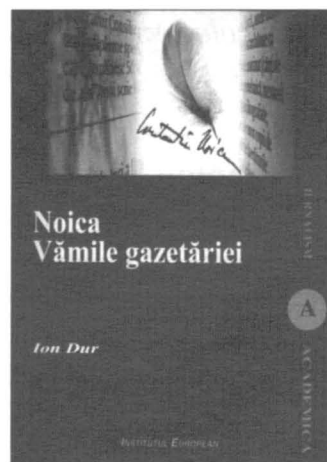
„Nu lua parte plină nici la viața celorlalți, neexplicându-și bine cum le putea impune câteodată, cu neparticipația și chiar cu ignoranța sa în domeniile lor de acțiune”. Era, probabil, vorba, se spune într-o paranteză, de un «transfer de acțiune», un dublu „joc de pasivitate și activitate inhibată”.

Se pare că „pacientul” nu știa de «tăria negativului». A făcut – în raport cu sentimentele de atracție și iubire – o „teorie a donjuanismului prin non-cucerire, după cum a făcut și o teorie a non-actului și, practic, a non-posesiunii”. Avea, se pare, vocație pentru așa ceva: prin negativ, credea că își obține „virtutea” și devine „orgolios”, înțelegând în același timp care sunt „limitele virtuții goale” și ce face ca virtutea să derapeze către virtuozitate. E aceeași *tendință către exces*, dar nu unul în plus, ci hotărându-se să-l prefere pe cel în „minus” (e aici un frumos și plin de tâlc paradox, printre ale cărui străluciri, oarecum „luciferice”, dezvăluim excesul ca *Grundlichkeit*, adică o profunzime în cât mai multe direcții, dar și un exces de factură bovarică).

Continuăm interpretarea „fișei clinice”. După *extazul speculativ* (noi am spune și *speculativ*), a fost sedus de muzică (în care vedea un „exercițiu” al sentimentului, fixându-se îndeosebi pe Bach) și poezie (unde atracția era dată de *ființa cuvântului*), iar matematicile,enerate totuși mult, au fost o iubire efemeră. La această primă iubire – care, în subtext, n-a fost nicidecum părăsită – Noica va reveni, de altfel, la vârsta deplinei maturități creatoare, dintr-o necesitate nu numai „internă”, ci și „externă”, care ținea de osatura logică a „sistemului” său, permanent deschis. Toate acestea, continuă „fișa”, s-au petrecut până la vârsta de 25 de ani – înainte sau după – când *s-a retras voluntar din orice angajare* (subl. n., I. D.).

Despre ce este vorba aici? Refuzând asistența oferită de filosoful Negulescu, Noica se va „retrage” la Sinaia, după absolvirea facultății, și traduce acolo vreo opt romane polițiste din Herz, o cale de a căpăta – cum îi mărturisea într-o scrisoare lui Ion Chinezu – „răgazuri de filosofare”. [...]

Ion Dur, *Noica: Vămile gazetăriei între dandysm și mitul școlii*, cuvânt înainte de Gh. Vlăduțescu, Institutul European, Iași, 2009, pp. 82-84

BUCUREȘTII DE ALTĂDATĂ

Noua Capitală a României

Alexandru PELIMON

Scriitor (1822–1881)

V-aruncați ochii asupra astor locuri pe care se întinde acest oraș important! Uitați-vă de jur împrejurul său cu luare aminte; priviți-l din toate punctele și-i vedeți mai multe faze pe care le are.

Văzând cineva atâtea case grămădite, turnuri sau domurile bisericilor sau ale mănăstirilor ce se văd ca o panoramă din Dealul Spirei, din Dealul Filaretului sau de la Cotrăcenii, va ști că populația sa se urcă la o sută de mii de suflete, sau poate și mai mult cu străinii ce vin și ies.

Afară de câteva așezăminte publice vechi și noi, un număr prea mare de biserici pentru mărimea orașului, mai bine de douăzeci de mănăstiri pe care le are, dintre care cele mai multe sunt construite în formă de citadele sau fortărețe, ar zice cineva că fiecă Domn, cu sosirea sa la tron, de la fundarea acestui oraș și până în zilele mai dincoia, puse într-adins câte una din aceste citadele spre a-și immortaliza numele, sau așa cereau timpurile ca să se fortifice toate aceste principale și dominante poziții ale Bucureștiului spre a se putea apăra la timpuri de nevoi, în contra oricăror inamici... Astfel vede cineva mănăstirea Radul Vodă, care cu toate prefacerile ce le-a avut de mai multe ori până acum, poziția sa cea înaltă aproape de apa Dâmboviței și lângă care se află mica bisericuță numită a lui Bucur cu totul în marginea apei, aceea ce după cum se vede și se cunoaște la începutul ei, nu fu decât asemenea o lucrare de pământ militară; această mănăstire cu hramul Sfânta Treime este văzută din toate părțile și-și arată crestele murilor ce o înconjură ca și cum ar fi primul fort al orașului. Poate cineva să judece după forma și împrejmuirea ce o are, după grosimea murului ce o înconjoară, ochiurile sau creșturile prin mur, de unde se putea bate și apăra și chiar după camerele cele cu ferestrele spre drum ca niște cazemate prin cazarmă și în fortărețe, se poate dar cunoaște prea bine ce lucrare fu din începutul ei.

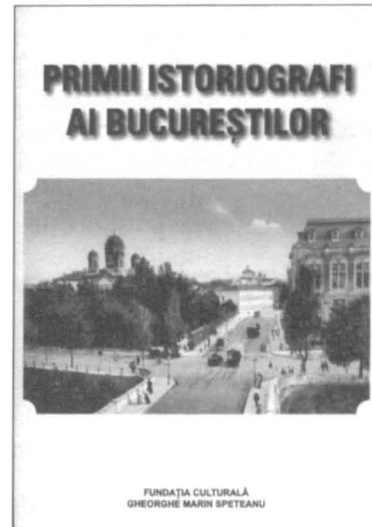
Afară de-aceasta, luând în considerare poziția acestei coline și mai cu seamă cum a fost locul pe-aici, în timpurile mai de demult, numai păduri și smârcurile ce le forma apa Dâmboviței pe lunca ei, această citadelă era una din cele mai tari lucrări care – precum am zis la capitolele trecute – prin ajutorul și rezistența ce o putea înfățișa, se înțelege, armile românești aici preîntâmpinau sau opreau înaintarea armiiilor străine ce năvăleau în țară și-și luau drumul către Târgoviște.

Dintr-aceasta se începu întâia cauză a fundării Bucureștiului și cea dintâi lucrare, cel dintâi par care se bătu dintru început fu aici, fiindcă se cunoaște și se știe, după cele zise și după cele văzute, că cea mai veche biserică a Bucureștiului este a lui Bucur; și-așa, dintru început făcându-se mai întâi niște colibe sau niscaiva căsuțe, un cătun și-apoi un

sat; mai târziu, din ce în ce se întinse și se lăți, încât ajunse a se forma aceea ce vedem astăzi: case mari, palate, biserici, mănăstiri – într-un cuvânt Bucureștii, capitala României!

Dar spre a vorbi ceva mai întins despre poziția și locurile pe care se află situat orașul, putem zice că Bucureștiul lăundu-se pe lunca sau albia Dâmboviței, nu spre una din acele poziții avantajoase și mai cu seamă partea sa interioară, adică târgul și câteva din mahalalele sau foburgurile sale, găsindu-se cu totul îngropate pe vale, nu înfățișează ochiului călătorului precum alte orașe ca Iașul și Târgul Ocnei, acea frumoasă și falnică privire ce se vede de departe și numai când se apropie cineva cu totul de dânsul, viind de-afară, adică când este mai la barieră, încep a se zări casele și domurile bisericilor.

Să examinăm dar capitala noastră despre vreo parte, oricare va fi, da către unul din cele patru puncte universale. Să începem despre partea către Radul Vodă, în partea primitivă sau leagănul Bucureștiului. Să urmărim cursul Dâmboviței din Tabaci către Livedea cu duzii, sau fie și mai dincoia; atâtea ulițe și-atâtea mahalale, de care se îmbracă scheletul locului acesta atât de variat, numele acestor ulițe și mahalale care, cele mai multe le poartă după numirea bisericilor și-altor particulari; numirile acestea, ne face să cunoaștem pe întâii lăcuitori și fondatori ai mahalalelor precum: Streața Iancului, Biserica Apostol, Popa Rusu, Popa Chițu, Podul Calitei și celelalte. Mergem tot înainte către Tâiere, unde se taie vitele pentru târg, sau către Foișor și de aici înaintăm spre Văcărești. Aici locul e cât se poate de pitoresc, însă numele însuflă oarecare teroare!...

Primii istoriografi ai Bucureștilor,
îngrijire ediție, cuvânt înainte și glosare
de Viorel Gh. Speteanu,
Editura Fundației Culturale
„Gheorghe Marin Speteanu”,
București, 2008, pp. 284-286

Istoria unor monumente bucureștene

Wladimir Hegel, un sculptor român cu rădăcini poloneze

Dr. Nicolae MAREȘ
Diplomat

Unul dintre cei mai de seamă reprezentanți ai neoclasicismului românesc în sculptură a fost Wladimir Hegel (1839–1918), autor al unora dintre cele mai semnificative monumente de for public bucureștean de la începutul secolului al XX-lea.

Originile familiei Hegel se află în Polonia, unde tatăl său, Konstanty Hegel, a fost de asemenea sculptor, autor al unor monumente publice, dar și funerare, ce pot fi și astăzi admirate la Varșovia. De altfel, tatăl său, fost profesor la Școala de Belle Arte din capitala Poloniei, este și autorul celebrei statui *Sirena*, simbolul cetății Vistula, amplasată azi chiar în incinta Cetății Vechi a Varșoviei. Fiul său, Wladimir (Włodimierz, în poloneză), i-a călcat pe urme, studiind sculptura la Berlin și Paris, pentru ca după 1873 să se stabilească la București, se pare la îndemnul lui V.A. Urechea. Același istoric are meritul de a-l impune pe tânărul artist în fața protipendadei bucureștene, într-o epocă în care arta plastică românească se afla în plină expansiune, prin artiști precum Karl Storck, Ion Georgescu sau Ștefan Ionescu-Valbudea.

Statuia lui Dinicu Golescu

Monumentul Eroilor Pompieri

Stabilindu-se definitiv la București, în 1885, Wladimir Hegel devine profesor de sculptură la Școala de Arte și Meserii (din 1891), apoi la Academia de Belle Arte (1898), după moartea prematură a lui Ion Georgescu.

În calitate de dascăl, a îndrumat pașii unor importanți sculptori, precum *George Vasilescu*, *Filip Marin*, *Dimitrie Paciurea* ș.a. Cel mai cunoscut elev al maestrului rămâne însă *Constantin Brâncuși*, care-i va păstra și o vie amintire, declarând, peste ani, că Hegel i-a fost „părinte și profesor“, călăuzindu-i pașii spre viitoarea sa carieră internațională.

Arta de portretist a lui W. Hegel își va găsi concretizarea în realizarea, în 1891, a bustului Reginei Elisabeta (Carmen Sylva), soția regelui Carol I. Recunoscut și apreciat de familia regală, sculptorul va străluci în saloanele bucureștene, realizând la comandă și alte lucrări din aceeași categorie.

Un alt personaj de referință al culturii române, imortalizat de W. Hegel, este Mihail Kogălniceanu. Statuia lui Kogălniceanu, inaugurată la Galați în 1893, are și două replici, la Piatra Neamț și la Iași, care, fără să fie identice, completează personalitatea celui omagiat.

Un alt criteriu de selecție a statuilor realizate de W. Hegel îl reprezintă și legăturile culturale sau politice cu Polonia, țară de care sculptorul se va simți atașat toată viața.

Cea mai cunoscută lucrare bucureșteană a lui W. Hegel rămâne însă *Monumentul Eroilor Pompieri*, inaugurată la 13 septembrie 1901, în prezența câtorva supraviețuitori ai bătăliei din Dealul Spirii (13 septembrie 1848). Din păcate, legendarul căpitan Pavel Zăgănescu, devenit între timp colonel în rezervă, era decedat la data inaugurării monumentului.

Monumentul redă o Victorie înaripată sunând din trompetă vestea deșteptării gloriei străbune. Ea poartă pe brațe un ostaș pompier rănit, semn al jertfei. Pe soclul statuii, pe o placă de bronz, se pot citi cuvintele: „Luptătorilor de la 13 septembrie 1848, poporul român recunoscător“ (1900).

Din păcate, monumentul, ca și atâtea alte lucrări reprezentative ale Capitalei, a cunoscut și câteva mutări, locul inițial, Dealul Spirii, dispărând odată cu construirea Casei Poporului, în anii '80 ai secolului trecut. Statuia a fost reamplasată în 1991 în fața hotelului Marriott, fiind locul de desfășurare tradițională a paradei pompierilor bucureșteni.

O altă statuie cu rezonanță publică purtând semnătura lui W. Hegel este cea a revoluționarului pașoptist *C.A. Rosetti*, inaugurată în 1902 și situată în piața ce-i poartă azi numele. Ilustrul om politic este reprezentat așezat într-un fotoliu, într-o atitudine meditativă. Pe soclu citim inscripția: „Luminează-te și vei fi. Voiește și vei avea“, cu rezonanță în calitatea de mason a defunctului.

Cu mențiunea că la Iași mai pot fi admirate statuile lui Vasile Alecsandri (situată în fața Teatrului Național) și cea a lui Miron Costin, vom semnală, printre ultimele sculpturi monumentale realizate de Wladimir Hegel, o „lucrare de bătrânețe“, cum spun unii exegeți, *Statuia lui Dinicu Golescu* din preajma Spitalului Militar. Prin alură și expresie ne amintește de figura lui Miron Costin, aducând pe registrul inferior și alți reprezentanți ai dinastiei Golescu, poate mai puțin expresivi, dar puși totuși în valoare și redându-i astfel posterității.

În ansamblul lor, lucrările lui Wladimir Hegel au însemnat pentru sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea un moment de referință în arta monumentală românească, ca arie de cuprindere și expresie greu de depășit. A fost un pedagog strălucit care, după Storck și Georgescu, a dat noi valențe învățământului artistic românesc, continuând opera tatălui său, a varșovianului Konstanty Hegel, pe teritoriu românesc. Wladimir Hegel nu a uitat nici o clipă că este polonez, atunci când a înfățișat personalități apropiate de Polonia și de cultura ei, cu toate că românii îl luau drept neamț. Nume însoțit de stima pe care ceasornicarul Argezi a dat-o cu plecăciune acestor mari meșteșugari.

Statuia lui C.A. Rosetti

*Focul cel mare,
București, 1847.
Pictură de
Moustakoff*

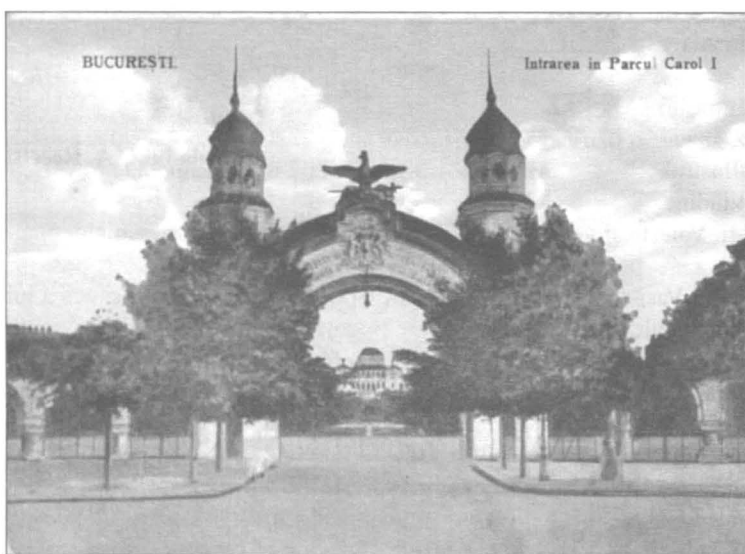
Din colecțiile Bibliotecii Metropolitane București

(I)

Ilustrate cu Parcul Carol I

Prof. Virgiliu Z. TEODORESCU

Sărbătorirea, la 20 septembrie, a 551 de ani de la atestarea documentară a Bucureștilor readuce în actualitate imaginea veche a orașului, așa cum se prefigura la începutul secolului al XX-lea. Cuprins de febra prefacerilor edilitare, Bucureștii erau atunci un oraș în expansiune, modelul fiind evident cel occidental, potrivit liniei politice trasate de dinastia regală. Pentru ilustrarea acestui concept, am apelat la istoricul Virgiliu Z. Teodorescu, cunoscut pentru pasiunea sa arhivistică, care a avut amabilitatea să comenteze pentru cititorii „Bibliotecii Bucureștilor” câteva dintre cele mai valoroase piese de artă fotografică, aflate în colecțiile speciale ale Bibliotecii Metropolitane București. Ne face o deosebită plăcere să găzduim aceste nestemate ale trecutului, în speranța că cititorii, în special cei tineri, vor privi pe viitor cu mai multă responsabilitate moștenirea înaintașilor, ce nu-și așteaptă decât recunoașterea și, dacă vreți, reconsiderarea cuvenită. (Redacția „B.B.”)

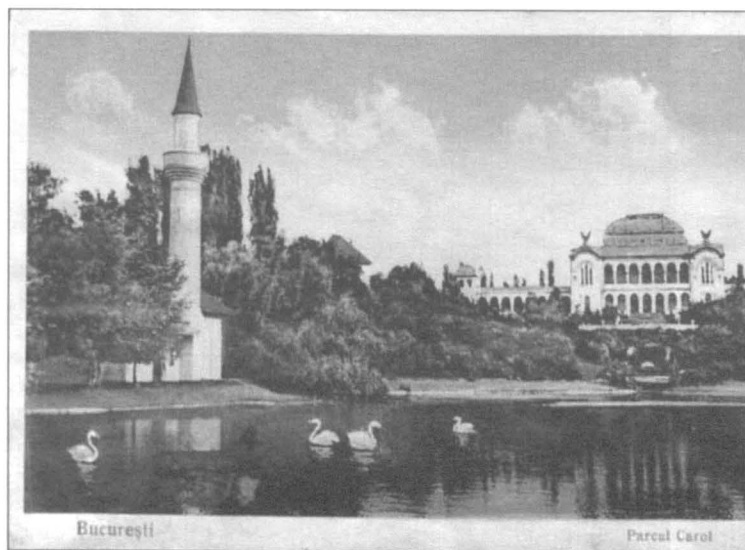
Carte poștală ilustrată color, având imprimat pe fața vederii textul: **București. Intrarea în Parcul Carol I.** Pe verso este imprimat: **Editura Librăriei Union, București, Reproducerea interzisă. Inventar 4593/2004 anulat, înlocuit cu etichetă: C.P. XX 276 inv. 276/2006. Mențiuni cu creionul: 0001.** Dimensiuni: 9 x 13,8 cm.

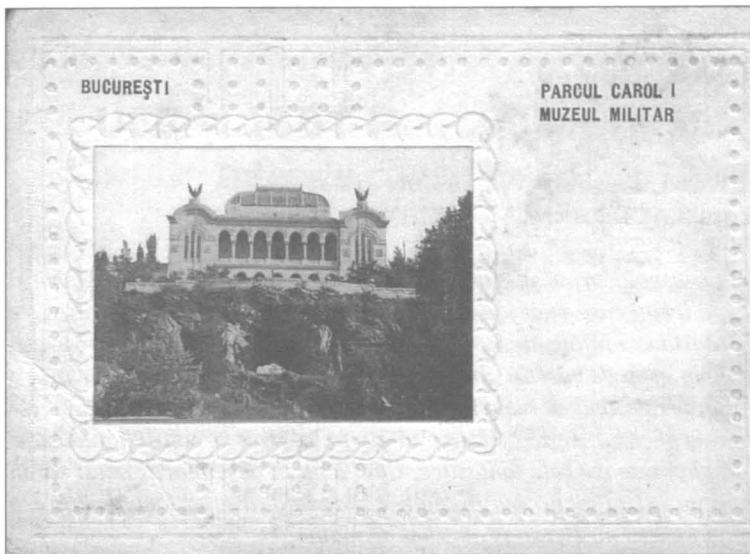
În prim plan, remarcăm intrarea monumentală, sub formă arcuită, în parcul ce a găzduit în 1906 marea Expoziție Generală Română. În fundal, observăm silueta Palatului Artelor, clădire ce a găzduit, până la demolare, Muzeul Militar Național. Estimăm, după natura construcțiilor, că fotografia datează din 1935, an când majoritatea clădirilor au fost renovate în vederea organizării primei ediții a *Lunii Bucureștilor*.

Carte poștală ilustrată color, având imprimat pe fața vederii textul: **București. Parcul Carol.** Pe verso este imprimat: **Cartă Poștală**, suprafața fiind împărțită de linia verticală pe care discret avem probabil sigla ce-l definește pe autorul fotografiei: **I., Gh.** Imprimarea ștampilei: **Biblioteca Municipală „M. Sadoveanu”, Inventar Nr. 1520/1 anulat, înlocuit cu 18/1.** Pe spațiul rezervat corespondenței este imprimat: **A.G.L.P., București Nr. 12 – 1927. I., Gh.** Și mențiunea cu creionul: **0002.** Dimensiuni: 8 x 13,2 cm.

Fotografie luată de pe malul nordic al lacului din centrul Parcului Carol I. Observăm pe malul opus bogata vegetație care încadrează Geamia cu al ei suplu minaret, acoperișul Ospătăriei Regale, clădirea Palatului Muzeului Militar Național dominând cornișa la baza căreia se disting prezențele *Giganților* din fața Grotei.

Exemplarul a fost folosit pentru corespondență nefrancată în anul 1930.

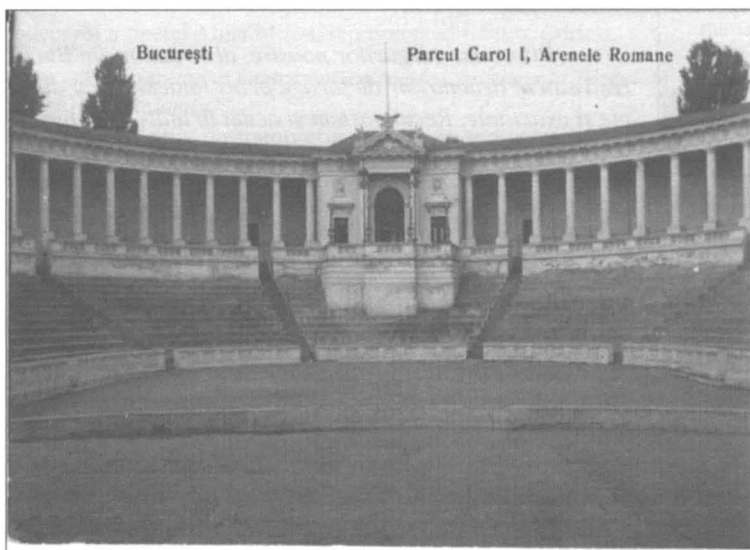

Carte poștală ilustrată sepia, având imprimat pe fața vederii textul: **București – Pavilionul Regal din Parcul Carol**. Pe verso este imprimat: **București – în Parcul Carol – Enciclopedia Fotografică, București – Reproducerea oprită și ștampila: Biblioteca Municipală „M. Sadoveanu”, Inventar Nr. 3/58, mențiuni cu creionul: 2C54a 0017 1925/1944**. Dimensiunea: 8,4 x 11,2 cm.

În prim plan, remarcăm statuia lui C.I. Istrati, fostul Comisar General al Expoziției, cel care a coordonat în anii 1905–1906 realizarea ansamblului de lucrări care au metamorfozat zona mlăștinoasă, componentă a Cociocului, pentru a deveni parcul Expoziției Generale Române, ulterior căpătând denumirea de Parcul Carol I. Concomitent cu lucrările de amenajare peisagistică, Istrati s-a preocupat de asigurarea capacității viitorilor expozanți, proiectarea pavilioanelor, precum și de bunul mers al activității expoziționale din iunie și până în noiembrie 1906.

Publicul a avut prilejul cu anticipație să cunoască cum va arăta monumentul, creație a sculptorului Oscar Spaethe. Astfel, la 15 ianuarie 1927, coperta revistei „Natura” a redat fotografia și un text referitor la macheta monumentului dr. C.I. Istrati. Fotografia fusese atent analizată și aprobată de comitetul de inițiativă în ședința

din 16 decembrie 1926, pentru a se trece la executare în material definitiv. În toamna anului 1928 a avut loc solemnitatea dezvelirii monumentului. A fost o prezență semnificativă timp de câteva decenii. A dispărut mai întâi Pavilionul Regal în urma unui incendiu mistuitor în anii '50.

Carte poștală ilustrată sepia, având imprimat pe fața vederii textul: **București – Parcul Carol I, Arenele Romane**. Pe verso este imprimat: **CARTA POȘTALĂ Editura Librăriei SOCEC & Comp. S.A., București Reproducerea strict interzisă și ștampila: Biblioteca Municipală „M. Sadoveanu”, Inventar Nr. 4/250 Nr. 13, mențiuni cu creionul: 2C55b 0018 1920/1940**. Dimensiunea: 9 x 13,8 cm.

Fotografie realizată de pe scena Arenelor Romane spre loja oficială, flancată de colonadele construcției cu ușile și treptele de acces spre locurile de vizionare a manifestărilor.

La 1906, solemnitatea inaugurării s-a desfășurat în incinta acestei construcții. Pe parcursul Expoziției Generale Române (iunie – noiembrie 1906), aici au fost organizate ample manifestări teatrale (organizator, regizorul Alexandru Davila, directorul Teatrului Național), spectacole corale și de dansuri folclorice, demonstrații sportive.

Patrimoniu

George OLSZEWSKI, *București: Note istorice și stampe*
Cartea Românească S.A., București, MCMXXIX

Livezi întinse, vii imense, locuri virane nesfârșite, gropi de nisip, băltoace, păduri, și pe ici pe colea, biserici de lemn, case mici joase și bordee al căror acoperiș abea eșea pe deasupra pământului; aceasta era înfățișarea ce o prezinta viitoarea capitală. Fără strade, poteci care mergeau dela un grup de case la altul, ocolind, pe ici o băltoacă, mai încolo, o vie, livadea proprietarului, ori groapa de nisip săpată de el, ca să-și clădească casa. Aceste poteci făceau cele mai de necrezut zigzaguri; mai târziu au devenit strade și până astăzi nu s'a ajuns ca să li se îndrepteze curbele fantastice. Cum a putut deveni oraș acest sat în acel sfârșit de veac când nu exista nici o burghezime, când viața, averea locuitorilor era într'una amenințate, când nimeni nu era sigur de ziua de mâine?

București: Vedere generală

Victor BRĂTULESCU, *Vechi vederi bucureștene*
Cu o prefată de N. Iorga, București, 1935

Cine a zugrăvit așa poporul nostru, l-a înțeles și l-a iubit.

E un mare noroc că aceste schițe s'au întors la noi și e frumos sacrificiul pe care l-a făcut d. G. Argetoianu cumpărându-le cu o sumă destul de ridicată.

Pe lângă acest miez al culegerii de față, d. Victor Brătulescu adaugă și alte visiuni de trecut.

E o publicație care va supraviețui comemorării pentru care a fost făcută. (N. Iorga)

Azilul „Elena Doamna“

La Moși

AL. BUSUIOCEANU, *Acuarelele lui Preziosi*
Extras din „Studii italiene I“, București, 1934

Pitorescul târgurilor noastre, al străzilor din București sau al drumurilor de țară, e prins totdeauna cu dibăcie și exactitate. Recunoaștem și acum în atâtea din figurile notate de Preziosi tipuri familiare care încă n'au dispărut: țișanca florăreasă de pe străzile Bucureștilor; vânzătorii de scoarțe, cucoana venind gătită dela piață, întovărită de servitoarea desculță, vânzătorul de caș cu cobila și sedilele, bragagiul, călugărul iconar adăpostindu-și toată prăvălia sub o umbrelă, țărâna sâsoaică dela Brașov venită la târg la București, alvișarul cu fes, sau domnul elegant plimbându-se nestânjenit la Moși.

ISTORIA CĂRȚII

UER și IBBY România – în sprijinul bibliotecilor școlare

Interviu cu dl. Claudiu ISTRATE, secretar general UER

Uniunea Editorilor din România (UER), reprezentată de dl. Claudiu Istrate, secretar general, și Secția Națională IBBY România sunt de câțiva ani (manifestarea a ajuns deja la ediția a V-a) inițiatorii unui amplu program de promovare a activității bibliotecilor școlare și pentru copii, prin organizarea Festivalului Național „Bucuria lecturii”, dar și a unor expoziții de carte pentru copii și tineret, reviste școlare și concursuri tematice (atelieri de desen, integrame, competiții sportive etc.).

Manifestarea, susținută și de Secția Națională a Federației Internaționale a Comunităților Educative (FICE – România) și Inspectoratul Școlar al Municipiului București, este găzduită, tradițional, de Palatul Național al Copiilor, fiind un prilej de exprimare a interesului pentru lectură. Concursuri de genul „Cea mai frumoasă pledoarie pentru lectură”, „Scrisoare către personajul preferat” (rezervat copiilor, pe categorii de vârstă, de la clasele a IV-a până la a XII-a), „Lista de onoare IBBY” pentru cărțile cu tematică specifică pentru tineret și copii apărute în cursul anului, dar și premiul „H. Christian Andersen” acordat pentru derularea de programe de stimulare a lecturii în rândul copiilor, alături de premiul „Astrid Lindgren” pentru scriitori (povestitori, ilustratori, directori de programe) cu bogată experiență și îndelungată activitate în domeniul lecturii pentru copii, răsplătesc pe participanți, deopotrivă cadre didactice, elevi, dar și autori de cărți pentru copii.

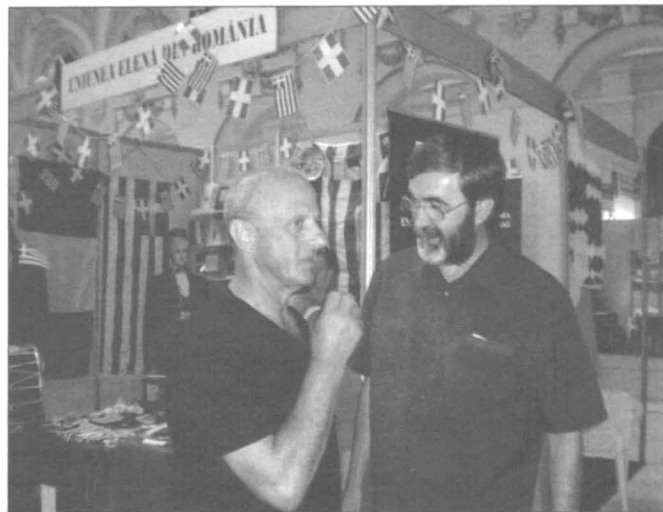
Totodată, dl. Claudiu Istrate, fost director al Editurii Ministerului Administrației și Internelor, reprezintă deopotrivă UER, dar mai ales România la cele mai semnificative manifestări internaționale de profil, inclusiv Târgul Internațional de Carte pentru Copii de la Bologna, locul unde cei mai de seamă exponenți ai industriei internaționale de profil (editori, agenți de publicitate, producători de film și emisuni TV, copyright-eri, distribuitori, librari) au ocazia să facă schimb de produse destinate lecturii copiilor. La această manifestare, datorită inclusiv eforturilor d-lui Claudiu Istrate, România e prezentă nu doar prin autori, dar și prin unii ilustratori de carte pentru copii, graficieni tineri sau în plină afirmare, participanți cu creații finite și propuneri la cele două secțiuni ale Târgului – cartea de ficțiune și cea de non-ficțiune. Prezent la Bologna, dl. Istrate a avut prilejul să constate că și România are ilustratori talentați, capabili să participe de la egal la egal cu elita artistică internațională (numai la ediția din 2008, de pildă, au fost selectați 99 de graficieni din 23 de țări, juriul reținând în mod special contribuția ilustratorilor români, îndeosebi a tinerei Alina Miron, reprezentând Editura Corint).

Î: *Ce înseamnă pentru noi, ca români, prezența la Târgul de Carte de la Bologna?*

R: Selecția ilustratorilor s-a bazat pe trei criterii: calitate, excelență tehnică, o privire reprezentativă asupra întregii varietăți a ilustrației de carte dintr-o țară sau zonă geografică. Sub acest aspect, piața românească de profil este încă deficitară: nu avem, de pildă, nici un grafician care să dispună de drepturile de autor ale cărților pe care le ilustrează. În cadrul Târgului, la așa-zisa Cafenea de dezbateri, am avut prilejul să susțin punctul de vedere al graficienilor români, dintre care cunosc personal foarte mulți, prin natura funcției ce o dețin. Am promis că UER va sprijini artiștii plastici autohtoni în realizarea acestui deziderat. Ar fi un bun exemplu public, nu numai pentru piața cărții.

Î: *Cum se stabilesc, de pildă, drepturile de autor pe piața cărții?*

R: La noi nu există un control strict al tirajelor, astfel încât

Claudiu Istrate în dialog cu actorul și regizorul Mihai Mălaimare la Salonul de Carte, Presă și Muzică, Sinaia 2010

un autor, sau, după caz, un ilustrator, nu poate ști niciodată care sunt drepturile sale patrimoniale de editare. Editurile preferă să investească „un mezelic” cumpărând cu totul un produs, devenind astfel proprietarul de drept atât al textului, cât și al ilustrației. Artiștii acceptă, de regulă, acest compromis, fiindcă altfel se privează chiar și de dreptul esențial la existență. Așa se face că graficieni bine cotați pe piață, colaboratori statornici ai unor edituri cunoscute, nu primesc nici măcar un leu din drepturile convenite, toate drepturile convertindu-se într-un salariu, de regulă cu totul modic. Fenomenul nu este de natură să încurajeze creația, chiar dacă, știu din proprie experiență, mulți ilustratori de carte pentru copii lucrează adesea chiar pentru propria plăcere.

Î: *Să recapitulăm: drepturi neplătite, ilustratori dezamăgiți. Este aceasta o boală românească?*

R: Fenomenul trebuie privit în ansamblu: în România sunt înregistrate aproximativ 10.000 de edituri, dar funcționează efectiv mai puțin de jumătate. Dintre acestea, 80% editează autori străini și numai 10% români (cei mai mulți decedați). Eu, în calitate de manager executiv al Secției Naționale IBBY România, am semnalat acest fenomen Ministerului Culturii. *Editurile evită să lucreze cu autori în viață pentru a nu le plăti drepturile convenite (!)*. Fenomenul este similar și în cazul manualelor școlare.

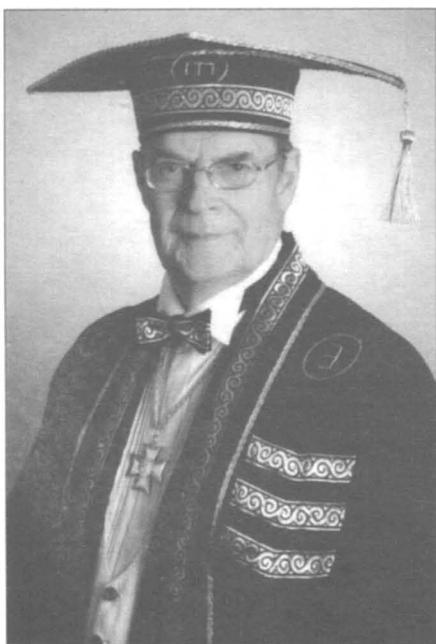
Î: *Recent, ministrul Educației, dl. Daniel Funeriu, declară că majoritatea manualelor publicate la noi „il adorm”. Se susține această afirmație?*

R: Manualele sunt ultima verigă din lanțul curricular. Ideal, un manual reflectă o programă perfect gândită. La noi lucrurile se fac în grabă, se ard etapele, iar perspectiva de a avea manuale mai bune, „rezonabile”, cum ar spune dl. Funeriu, nu se poate prevedea decât pentru anii 2011–2012.

Din păcate, dl. Claudiu Istrate este reticent când face astfel de aprecieri. Cartea școlară este în declin, nu doar din motive curriculare, cât mai ales economice. „Chiar și calitatea are un cost” este devisa directorului executiv al UER, care constată că și anul acesta școlar va începe din păcate cu cărți vechi. (Redacția „B.B.”)

AUTOGRAFE CONTEMPORANE

Acad. Alexandru SURDU și vocația Pentadei

O rice intelectual umanist, în epoca totalitară, avea inevitabil de-a face cu Securitatea, susține G. Liiceanu într-un studiu-eseu publicat ca prefață la volumul *C. Noica în Arhiva Securității* (ediție de Dora Mezdrea, Ed. Humanitas, București, 2009). Depinde însă de poziția pe care te situezi. Al. Surdu, în calitate de tânăr cercetător la Centrul de Logică al Academiei Române începând cu anul 1964, aparținea unei categorii aparent favorizate, respectiv aceea de „persoană pusă sub urmărire, dar necontactată”. Asta spre deosebire de C. Noica, de pildă, care, ca „veche cunoștință” (?), era permanent în vizorul Securității.

Astăzi, obsesia acestui aparat represiv și insinuant al societății totalitare este mai puternică chiar decât în vremea când funcționa cu adevărat, mulți intelectuali, unii care n-au cunoscut niciodată Securitatea, vădesc reale aptitudini de judecători și inchizitori ai sistemului, aruncând, de-a valma, victime și călăi, în aceeași „groapă” fără fund a istoriei. Aproape că nu mai contează care erau relațiile adevărate ale intelectualului cu acest monstruos aparat represiv. Ocultând și interpretând sursele, toți, fără excepție, erau vinovați, cel puțin fiindcă trăiau în România totalitară. Boala bănuiei este veche la români și nu a ocolit nici Diaspora.

Simpla prezență a numelui unui intelectual în documente eminate de la respectiva instituție ține loc de act de condamnare. Nu contează motivele, ci rezultatele. Așadar, cum era perceput Al. Surdu de Securitate în anii când activa la Centrul de Logică? Dintr-o notă semnată de un ofițer de Securitate, datată 5 aprilie 1971, aflăm că era „un ardelean molcom, cap bun pentru *cercetări filosofice* (?), dar cam orgolios”. Trimis în Olanda la studii, Al. Surdu afirmă, în fața informatorului Securității,

că acolo nu l-a cunoscut decât pe îndrumătorul său științific, Van Kootselar, ceea ce, evident, îl dezamăgește pe anchetator.

Câteva luni mai târziu, respectiv la 15 noiembrie 1971, sursa „Valerian” îl descrie pe Al. Surdu drept „sobru, degajat, serios”. Din păcate, este „neinteresat politic, disprețuitor cu organele de stat”. Cât despre calități, sursa nu se sfiește să le enumere: „vorbește germana, știe franceza, engleza, latina și greaca”. Avea însă și defecte: îi admira pe C. Noica și N. Iorga, ceea ce pentru un intelectual „de tip nou” era un defect.

După alți doi ani, respectiv la 31 august 1973, C. Noica este luat iarăși în colimator de Securitate, de această dată fiind lucrat de Direcția I, într-un *dosar de urmărire*. Între altele, se menționează și prestigiul dobândit de „numitul N. C., de 64 de ani, doctor în filosofie, neîncadrat politic” în fața unor tineri intelectuali. Această atitudine prezenta riscul de „influențare ideologică-realistă”, având efect la câțiva tineri cărora Noica le acorda atenție, între care Al. Surdu, Sorin Vieru și G. Liiceanu.

Vina lui Noica, sesizată în raportul amintit, era aceea că „se preocupă prea mult de studii filosofice cu conținut idealist [...] încurajând publicarea lor în străinătate, precum și rămânerea în străinătate a cercetătorilor care îl frecventau”. Fără a mai insista asupra sursei de la care proveneau astfel de acuzații grave – *qui s'excuse s'accuse* –, vom constata că efectele acestor interpretări tendențioase au fost, între altele, blocarea de la plecarea în străinătate a unor cercetători îndreptățiți, în opinia lui C. Noica, să primească astfel de burse, fiind nominalizați expres Al. Surdu și S. Vieru (cf. Notei din 24 octombrie 1973, redactată de un șef de serviciu de la Direcția I).

După ieșirea la pensie a lui C. Noica și desființarea Centrului de Logică, Al. Surdu, devenit între timp bibliotecar la Biblioteca Universitară, continuă să-și frecventeze maestrul. Sursa „Nicoară” relatează o întâlnire avută la domiciliul lui Noica din Drumul Taberei, în care se stabilesc condițiile unei traduceri din Kant (lucrarea va fi publicată în 1981, respectiv *Critica puterii de judecată*, Ed. Științifică și Enciclopedică, trad. C. Noica, Vasile Dem. Zamfirescu și Al. Surdu).

Fără a mai intra în amănuntele tenebroase ale acelor ani, reținem ideea unui Al. Surdu aflat sub zodia seninătății apolnice, un cercetător dedicat studiului filosofiei, dornic să-și exerseze spiritul în compania unor mari gânditori, construindu-și cu mîgală și erudiție o carieră solidă într-un domeniu de referință al culturii.

Astăzi, când însăși moștenirea lui Noica este contestată, demersurile lui Al. Surdu de valorificare a operei sale (inclusiv recentul Simpozion Național *Constantin Noica* – „*Bucuriile simple*”, ediția a II-a, Arad, 9 – 10 septembrie 2010) nu s-au irosit în zadar. Cel ce le spunea securiștilor să-l ajute „*să facem ceva în cultură*” are în Al. Surdu un urmaș demn. Victoria lui Noica se vedește astfel perenă, în ciuda denigrărilor de tip partizan. Între noicieni, Al. Surdu rămâne vocea cea mai autentică și consecventă a culturii românești contemporane.

Redacția „B.B.”

Biobibliografie

OPERA

Cărți (selectiv)

Logică clasică și logică matematică, Editura Științifică, București, 1971.

Elemente de logică intuiționistă, Editura Academiei Române, București, 1976.

Pentamorfiza artei, Editura Academiei Române, București, 1993.

Vocații filosofice românești, Editura Academiei Române, București, 1995.

Contribuții românești în domeniul logicii în secolul XX, Editura Fundației România de Măine, București, 1999.

Gândirea speculativă – Coordoate istorico-sistematice, Editura Paideia, București, 2000.

Mărturiile anamnezei, Editura Paideia, București, 2004.

Rumänische Beiträge zur modernen Deutung der Aristotelischen Logik (ed.), Georg Olms Verlag, Hildesheim, Zürich, New York, 2004.

Aristotelian Theory of Prejudicative Forms, Georg Olms Verlag, Hildesheim, Zürich, New York, 2006.

Filosofia pentadică I: Problema Transcendenței, Editura Academiei Române, București, 2007.

Teoria formelor logico-clasice, Editura Tehnică, București, 2008.

Cercetări logico-filosofice, Editura Tehnică, București, 2009.

Dragobetele. Povestea iubirii la români, Editura Kron-Art, Brașov, 2010.

Traduceri (selectiv)

Karl R. Popper, *Logica cercetării* (*Logik der Forschung*), Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1981 (în colaborare cu M. Flonta și E. Tivig).

Immanuel Kant, *Logica generală* (*Logik*), Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1985.

Ludwig Wittgenstein, *Tratatul logico-filosofic* (*Tractatus logico-philosophicus*), în „Secolul 20”, nr. 11–12, 1981; în *Filosofia contemporană în texte alese și anotate*, Partea I, Universitatea din București, 1985; în Editura Humanitas, București, 1991.

Academicianul Alexandru Surdu s-a născut la Brașov, pe data de 24 februarie 1938. Întrucât ziua nașterii corespunde cu tradiționala sărbătoare a Dragobetelui, se poate spune că destinul său public este legat de acest zeu al dragostei pure și juvenile. Tatăl său, Al. I. Surdu (1870–1951), a fost lucrător tâmplar, iar, după război, maistru la CFR. Mama, Elena, născută Ghimbășan (1910–2009), provenea din Șcheii Brașovului. Astfel se explică interesul pentru această zonă etno-folclorică puțin cercetată de etnografia tradițională, ca o căutare, simbolică, a originilor.

Elev între anii 1952–1955 al celebrului Colegiu „Andrei Șaguna” din Brașov, Al. Surdu va păstra o amintire neștersă din acești ani ai formării profesionale, revenind adesea printre foștii și actualii „șaguniști” și purtând, cu fiecare prilej festiv ce i se ivește, tradiționala uniformă a liceului, croită în stil austriac. După liceu, optează pentru Facultatea de Filosofie din București, avându-i ca dascăli, între alții, pe Radu Stoichiță (istoria logicii), Henry Wald (logica elenică), Al. Boboc (istoria filosofiei moderne) sau Voicu Bugariu, ginerele lui Lucian Blaga, cunoscut pentru opțiunile sale de „stângă”, profesor de materialism dialectic.

Absolvă facultatea în 1963, susținând o teză sub îndrumarea lui Radu Stoichiță pe tema *Dialectica abstracției*, fiind ulterior reținut ca asistent de cercetare la Centrul de Logică al Academiei Române, sectorul logică clasică, condus de acad. Dan Bădărău.

Aici are prilejul să-l cunoască pe C. Noica, proaspăt eliberat din închisoare și angajat al Centrului. Acesta îl introduce în cercul – clandestin – al „năiștilor”, din care mai făceau parte Virgil Bogdan și Constantin Floru. Principala preocupare a acestui grup inedit era traducerea operelor fundamentale ale lui Hegel (*Logica mare* și *Logica mică*), dar și a unor texte din Kant (*Critica rațiunii pure*), alături de izvoare eminesciene din perioada berlineză. De altfel, prietenia cu C. Noica s-a consolidat odată cu intervenția pe lângă profesorul de elină Nicolae Ștefănescu, de la Institutul Teologic „Mitropolitul Nifon”, de a-i preda tânărului Al. Surdu lecții de greacă veche. C. Noica i-a și plătit din leafa sa de cercetător primele 20 de ore de elină. Tot lui C. Noica îi datorează Al. Surdu și interesul pentru filosofia clasică. Exersându-și cunoștințele prin traducerea *Categoriilor* lui Aristotel, va continua în paralel și cu studiul limbii germane, traducând din Kant, Wittgenstein și C. Popper.

Între 1969–1970 efectuează un stagiu de cercetare la Institutul de Matematică din Amsterdam, specializându-se în domeniile logică simbolică și fundamentele științei, publicând ulterior și două lucrări fundamentale în domeniu: *Elemente de logică intuiționistă* (1976) și *Neointuiționismul* (1977), ambele menite să valorifice semnificațiile operațiilor logice. Studiile sale asupra formalismului neointuiționist au avut efecte semnificative în câmpul științelor aplicate românești, relevând inclusiv contribuția școlii românești de matematică. Aplicațiile neo-intuiționismului promovat de Al. Surdu în deceniul șapte al secolului trecut se dovedesc azi fertile în domenii precum ontologia, epistemologia sau chiar sociologia.

În 1976, Al. Surdu își susține teza de doctorat cu titlul *Logica clasică și logica matematică*, în care pune formele logico-clasice (noțiunea, judecata și raționamentul) în relație cu formele de reflectare și cele de modelare. În opinia sa, cele două discipline logice au, aparent, apartenență distinctă, având forme și expresii lingvistice diferite, precum și aplicații separate.

Tânăr cercetător în filosofie, aureolat de prietenia unor mari gânditori, dar și de recunoașterea publică prin acordarea, în 1974, a premiului „Vasile Conta” al Academiei Române pentru lucrarea deja amintită, respectiv teza sa de doctorat, Al. Surdu va cunoaște în deceniile șapte și opt toate avatarurile „revoluției culturale”. După desființarea Centrului de Logică, va lucra, pe rând, la Institutul de Cercetări Pedagogice și Psihologice al Ministerului Învățământului, cercetător la Muzeul Literaturii Române, unde s-a ocupat în special de valorificarea tezaurului de manuscrise eminesciene în limba germană (traducerile sale fiind înglobate în volumele X, XV și XVI ale seriei *Opere*, ediția Perpessicius), pentru ca, după așa-zisul „proces al meditației transcendente” din 1982, să lucreze, o vreme, ca bibliotecar la Facultatea de Medicină Veterinară. „Vina” sa era aceea că refuzase să devină membru PCR. Continuă însă studiul logicii, publicând în 1989 la Editura Academiei lucrarea sa fundamentală *Teoria formelor prejudicative*, apărută însă sub un titlu „prelucrat” de cenzură, respectiv *Actualitatea relației gândire – limbaj*. Ideea era că aveau prioritate lucrările de actualitate, deși cercetarea făcea referință, cu prioritate, la comentatorii antici și moderni ai logicii și mai puțin la contemporani. Punctul de pornire al demersului său îl constituia lucrarea *Categoriae* de Aristotel, evidențiindu-se relațiile prejudicative care au loc între diferite entități: *in re*, *in esse*, respectiv *in voce*.

După 1990, revine în câmpul cercetării fundamentale, în calitate de profesor titular al Facultății de Filosofie (1995–2007), redactor-șef al „Revistei de Filosofie” (până în anul 2000) și, respectiv, director al Institutului de Filosofie „C. Rădulescu-Motru” al Academiei Române (din 1997). În 1992, este ales membru corespondent al Academiei Române, iar din 1993 devine membru titular, ocupând în prezent și funcția de președinte al Secției de Filosofie, Teologie, Psihologie și Pedagogie.

În 1996 obține premiul „Octav Șuluțiu” al Uniunii Scriitorilor, iar în 2004 este distins cu Ordinul Național „Serviciul credincios”, în grad de Cavaler.

Este președinte al Despărțământului-Central (Brașov) al ASTRA și conduce revista omonimă de la Brașov.

Filosofia pentadică

Prefață

Filosoful sistematic nu este un „trimis al Cerului”, cum se credea Hegel, ci este un slujitor al rațiunii, pentru perioada scurtă, cât ține curățenia. Munca este firește voluntară, iar creatorul de sisteme, spre satisfacția rațiunii, va îndura, în locul acesteia, toate criticile. Căderea construcțiilor sau nedesăvârșirea lor nu se datorește însă numai arhitectului, ci mai cu seamă materialelor slabe, terenului nepotrivit sau mișcărilor tectonice. Dar vina va fi dată mereu pe seama constructorului.

În filosofie situația este și mai evidentă. Sistemele sunt criticate chiar înainte de a fi plănuite. Se zice că a trecut vremea lor, dar ele sunt totuși așteptate și dorite de adepții ca și de adversarii lor. Pentru a fi laudate sau hulite. Cel mai trist este atunci când trec neobservate.

Sistemele categorial-filosofice trebuie distinse de cele disciplinare. Acestea din urmă sunt permanente, ca și învățământul filosofic. Logica, etica, estetica și celelalte se construiesc și se predau separat, în „cochetărie” sau nu cu științele, cu tehnica, cu artele, justiția sau politica. Ele contribuie la îmbogățirea categorială a filosofiei, dar creează mereu discrepante și disproporții între domenii. Se lucrează, cum zicea tot Hegel, la reconstrucția Templului, dar fiecare pune câte o piatră pe unde se nimerește.

Principial, cauza eșecului, în cazul sistemelor categorial-filosofice, care ne amintesc de Turnul Babel, este și de natură lingvistică. Amestecul limbilor are aici semnificația dificultăților terminologice datorate încercărilor de a pune întreolaltă mijloacele de exprimare ale unor facultăți diferite ale gândirii și mai ales tendinței de a le reduce pe unele la celelalte. Ceva asemănător s-ar petrece în domeniul artistic, dacă ar dori cineva să redea, de exemplu, culorile prin sunete sau invers. Pe de altă parte, confuziile terminologice, la care se adaugă vocabularul știinților, artiștilor și chiar al politicienilor, care se pretind filosofi, constituie și motivul intervențiilor restrictive, categorial-filosofice în domeniile acestea considerate ale nimănui. [...]

Carențele filosofiei disciplinare

Filosofia pentadică este un sistem categorial-filosofic de tip dialectico-speculativ, care se deosebește în multe privințe de celelalte sisteme filosofice și care necesită considerațiuni preliminare: generale, referitoare la sistemele filosofice, și speciale, cu privire la particularitățile acestui sistem.

Din punct de vedere istoric, filosofia disciplinară este un rezultat târziu, care se face vădit abia la Aristotel și care va deveni, până spre zilele noastre, modalitatea tradițională de expunere a filosofiei.

Disciplinele aristotelice, dintre care unele s-au despărțit de filosofie, erau considerate deopotrivă *științe*: fizica și poetica, de exemplu. Aceasta, datorită modalității în care erau edificate de către Aristotel. Instrumentul (numit ulterior *organon*) era teoria formelor raționale (*logos*): noțiunea, judecata și raționamentul și a operațiilor cu acestea: definiții, clasificări, diviziuni (pentru noțiune); enunțuri afirmative, negative, universale și particulare, adevărate sau false (pentru judecată); inferențe deductive sau inductive, argumentări,

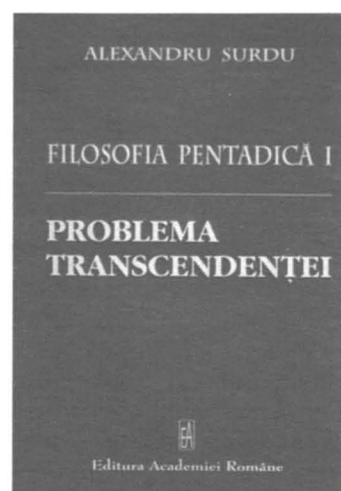
respingeri și demonstrații (pentru raționament). Construcția unei discipline aristotelice presupunea descrierea unui anumit domeniu (fizic, vegetal, animal, cosmic, meteorologic, etic, poetic ș.a.m.d.), găsirea noțiunilor referitoare la părțile componente ale domeniului, definirea lor, clasificarea etc., stabilirea raporturilor dintre acestea (dintre spațiu, timp și viteză, să zicem, în fizică) și demonstrația (adică obținerea unor enunțuri adevărate) pe baza unor principii considerate universal-valabile. Din această perspectivă nu se putea distinge, în cadrul filosofiei, între disciplinele devenite ulterior științe și cele filosofice propriu-zise. [...]

Filosofia categorial-sistematică

Se tot vorbește, de exemplu, despre necesitatea unui sistem de logică integrală (*summa logicae*) în care să fie incluse cele trei orientări actuale: clasico-tradiționale, simbolico-matematice și dialectico-speculative, pentru care și există istorii ample. Dar sistemul este foarte greu de realizat la nivel disciplinar, căci fiecare dintre acestea se exclud una pe cealaltă. Problema se poate rezolva numai pe plan categorial și anume prin depistarea conceptelor specifice pentru fiecare orientare. Conceptele fiind diferite, și domeniile lor de aplicabilitate sunt diferite, ca și limbajele în care pot fi exprimate. Altfel, iluzia că este vorba despre același lucru impune, în mod firesc, opțiunea pentru una sau alta dintre acestea, de regulă pentru cea mai nouă care este și absolutizată în momentul opțiunii.

Menirea sistemelor categorial-filosofice nu este însă legată numai de soluționarea unor dificultăți disciplinare, ci mai ales a propriilor dificultăți, semnalate prin lucrările bine cunoscute din domeniul teoriei categoriilor, începând cu lucrarea amintită a lui Adolf Trendelenburg, continuată de Ed. von Hartmann, E. Lask, D. Kerler, J. Hessen, O. Spann, E. Lysinsky sau P. Ragnisco.

De ce diferă tablourile categoriilor? Se referă ele la domenii diferite? Dacă da, atunci de ce pretind autorii lor că epuizează totul? La Platon, zicea Constantin Noica, este vorba de categoriile naturii anorganice, la Aristotel, de cele ale naturii organice, iar la Kant, de cele ale naturii umane. Împărțire discutabilă, dar cum rămâne cu restul categoriilor? Și vechea problemă, categoriile sensibilității, ale intuiției, ale gândirii, sunt numai categorii ale cunoașterii? Adică numai gnoseologice, eventual logico-psiologice? Dar domeniul Transcendenței? Scapă acesta categoriilor, ca și cunoașterii? *Nulla categoria proprie Deum significare potest*, se zicea, dar ce sunt *transcendenta*? Nu este mai simplu să tratăm categoriile pe discipline filosofice, etice, estetice etc.? Dar cum rămâne atunci cu ierarhizarea lor? Și mult discutata problemă a deducerii categoriilor? [...]

Transcendență și Subsistență

S-a dovedit, cum era de altfel și firesc, faptul că limita dintre Existență și Transcendență, respectiv Transcendentalitate, plasează Transcendența în sfera Subsistenței, în cadrul căreia nu se fac de regulă delimitările necesare. Oricum, filosofic (metafizic), științific sau religios, cu mai multă sau mai puțină rigoare, apar cele cinci componente ale Subsistenței: Supersistența, Transcendența, Transcendentalitatea, Protosistența și Epistența. Delimitările sunt necesare și pun în evidență și necesitatea unui studiu aparte al acestora.

S-a mai dovedit și faptul că cele cinci supercategorii autologice: Unul, Totul, Infinitul, Eternitatea și Absolutul au fost, de cele mai multe ori, enumerate fie incomplet, fie cu adaosuri, ca: binele, frumosul, adevărul, care nu sunt supercategorii autologice. Ele au semnificație numai cu referință la altceva, adică sunt relative, nu absolute. Sunt categorii și admit gradații. Binele poate fi mai mult sau mai puțin, dar nu, să zicem, Eternitatea.

Dacă problema Transcendenței este atât de importantă și de actualitate și, în plus, se dovedește că este ca atare un produs târziu al filosofiei, și dacă sistemele filosofice ar trebui, în sens hegelian, ca doctrine prescurtate ale istoriei filosofiei, s-o reproducă în pură sa esențialitate, conceptual, Transcendența ar trebui situată la sfârșitul și nu la începutul sistemului de față. De fapt nu Transcendența, ci Subsistența

este începutul, problema Transcendenței fiind doar preludiul acestuia. Și totuși, făcând parte din Subsistență și având multiple relații cu aceasta sau compartimentele sale, ține de începutul sistemului filosofic. Dar nu întotdeauna trebuie să coincidă începutul istoric al filosofiei cu cel sistematic. În plus, istoria filosofiei nu trebuie redusă la istoria filosofiei grecești, cel puțin pentru partea inițială, ceea ce înseamnă, cu referință la istoria filosofiei indiene, unde Transcendența și Transcendentalitatea erau fundamentale, că totuși se respectă aici și criteriul istoric.

Mai trebuie adăugat și faptul că, făcând parte dintre compartimentele Subsistenței, Transcendența va reveni în discuție, ce-i drept cu aspectele sale categorial-sistematice, spre deosebire de modul în care a fost tratată problema Transcendenței (metafizic, științific și religios). Situație care nu exclude nici posibilitatea de a mai reveni, și la finalul sistemului, la perspectiva Transcendenței în cadrul Superexistenței Reale. Ceea ce poate să confirme butada că filosofia are uneori prilejul, alergând după științe, să le apuce de coadă, dar și să le-o ia cu mult înainte.

Filosofia pentadică I: Problema Transcendenței,
Editura Academiei Române, București, 2007,
pp. 8-9, 15-16, 30-31, 218-220

Despre înțelesul și semnificația cuvintelor Logica matematică și teoria limbajului

Deși limbajul formalizat al logicii matematice nu reprezintă formalizarea limbajului natural, a rămas în tradiție maniera de a expune logica matematică pornind de la limbajul natural. Se începe de obicei prin a se arăta neajunsurile limbajului natural, îndeosebi lipsa lui de „exactitate”, fără să se precizeze că nu este vorba de limbajul natural în genere, care în realitate nici nu are nevoie de o asemenea exactitate – ce ar duce, de exemplu, la desființarea literaturii artistice – ci de *limbajul neformalizat al logicii matematice*, în care operațiile logice sunt redată prin cuvinte. Se arată apoi, tot cu exemple din limbajul natural, avantajele simbolismului, respectiv introducerea unor semne distinctive pentru fiecare semnificație a unor cuvinte uzuale. Aceasta este o metodă comodă de expunere a simbolismului, dar limbajul care s-ar obține, dacă într-adevăr s-ar proceda așa, nu ar avea nici o legătură cu limbajul formalizat al logicii matematice, ci ar duce în cele din urmă la o transcriere ideografică a limbajelor naturale, cum este, de exemplu, scrierea chineză.

În realitate, limbajul formalizat al logicii matematice poate fi interpretat într-un limbaj natural *numai aproximativ și numai în anumite cazuri*. Este de ajuns să amintim că există 16 functori binari, dintre care nici măcar jumătate nu pot fi interpretați în limbajul natural. Referindu-se la unul din functorii care pot fi interpretați, respectiv la implicație, R. Carnap arată că semnul implicației „→” poate fi tradus numai aproximativ prin „dacă, ... atunci ...” și că există multe expresii analoge, cum ar fi „urmează din”, „implică pe”, „este o consecință a lui”, „se deduce din” etc., care nu întotdeauna semnifică functorul respectiv.

Faptul că în logica matematică cele mai multe „expresii” au apărut fără sens lingvistic și aparent fără nici o interpretare a condus de multe ori la ideea greșită că această logică s-ar reduce la un simplu joc de semne. Aplicațiile tehnice moderne au dovedit însă faptul că forme lipsite de sens lingvistic pot fi aplicate, de exemplu, „... în proiectarea circuitelor cu contacte și rele, a circuitelor cu elemente electronice (tuburi electronice, inele magnetice, tranzistori, criotroane), pe de o parte, în programarea mașinilor electronice, pe de altă parte”. De unde rezultă că însuși termenul de „limbaj” utilizat în contextul logicii matematice trebuie considerat, de cele mai multe ori, ca un *termen tehnic*.

Rezultă, pe de o parte, că limbajul formalizat al logicii matematice este mai bogat decât limbajul natural, dar, pe de altă parte, că orice limbaj natural conține expresii care nu pot fi interpretate logico-matematic. [...]

Teoria formelor logico-clasice,
ediție îngrijită de Victor Emanuel Gica și Dragoș Popescu,
Editura Tehnică, București, 2008, pp. 56-57

MERIDIAN BIBLIOTECONOMIC

Din viața Bibliotecii Metropolitane București

CARTEA. ROMÂNIA. EUROPA, ediția a III-a

Un model de interculturalitate

Cultura este produsul dintre emisfere, este legătura dintre generații și liantul dintre trecut și viitor. Cu aceste cuvinte a prefăcut dl. Adrian Năstase, universitar și om politic, deschiderea oficială a lucrărilor ediției a III-a a Simpozionului Internațional CARTEA. ROMÂNIA. EUROPA, organizat la București, între 20 – 23 septembrie 2010, de Biblioteca Metropolitană București, cu sprijinul Primăriei Generale a Capitalei, al Academiei Române și al Universității București.

Manifestarea, ce a reunit peste 150 de participanți din Europa, dar și din alte spații culturale, India, Canada, Africa, a fost cea mai amplă de acest gen organizată la nivel de Capitală, fiind inclusă în seria de evenimente dedicate sărbătoririi a 551 de ani de la atestarea documentară a Bucureștilor.

În cadrul sesiunii de deschidere, ce a avut loc pe 20 septembrie în Aula Facultății de Drept a Universității bucureștene, au rostit alocuțiuni dr. Florin Rotaru, directorul general al BMB, prof. univ. dr. Adrian Năstase, academicienii Dan Berindei și Răzvan Theodorescu, dar și rectorul Universității București, prof. univ. dr. Ion Pânzaru, și dl. David Bongard, șef al Antenei Regionale pentru țările din Europa Centrală și Orientală a Organizației Internaționale a Francofoniei. Punctul comun al intervențiilor l-a constituit evidențierea rădăcinilor culturale comune ale marii familii europene, din care face parte și țara noastră, dar și rolul culturii balcanice, cu preponderență al spațiului nord și sud-dunărean, ca sursă a democrației europene.

Pilduitoare în acest sens sunt observațiile acad. Răzvan Theodorescu, secretarul general al Asociației Internaționale de Studii Sud-Est Europene, care constata: „Prin organizarea Simpozionului Internațional CARTEA. ROMÂNIA. EUROPA, Biblioteca Metropolitană păstrează viu spiritul de inițiativă în domeniul culturii și al multiculturalității”, adăugând: „Vrem să rămânem o națiune culturală, iar nu un popor, sau mai rău, poate chiar un trib.”

Prefăcând o altă secțiune a Simpozionului – *Francofonia* – acad. Dan Berindei observa, la rândul său, că „la noi francofonia este o formă de *francofilie*”, cu mențiunea că „suntem datori de două ori Franței, o dată pentru modernizarea instituțională, și încă o dată pentru cea culturală”. În acest sens, observația că pentru România accesul la cultura franceză a însemnat „a doua romanizare” își găsește deplina dovadă în chiar temele Simpozionului organizat de BMB.

Privite sub aspect practico-aplicativ, ele constituie și o

evidențiere a inițiativei BMB privind constituirea Bibliotecii Virtuale DACO-ROMANICA, după modelul inițiat de Biblioteca Națională a Franței, respectiv GALLICA. „Beneficiari ai bibliotecii virtuale sunt, evident, toți iubitorii cărții”, a subliniat dr. Ion Pânzaru, rectorul Universității București, sub rezerva că principalul neajuns al cărții „dematerializate” rămâne lipsa *haloului*, respectiv a sentimentului de comuniune între cititor și obiectul cultural care este cartea pe suport de hârtie. DACO-ROMANICA, proiectul de suflet al BMB, rămâne „una din cele mai semnificative surse de informație în domeniul cărții românești”.

Ediția din acest an a Simpozionului s-a desfășurat pe patru secțiuni, fiecare având, la rândul ei, câte două – trei subsecțiuni. Evident, tema centrală a reprezentat-o *Francofonia în contextul Europei de Sud și de Sud-Est*, cu două subsecțiuni: *Francofonia* și *Tiparul și limbile în Europa și în Orient*. Au prezentat comunicări la această secțiune peste 40 de cercetători, principal moderator fiind dl. prof. dr. Frédéric Barbier, oaspete tradițional al BMB.

Secțiunea a II-a, *Științele informației. Istoria bibliotecilor*, a fost prezidată de prof. dr. Réjean Savard, între cei care au prezentat comunicări aflându-se și colegii noștri Horia Frunză („*La papirofilie*” – une „*contre-révolution*” *française*) și drd. Valeriu Roman-Dițuleasa (*The Library of Alexandria – from Stone and Marble to Steel and Glass*).

Cea de-a III-a secțiune, *Studii euroasiatice și afroasiatice*, cu două subsecțiuni: *Veda – Vedānga și Avesta între oralitate și scriere* (moderator prof. dr. Michael Witzel) și *Reconstruirea divinului și a divinității* (moderator prof. dr. Jacques

Legrand) a prilejuit prezența la București a numeroși cercetători din țări unde cultura asiatică a căpătat un bun renume – India, China, Orientul Apropiat ș.a. Remarcăm și la această secțiune comunicările colegilor noștri, dr. Julieta Rotaru (*The Ratri Group of Hymns in the Atharvavedic Ritual Tradition*) și drd. Șerban Toader (*The Daoist Saint – from Sacrality to the Exemplary Leadership*).

În sfârșit, cea de-a IV-a secțiune, *Cantemir și epoca sa. Drumuri și frontiere sud-est europene*, a reunit peste 50 comunicări sub aspect ideatic, una dintre subsecțiunile cele mai animate fiind cea moderată de colega noastră, prof. univ. dr. Adina Berciu, respectiv *Aromânii: cultură și civilizație*, la care au fost prezenți prof. dr. Nicolae Șerban Tanașoca și alții, dar și cercetători din tânăra generație: dr. Emil Țârcomnicu ș.a.

O subsecție nouă, introdusă în acest an, a constituit-o *Drumuri și frontiere sud-est europene. Relații economice,*

militare și culturale (moderator prof. dr. Olivier Picard), la care au participat și reprezentanți de seamă ai învățământului superior românesc, prof. dr. Vlad Nistor și prof. dr. Zoe Petre. Între vorbitori, am remarcat comunicarea *Les Séleucides et les Balkans (III–II siècles av. J.Chr.)* a colegului nostru drd. Adrian Dumitru.

Sintetizând, ediția din acest an a Simpozionului Internațional CARTEA. ROMÂNIA. EUROPA, găzduită în condiții excelente de complexul hotelier „Intercontinental București”, a fost o reușită sub toate aspectele. Roadele acestui demers se vor arăta în timp. Deocamdată, colectivului de organizatori din BMB, Serviciul Relații Internaționale și Centrul de Studii pentru Românii de Pretutindeni, i se pregătesc concluziile: ediția viitoare a Simpozionului este pe mâini bune.

CRONICAR

Eveniment editorial

O carte fundamentală:

Lucrările Simpozionului Internațional CARTEA. ROMÂNIA. EUROPA, ediția a II-a, 20 – 24 septembrie 2009*

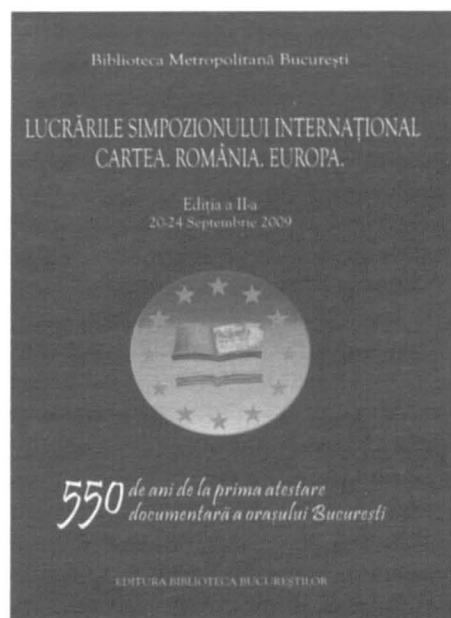
Aparut, în condiții grafice excelente, volumul *Lucrările Simpozionului Internațional CARTEA. ROMÂNIA. EUROPA*, editat de Biblioteca Metropolitană București (redactor dr. Julieta Rotaru) și publicat la Editura Biblioteca Bucureștilor. Cartea, un volum masiv de 936 p., cartonată, cuprinde, în integritate, comunicările științifice prezentate la ediția a II-a a manifestării, desfășurată la București între 20 – 24 septembrie 2009.

Sub genericul *Valori bibliofile de patrimoniu cultural național*, simpozionul, cu alură academică, are drept scop, consemnat ca atare de către dr. Florin Rotaru, directorul general al BMB și inițiatorul acestei manifestări, într-un succint „Avant-propos”, să antreneze biblioteca, în calitate de deținător al instrumentelor de bază ale cercetării, în munca de valorificare și promovare a patrimoniului cultural. „Pe viitor, rolul fundamental al bibliotecii va fi acela de a contribui la valorificarea patrimoniului pe care îl deține. În acest context, separarea actuală a bibliotecilor în publice, școlare, universitare etc. va scădea considerabil”, susține dl. Florin Rotaru în cuvântul însoțitor al lucrării, concluzionând: „Instituția noastră (BMB – n.a.) merge pe această direcție. Programele noastre de cercetare sunt rodul colaborării dintre bibliotecile publice și cele de învățământ.”

Sumarul lucrării redă succint cele patru secțiuni de bază ale Simpozionului, respectiv *Istoria și civilizația cărții; Biblioteconomia și științele informației; Studii euroasiatice și afroasiatice; Latinitatea orientală*. Regăsim cu plăcere intervențiile unor oaspeți de seamă ai BMB, respectiv prof. dr. Frédéric Barbier, dl. A. R. Sokolov, directorul Arhivelor Istorice ale Federației Ruse, dar și ale altor invitați de pe trei continente. Alături de autorii străini, sunt prezenți cu studii substanțiale și universitari români, Radu Ștefan Vergatti, Adina Berciu sau Lucian Chișu. Nu au lipsit nici bibliotecarii, între participanți aflându-se și d-na Chantal Stănescu, director de programe la Biblioteca Publică din Bruxelles, și mulți alții.

În total, volumul cuprinde 75 de studii, exclusiv în limbile engleză și franceză, precum și o anexă cu Proiectul Bibliotecii Virtuale DACO-ROMANICA, lansat de BMB. Dincolo de greutățile și erorile inerente unei asemenea inițiative – ce pot fi evitate cu ușurință la edițiile următoare – volumul editat de BMB rămâne un demers cultural fundamental. (CRONICAR)

* *Lucrările Simpozionului Internațional CARTEA. ROMÂNIA. EUROPA*, ediția a II-a, 20 – 24 septembrie 2009, 550 de ani de la prima atestare documentară a orașului București, Editura Biblioteca Bucureștilor, 2010.

Prahova – un județ cu vocație culturală

După *Salonul de Carte, Presă și Muzică* de la Sinaia (5 – 8 august 2010), Prahova ne-a surprins cu o nouă ofertă culturală (*Salonul de Carte, Presă și Muzică*, ediția a II-a, Ploiești, 23 – 26 septembrie 2010), ambele manifestări fiind organizate de AMPLUS INTERNAȚIONAL, în parteneriat cu autoritățile locale.

Cum era și firesc, la *Salonul de la Ploiești* principalul partener a fost Biblioteca Județeană „Nicolae Iorga”, alături de Casa de Cultură a Sindicatelor, Inspectoratul Școlar Județean și Asociația Culturală a Comunității Elene, filiala Prahova. Manifestarea confirmă ceea ce dl. Nicolae Boaru, directorul Bibliotecii Județene, definea prin sintagma „vocație culturală”, fenomen specific deopotrivă prahovenilor, dar și altor comunități locale care încearcă să recupereze, prin investiția în plan artistic, pierderile survenite în domeniul economic. Privite astfel lucrurile, se confirmă teza, susținută inclusiv de dl. Boaru într-un interviu exclusiv acordat redacției „B.B.”, anume că „Ploieștiul, din oraș industrial și muncitoresc, cum era perceput în urmă cu câteva decenii, a început să devină tot mai mult un centru cultural, recuperând atât moștenirea tradițională, dar și creând, printr-un program adecvat, premisele unei dezvoltări culturale durabile”.

Este de ajuns să vizitezi Ploieștiul, cu numeroasele sale instituții culturale funcționând fără reproș, cu spațiile urbane amenajate și bine întreținute, cu rețeaua publică de transport și infrastructură, pentru a avea dovada acestui demers. În acest context, ediția ploieșteană a *Salonului de Carte, Presă și Muzică* organizat de AMPLUS a fost o reușită, confirmată atât de promovarea eficientă și de bună calitate făcută prin mass-media locale, dar în special de publicul tânăr

și nu numai ce a vizitat Salonul pe parcursul celor patru zile de funcționare.

Prezentă la Salon, Biblioteca Metropolitană București a oferit, pe lângă standul propriu, apreciat la superlativ de gazde și vizitatori, și un program zilnic de secvențe multimedia, inclusiv acces on-line la Biblioteca Virtuală DACO-ROMANICA. În special acest proiect, rod al eforturilor exclusive ale Bibliotecii Metropolitane, a reprezentat o veritabilă surpriză pentru personalul didactic și elevii ploieșteni. Aceeași atenție a suscitat-o și conferința *Bucureștii vechi*, susținută de colegii noștri dr. Marian Nencescu și Florin Preda, șef Serviciul Patrimoniu Cultural. Memorie Comunitară, vineri, 26 septembrie, în foaierul Casei de Cultură a Sindicatelor (foto). Publicul, participant în număr mare, a urmărit atât prezentarea multimedia, cât și imaginile pe viu ale albumului original al artistului plastic A. Poitevin-Scheletti, *Bucureștii pitoresc*.

Pe plan profesional, prezența Bibliotecii Metropolitane București la Ploiești a oferit și prilejul unor contacte fructuoase cu colegii bibliotecari prahoveni. În județul Prahova funcționează astăzi un număr considerabil de biblioteci orașenești, comunale și școlare, încadrate cu personal calificat și beneficiind de o bună finanțare din partea autorităților locale. Faptul că Prahova dispune încă de resurse bănești, provenind în principal din exploatarea petrolului, permite funcționarea în bune condiții a bibliotecilor, implicit organizarea de manifestări publice cu ecou național. Semnalăm, în acest sens, cenaclul literar „Orfeu” al bibliotecarilor și personalului didactic, dar și concursul județean de poezie și epigrame „Romeo și Julieta la Mizil”, ajuns la ediția a XV-a și beneficiind de premii substanțiale, grație unor sponsori locali.

În concluzie, manifestarea de la Ploiești, deși urmând îndeaproape *Zilelor Bucureștilor*, reprezintă o dovadă a interesului constant al publicului pentru zona culturală, în ciuda unor evidente implicații ale socialului, în viața noastră, a tuturor.

CRONICAR

Caragiale și folclorul urban*

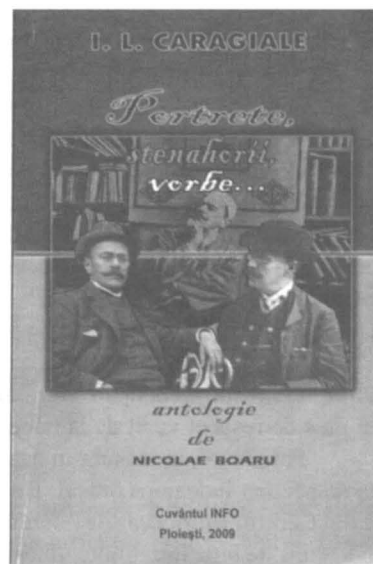
La o lectură grăbită, Caragiale rămâne maestrul citatelor indecise, al exercițiilor culturale aproximative și al paradelor de cunoștințe „după ureche”. Îl invocăm adesea pe Caragiale fără a-l citi îndeajuns, fără a mai controla nici sursa literară, nici exactitatea vorbelor invocate. Destul că ne delectăm cu expresii cvasi-anonime precum: „căldură mare”, „e criză teribilă, monșer”, alimentând un folclor urban practic inepuizabil. La o lectură consecventă, I. L. Caragiale se prezintă însă drept un autor cvasi-necunoscut, un „poliglot de limbă română”, având împliniri și compliniri greu de decelat în cuvinte.

Un Caragiale aparte, „amestec de perdant social și extravertit în amărăciune”, ne oferă inegalabilul om de spirit și director de bibliotecă din Ploiești, Nicolae Boaru, un exeget deloc copleșit de amploarea compatriotului său ploieștean.

Antologia *Portrete, stenahorii, vorbe...*, editată de Casa de Cultură a Sindicatelor din Ploiești la împlinirea vârstei de 60 de ani a colegului și colaboratorului nostru la „Biblioteca Bucureștilor”, are meritul de a contura, printre schițe, crochiuri și eboșe, portretul unui mare scriitor, revendicat în egală măsură de orașul său natal, Ploiești, ca și de întreaga Românie. Citatele din Caragiale, culese cu simț lingvistic desăvârșit din volumele III și IV de *Opere*, colecția „Pleiade” a Academiei Române (îngrijitori Stancu Ilin, Nicolae Barna și Constantin Hârlav) vădesc un autor memorabil, de o prospețime senzorială desăvârșită, amestec de ironie, tandrețe și melancolie. Universul cotidian se dovedește o zonă de cercetare încă neepuizată. Portretele caragialiene, încă nevalorificate îndeajuns, sunt doar aparent orale. Tache Ionescu, politicianul favorit, ce-și doarme somnul de veci la Sinaia, dar și Al. Lahovary, Hașdeu sau Bacalbașa sunt mostre de expresie stilistică desăvârșită. „Noutatea” portretelor este compensată doar de prospețimea asocierilor.

Ca antologator, calitate de altfel asumată discret și modest, în comparație cu efortul depus, Nicolae Boaru rămâne un intelectual de forță, dovedind că talentul se poate exercita și în genul minor, dacă ai știința să vitriolezi prin cuvinte „admirația lapidară și inapelabilă”. (CRONICAR)

* I.L. Caragiale, *Portrete, stenahorii, vorbe...*, antologie de Nicolae Boaru, Cuvântul INFO, Ploiești, 2009.

Halele Centrale din Ploiești, lucrare a arh. Toma T. Socolescu, realizată între anii 1930–1935

551 de ani de atestare documentară a Capitalei „Bucureștiul într-o zi”

Încercarea de a concentra „într-o zi” sau chiar în câteva zile (18 – 20 septembrie) o aniversare de amploare și semnificația zilei de 20 septembrie (data emiterii Hrisovului din 1459, prin care domnitorul Vlad Țepeș acorda privilegiul unor negustori și proprietari de pământuri olteni, cu mențiunea că locul de unde emana acel document era Cetatea Dâmboviței, respectiv actualul București) pare cu totul hazardată. Aceasta pentru că Bucureștiul nu poate fi aniversat sau măcar omagiat „într-o zi”, și nici chiar într-o perioadă anume, limitată în timp. Prin varietate, farmec și vitalitate, Bucureștiul merită, dacă nu o atenție permanentă, cel puțin suficientă preocupare din partea autorităților, și chiar un plus de respect venit de la bucureșteni.

Paradoxal, în măsura în care nu ne cunoaștem nici nu ne respectăm îndeajuns orașul. Dovadă sunt străzile nepavate din Centrul istoric, casele – multe monumente istorice – nu îndeajuns de bine întreținute, rețeaua publică de instituții de cultură, cu totul depășită de aflusul de bucureșteni, și chiar de vizitatori străini dornici să guste farmecul „micului Paris”. Aceste observații au plecat și de la Programul de manifestări propus bucureștenilor la serbările din acest an, începând cu Primăria Generală și continuând cu unele primării de sector. Dacă autoritățile centrale au fost, ca de obicei, la înălțime, oferind programe diverse, atractive și de calitate, inclusiv „Grădinile itinerante”, deschiderea Centrului istoric pentru artiștii plastici și amenajarea unor spații expoziționale sui-generis, Sectoarele au fost, ca de obicei, inegale. Sectorul 1 ne-a invitat la o „sindrofie la Șosea”, deschizând Parcul Kiseleff circulației pietonale și amenajând în acest spațiu numeroase atracții și delicii cultural-gastronomice. Au urmat modelul Primăriile Sectoarelor 2 și 4, gazde tradiționale ale unor spectacole publice mult gustate de bucureșteni, inclusiv concursul de sărituri în apă, încheiat la un pas de tragedie (printr-o neatenție a organizatorilor).

Surpriza acestei toamne o constituie, fără nici o umbră de îndoială, revirimentul cunoscut de Centrul Civic. Aflusul de vizitatori a transformat peste noapte zona într-un spațiu public animat, amenajat cu bun gust. Surprizele nu au conținut: alături de cafenele cu ștaif, imitându-le pe cele de la Budapesta sau Viena, au apărut tarabele artiștilor, veritabile surprize estetice. Imagini-lemnă ale Bucureștilor, multiplicată în zeci de ipostaze, tehnici și forme artistice atrag și încântă.

De Zilele Bucureștilor am asistat la transformarea unui întreg oraș într-o atracție turistică. Păcat că sărbătorile nu țin mai mult timp. Ar fi și pentru edili un îndemn de a finaliza lucrările de amenajare, astfel încât să nu fim nevoiți să ocolim mormanele de pământ pentru a păși, demn și apăsător, pe ulițele „Bucureștiului meu drag”. (CRONICAR)

Bucureștiul într-o zi

Anul I No. 1. - www.bucurestulintroz.ro - Septembrie 2010

Noutăți

În vremea de patru ani (1920-1924) s-au băut în țara noastră 1002 milioane de decaltri de vin, bere și rachiu. Consumul cel mai mare se arată în Ardeal, unde se bea mai mult decât în vechiul Regat. Bucovina s'a urcat cu băutura de la 17 milioane decaltri, în 1920, la 58 milioane, în 1924.

Cine cunoaște măsura primejiei, și nu zăbovesc să o părăsesc, căci cărmătura de astăzi crește numărul circumstărilor, în loc să-l scadă.

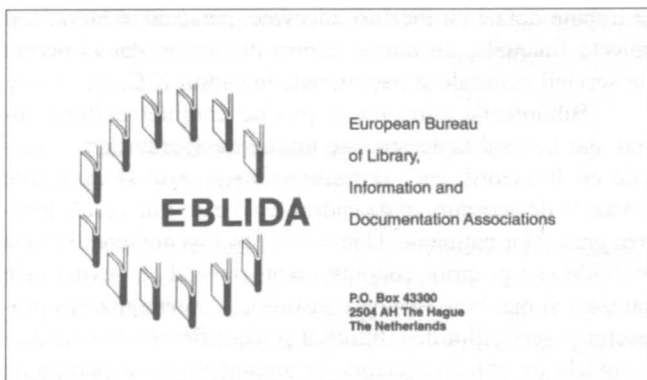
Sindrofie la Șosea

Parcul Kiseleff 18-19 Râpchiune (septembrie)

Începe la 11 ore fix

Curtea Veche în Zilele Bucureștilor, septembrie 2010

EBLIDA

Orizonturi Programe Inițiative

Răspunsul EBLIDA la Carta Verde a Comisiei Europene: *Deblocarea potențialului industriilor culturale și creative* iulie 2010

Potrivit Raportului KEA din 2006 [KEA – *European Affairs* este o agenție înființată în 1999, cu sediul la Bruxelles, specializată în consultanță, analiză și cercetare, elaborare de strategii, management în relație cu industriile culturale și creative], realizat pentru Comisia Europeană (CE) și intitulat *Economia culturii în Europa*, bibliotecile reprezintă un subsector al sectorului cultural, fiind o ramură non-profit a industriei, dar nu mai puțin valoroasă. De aceea, credem că orice consultare în domeniul culturii nu trebuie să le ignore.

Bibliotecile, de la cele publice, academice până la cele naționale, sunt nu numai parte a industriei culturale, care creează servicii și produse specifice, dar și consumatori-cheie și furnizori de suport pentru personalul și activitățile altor industrii culturale și creative (ICC). Bibliotecile produc idei și creativitate, oferă un loc de muncă și de studiu stimulant și sigur, ca și un sprijin profesional în instruirea și orientarea privind utilizarea și exploatarea tehnologiilor informaționale și serviciilor de informare.

Bibliotecile înseamnă nu numai informație, dar și inspirație. Ele formează o rețea europeană, dar în fapt globală, având potențialul de a inspira nemijlocit și de a oferi ajutor și altor parteneri culturali. ICC beneficiază deja de această rețea, care ar putea să ofere mai mult dacă obstacolele majore ar fi înlăturate.

Înlăturarea acestor obstacole constă în: asigurarea unui mai bun nivel al fondurilor și a unei stabilități financiare pentru biblioteci; reglementarea pieței interne pentru a susține serviciile digitale și noile modele de afaceri; elaborarea unei politici europene pentru biblioteci și serviciile acestora.

Returnarea investiției în biblioteci a fost evidențiată de mai multe studii, care au semnalat creșterile în venitul economic al comunităților locale datorate activităților inovative și parteneriatelor locale ale bibliotecilor. Acest fapt este însă subestimat de organismele care finanțează bibliotecile. Acestea din urmă sunt un instrument performant în susținerea creativității și a activităților culturale, care trebuie să primească în continuare investiții pentru a deveni parte a serviciilor de bază care trebuie dezvoltate pentru a sprijini creativitatea și cultura în general. Prea multor biblioteci le

este amenințată finanțarea deoarece autoritățile naționale sau locale le subestimează contribuția la dezvoltarea societății. Uniunea Europeană poate să contribuie la stoparea acestei tendințe.

Principalul obstacol în afirmarea creativității europene este absența unei infrastructuri digitale bine reglementate. La nivelul UE există tehnologia pentru infrastructura informațională, dar obstacolele țin de reglementare: lipsa unei armonizări a legislației între statele membre este o piedică în crearea infrastructurii. Pentru funcționarea adecvată a pieței interne și pentru adoptarea unor modele de afaceri de succes trebuie rezolvată problema teritorialității.

Creativitatea depinde de accesul la conținutul creativ: creatorii construiesc pe terenul predecesorilor lor. Acest fapt este valabil pentru toate formele de creativitate, din industria informației, educație sau cercetare, și pentru toți creatorii, fie că este vorba de cei care activează deja în ICC, fie de cetățeni obișnuiți ai UE. Internetul stabilește standardele pentru accesul la informație. Majoritatea utilizatorilor se așteaptă ca informația necesară activității sau explorării să le fie prezentată prin intermediul computerelor lor. Atunci când călătoresc, cetățenii se așteaptă să aibă posibilitatea să acceseze de pe un alt computer aceleași resurse, așa cum procedează acasă sau la locul de muncă. Cel mai serios obstacol în îndeplinirea acestui obiectiv îl constituie limitările geografice ale reglementărilor copyright-ului. Legislația copyright-ului este cea cu precădere națională.

Cercetarea, educația, activitatea creativă în general sunt internaționalizate. Cercetarea este organizată în grupuri de proiect internaționale. Studenții în Arte și Design sunt încurajați să-și completeze studiile prin vizite la universități din străinătate, iar instituțiile educaționale concurează pentru atragerea studenților pe o piață globală. Aceasta înseamnă că serviciile electronice de bibliotecă trebuie să depășească granițele, ceea ce, din punct de vedere tehnic și organizatoric, ar fi ușor de îndeplinit. Cu toate acestea, legislația copyright-ului are un suport național, fiind bazată pe protecția mutuală a cetățenilor din țările care au semnat tratate în acest domeniu. Acest lucru este valabil și pentru acordurile privind licențele de copyright, care pot fi aplicate doar între granițele naționale. Aceasta este o problemă serioasă pentru UE în crearea Pieței

Interne. Directiva Societății Informaționale (2001/29/EC) a fost o încercare de a rezolva această problemă. Directiva doar a armonizat drepturile, excepțiile însă, care sunt în realitate baza utilizării documentelor purtătoare de copyright, nu au fost armonizate.

Suportul pentru *Deblocarea potențialului industriilor culturale și creative* este construirea unei infrastructuri pentru creatori. Pentru aceasta este nevoie de un cadru de reglementare comun. UE se va afla într-o poziție dezavantajată până când acest cadru nu este realizat.

Declarația *Copyright pentru creativitate* este agreată de multe biblioteci din Europa ca un cadru legal pentru ICC, declarație potrivit căreia un sistem de excepții echilibrat, flexibil și armonizat ar putea susține creativitatea. Declarația a fost semnată în luna mai 2010 de EBLIDA și de alte asociații de biblioteci din Europa. Un răspuns ferm al UE la acest document ar fi un pas către îmbunătățirea cadrului de reglementare și rezolvarea unora dintre problemele supuse consultării.

Bibliotecile sunt o legătură-cheie între ICC și instituțiile educaționale, întreprinderi și administrații. Ele asigură vizibilitatea serviciilor și produselor creative, sunt un forum neutru pentru întâlnirea deținătorilor de drepturi și a cetățenilor obișnuiți, ca și un mediu pentru diseminarea ideilor și a celor mai bune practici. O politică europeană pentru biblioteci ar ajuta la o mai bună valorizare a beneficiilor bibliotecilor, la identificarea și aplicarea celei mai bune practici, ca și la îmbunătățirea dezvoltării infrastructurii bibliotecilor în întreaga Europă. Bibliotecile publice, universitare și naționale oferă comunităților lor servicii culturale și creative unice, stimulând inovația, creativitatea, spiritul întreprinzător, perfecționarea calificărilor, învățarea continuă și educația. A dezvolta nivelul actual al fondurilor și investițiilor pentru biblioteci ar însemna a folosi efectiv infrastructura existentă. A încuraja autoritățile naționale să investească în personal și finanțare de proiecte, în asociere cu cele mai bune practici, în zonele legate de sprijinirea ICC, ar îmbunătăți imediat capacitatea industriei de a se ajuta singură.

EBLIDA invită CE să sprijine dezvoltarea infrastructurii bibliotecare existente în beneficiul creativității europene, prin finanțare, modificări legislative și politică profesională, pentru a aduce în atenția publică produse și servicii mult mai inovative și creatoare de beneficii, în scopul deblocării potențialului ICC în interiorul și dincolo de UE.

Experimentare, inovație, spirit întreprinzător

Bibliotecile sunt o rețea răspândită de-a lungul Europei și oferă prin spațiile lor fizice posibilitatea de a găsi, consulta, studia și cerceta o gamă bogată și variată de servicii informaționale pentru indivizi, organizații și întreprinderi. A susține și îmbunătăți această infrastructură bibliotecară a UE, în special în regiunile mai puțin dezvoltate și subfinanțate, duce la crearea mai multor spații (deopotrivă fizice și digitale) pentru experimentare, inovație și spirit întreprinzător, ca și la creșterea accesului la serviciile tehnologiilor informației și comunicării (TIC) – chiar și pentru cei care nu-și permit să aibă propriile astfel de facilități.

Bibliotecile publice au un real beneficiu pentru societate și pentru susținerea activităților creative și culturale, dar

ele trebuie dotate cu localuri adecvate, personal, materiale și proiecte finanțate, nu numai pentru digitizare, dar și pentru alte servicii culturale și parteneriate în cadrul ICC.

Bibliotecile cumpără și produc conținut cultural digital, dar accesul la acesta este limitat de acordurile contractuale cu furnizorii, care restricționează accesul și excepțiile prevăzute de acorduri, și de cadrul legal care împiedică depășirea granițelor naționale. Unele biblioteci își comercializează serviciile sau propriul conținut creat, tinzând să devină cele mai mari și mai bine finanțate instituții. Comercializarea produselor și serviciilor de bibliotecă și identificarea de potențiale modele de afaceri reclamă un anumit tip de expertiză de personal care, de obicei, se practică rar în biblioteci, dacă nu este chiar inexistentă. TIC pot fi folosite ca suporturi pentru noi modele de afaceri dacă bibliotecile ar beneficia de personal având calificările necesare de a identifica potențiale oportunități comerciale și de a crea planuri de afaceri pentru acestea. Ar putea fi încurajate parteneriatele, iar programele de instruire a bibliotecarilor ar putea să stimuleze această schimbare în gândire.

Îmbunătățirea capacității investiționale a companiilor din ICC

Bibliotecarii nu sunt suficient pregătiți, iar bibliotecile nu au în multe cazuri personal specializat în obținerea de finanțare externă sau în comercializarea serviciilor și produselor lor. EBLIDA este de părere că acest lucru poate fi îmbunătățit prin încurajarea parteneriatelor între biblioteci și organisme specializate în această expertiză, sau între biblioteci care au succes în acest domeniu și altele care doresc să învețe de la acestea, și prin prezentarea oportunităților de instruire pentru bibliotecari. Acțiunea la nivel regional și național poate ajuta la a face cunoscute bibliotecilor și rețelelor regionale de biblioteci parteneriatele comerciale și calificarea necesară în domeniul afacerilor, dar nivelul european de acțiune ar ajuta rețelele de biblioteci să împărtășească cele mai bune practici și să răspândească ideile și reușitele celor câteva biblioteci care participă la activități comerciale.

Integrarea ICC în dezvoltarea regională/locală strategică

Deschiderea de noi biblioteci de-a lungul Europei demonstrează că o astfel de instituție este o marcă culturală a unui oraș, un model de creativitate, fiind disponibilă încheierii unor parteneriate diferite.

Bibliotecile pot, de asemenea, să susțină micile întreprinderi locale, facilitând accesul la informații, baze de date și servicii. Ele oferă o piață de desfacere, un loc de întâlnire, un public potențial pentru serviciile și produsele culturale create local, dar și o poartă spre platformele online, cum este *Euro-peana – Biblioteca Digitală Europeană*.

Bibliotecile trebuie întotdeauna considerate ca punct central al activităților culturale și creative, alături de teatre, ateliere ș.a.

Departamentele economice și culturale ale autorităților locale au nevoie de consiliere de nivel național și european pentru a valorifica beneficiile integrării bibliotecilor în planurile de dezvoltare regionale și locale. Autoritățile au

nevoie să înțeleagă că investiția în biblioteci și susținerea serviciilor comerciale și culturale au un mare impact economic pentru regiunea lor.

Noi instrumente de promovare a diversității culturale

Diversitatea culturală poate fi în mare măsură îmbunătățită prin mobilitatea virtuală a operelor aparținând ICC și prin accesul online la acestea. În acest sens, serviciile electronice de bibliotecă trebuie să depășească granițele, lucru care nu este greu de realizat din punct de vedere tehnic și organizatoric. Cu toate acestea, legislația copyright-ului este în principal națională, bazată pe protecția mutuală a cetățenilor din țările care au semnat tratate și acorduri de licențe în domeniu. Aceasta este o problemă serioasă pentru UE în realizarea Pieței Interne. Directiva Societății Informaționale (2001/29/EC) a fost o încercare de a rezolva această problemă. Dar directiva doar armonizează drepturile, excepțiile însă, care sunt în realitate baza pentru folosirea materialelor aflate sub incidența copyright-ului, nu au fost armonizate.

Modificările legislative ar putea duce la creșterea mobilității și accesului online la operele aparținând ICC, dar și la un mai bun suport social și profesional pentru mobilitatea celor ce lucrează în acest domeniu, a studenților, mai ales accesul la materiale din țările lor de origine.

Bibliotecile oferă și o platformă – virtuală și fizică – prin care promovează activitățile și produsele culturale unui public divers, prin aceasta sprijinind integrarea imigranților și difuzarea culturii. În această direcție, există biblioteci al căror spațiu este folosit pentru diferite manifestări ale grupurilor culturale. De asemenea, există cărți și ziare pentru imigranți, documente de interes pentru această categorie, care au circulat între biblioteci și de-a lungul granițelor naționale. Cărțile și ziarele în limba maternă îi ajută pe acești lucrători să mențină legătura cu țara de origine, iar informațiile despre aceasta îi ajută pe localnicii țării de destinație să integreze mai bine comunitățile de imigranți.

Promovarea cooperării, schimburilor și comerțului

Bibliotecile au nevoie să coopereze într-un mediu informațional global și să beneficieze de inovațiile din alte țări. Dezvoltarea serviciilor care depășesc limitele naționale este o prioritate pentru multe țări și biblioteci, iar rețeaua de a partaja aceste servicii și de a învăța despre alții trebuie perfecționată prin schimburi bibliotecare profesionale.

Rețelele de biblioteci, precum EBLIDA, trebuie consolidate și susținute să creeze punți între bibliotecile din UE și proiectele acestora și cele din alte țări. Acest tip de rețea poate ajuta, de asemenea, în colectarea de exemple de bune practici de la biblioteci și de evidențe ale beneficiilor pe care bibliotecile le aduc industriei culturale în general.

Crearea de parteneriate creative

Bibliotecile au experiență în crearea de rețele și parteneriate, în special în domeniile educațional, cultural și social.

Ele acționează deseori ca intermediari, dar nu sunt întotdeauna recunoscute drept potențiali parteneri de către întreprinderi, administrații și sectoare cu mai puțină experiență în colaborarea cu acest tip de instituție. Bibliotecile trebuie incluse în planurile profesionale și de finanțare de proiecte ca potențiali parteneri creativi, fiind, așa cum s-a mai arătat, intermediari care oferă platforme de acțiune.

Parteneriatele creative sunt exemplificate de noile forme de funcționalitate a bibliotecilor. *Kulturhus* din Danemarca ilustrează reunirea sub același acoperiș a unor servicii non-profit (școală, bibliotecă), servicii publice (poliție) și servicii de profit (cafenele, bănci). Aceste colocații, extinse cu spații de găzduire a celor vârstnici, post local de radio, servicii de îngrijire a copiilor, presupun diferite tipuri de programe în comun, de utilizare comună a clădirii, facilităților și resurselor.

Unele biblioteci oferă rezidență unui scriitor sau artist, altele invită artiști pentru a organiza ateliere și clase de măiestrie pentru copii și adulți.

Aceste parteneriate creative de succes, care demonstrează cel mai bine cum pot deveni bibliotecile asociate în proiecte, sunt exemple de practici performante și pot fi promovate prin schimburi internaționale, seminare și clase de măiestrie pentru toți cei implicați. Este nevoie de fonduri pentru a coordona, pe o bază internațională, rețele din diferite sectoare.

O mai bună utilizare a bibliotecilor ca ICC poate fi realizată și prin luarea în considerare a instruirii în utilizarea media, prin facilitarea dobândirii abilităților necesare acestui domeniu. Carta Verde prevede (p. 18): „Alfabetizarea în utilizarea media este o cale foarte importantă în promovarea creativității și participării cetățenilor la viața culturală a societății.” Sunt deficitare, de asemenea, abilitățile în utilizarea tehnologiilor informaționale și a informației – primele capacitează o persoană să utilizeze computerele și tehnologia în general, în timp ce cunoștințele în utilizarea informației ajută la căutarea informației relevante, evaluarea ei critică, organizarea și reutilizarea ei în contexte creative și educaționale.

Bibliotecarii sunt instruiți și specializați în aceste abilități, dar au nevoie de legislație și fonduri pentru a-și extinde și adapta experiența și pentru lucrători din alte sectoare ale ICC și chiar dincolo de granițe. Este nevoie, totodată, de o politică susținută de a dota bibliotecile cu laboratoare media, de exemplu, care ajută la implementarea tehnologiilor informaționale pentru micile ICC la nivel local și regional. Pornind de la infrastructura existentă, poate fi creată o platformă larg europeană de schimb educațional.

Învățarea continuă, dialogul intercultural, spiritul comunitar, societatea bazată pe cunoaștere, societatea informațională, parteneriatele cu sistemul educațional – pentru toate acestea, bibliotecile sunt parteneri-cheie, cu experiență, cunoștințe, calificări și cu o rețea funcțională, dacă au un bun suport financiar și profesional.

(Traducerea redacției)

Propuneri de modificare a Directivei Societății Informaționale Europene privind operele fără autor

Scrisoare adresată de către EBLIDA
dlui José Manuel Barroso, Președintele Comisiei Europene

Haga, 30 august 2010

Stimate Domnule Președinte Barroso,

Vă scriu în calitate de Președinte EBLIDA, Biroul European al Asociațiilor Bibliotecare, de Informare și Documentare. Suntem o organizație independentă de asociații de biblioteci naționale, instituții și asociații de informare, documentare și arhivare, reprezentând organizații din toate statele membre UE.

Știm că un proiect de amendament la Directiva Societății Informaționale Europene privind operele fără autor este pe cale să fie elaborat de Comisie și că propunerea va cuprinde următoarele prevederi pentru organizațiile culturale și educaționale (nu sunt vizate organizațiile comerciale):

1. O soluție pentru operele fără autor doar din domeniul literar (incluzând și ilustrațiile asociate unui obiect).
2. O cerere pentru o căutare profundă, potrivit recomandărilor privind operele fără autor prevăzute de i2010 – Inițiativa Bibliotecilor Digitale Europene, în acest sens căutarea trebuind să fie făcută de organismul care digitizează opera.
3. Recunoașterea soluțiilor naționale dincolo de granițe.
4. Recompensarea corectă a deținătorilor de drepturi.
5. Necesitatea de a face publice informațiile despre operele care sunt digitizate pentru ca deținătorii de drepturi să fie capabili să abordeze organismul care digitizează.

EBLIDA face următoarele comentarii despre aceste propuneri:

Sunt binevenite noua Agendă Digitală și angajamentul Comisiei Europene de a găsi o soluție pentru operele fără autor.

Acesta este un subiect important pentru noi: fără soluții pentru a merge mai departe, bibliotecile și arhivele din Europa ar conserva opere care nu pot fi digitizate din cauza unor probleme ce trec dincolo de clarificarea drepturilor de autor. Credem cu fermitate în crearea unei Europe digitale, iar una dintre căile prin care bibliotecile și arhivele pot contribui la acest obiectiv este eliberarea conținutului documentelor ai căror deținători de drepturi nu pot fi localizați și care intră în mod frecvent în categoria de opere fără autor.

În acest context, punctele 1 și 2 de mai sus sunt în afara acordului nostru.

Punctul 1 privește doar operele literare (și operele vizuale care includ fotografii, diagrame, grafice și hărți). Orice soluție la problema operelor fără autor va fi contraproductivă dacă nu va viza și materialele audiovizuale (înregistrări audio-video) și operele vizuale autonome. Cercetătorii, profesorii și studenții în domeniile Artă, Științe umaniste și sociale folosesc o serie diversificată de materiale audiovizuale și de opere vizuale autonome. O soluție pentru operele fără autor care omite aceste categorii de opere va fi contrară cu recomandările făcute de Grupul de Experți în Biblioteci Digitale, înființat de Comisie în februarie 2006. Acest lucru i-ar dezavantaja în mod serios pe utilizatori din moment ce multe opere datând mult mai devreme de jumătatea secolului XX sunt fără autor și nu vor intra în domeniul public decât începând cu a doua parte a secolului XXI (unele opere din secolul al XIX-lea sunt de asemenea fără autor). Includerea acestor opere în domeniul public este esențială dacă Europeană – Biblioteca Digitală Europeană este pe cale să devină un portal public de autoritate și de clasă mondială către cultura Europei.

Punctul 2 se referă la necesitatea unor căutări profunde potrivit recomandărilor prevăzute de i2010 – Inițiativa Bibliotecilor Digitale Europene; aceste căutări trebuie făcute de organismul care este însărcinat cu digitizarea. Suntem de părere că aceste criterii sunt relevante doar pentru digitizarea unui număr mic din categoria operelor literare (monografiile); acestea nu sunt adecvate unei digitizări în masă. EBLIDA a semnalat acest lucru Comisiei în mai multe ocazii. Pentru deținătorii de documente care doresc să realizeze o digitizare în masă a ziarelor și revistelor sau a înregistrărilor radio-TV, ca și a unui număr mare de cărți, broșuri și efemeride, fără a mai menționa și materialele depozitate în arhive, este imposibil de a clarifica regimul drepturilor de autor în modul sugerat de Comisie; este o cale prea costisitoare în termeni de timp și personal. În aceste condiții economice constrângătoare, bibliotecile și arhivele nu fac decât să renunțe la proiecte de digitizare în masă dacă sunt prevăzute astfel de costuri insuportabile.

Eforturile noastre de a promova digitizarea vor fi serios obstructionate dacă amendamentele de mai sus la situația operelor fără autor din Directiva Societății Informaționale Europene își urmează cursul. Cerem Comisiei Europene să reflecteze la această problemă și să se consulte îndeaproape cu reprezentanții bibliotecilor și arhivelor europene.

Cu stimă,
Gerald Leitner
Președinte EBLIDA

Un program pentru dezvoltarea lecturii

Frédéric MITTERAND

Ministrul francez al Culturii și Comunicării

Vă amintiți când un ilustru personaj făcea 110 propuneri francezilor; mai recent, autorul unui raport remarcabil formula 316 propuneri! Eu, din modestie, voi face numai 14... asupra unui subiect mai circumscris, dar tot atât de important: cel al lecturii. Vă mulțumesc că sunteți aici la prezentarea acestor măsuri prin care înțeleg să contribui la obiectivul *cultura pentru fiecare*. Eu sunt total mobilizat de această problemă a lecturii și sunt foarte conștient de responsabilitatea ministerului meu în acest domeniu, întrucât lectura nu este o practică culturală ca celelalte: ea este, într-un anume mod, cea care le condiționează pe toate celelalte. Accesul la operele de ficțiune care cresc sensibilitatea și deschiderea către alte lumi, lectura de eseu care dezvoltă simțul critic esențial pentru exercitarea cetățeniei și ajută cel mai bine la înțelegerea complexității lumii: acestea sunt tot atâtea chei privilegiate de intrare în câmpul culturii.

Această cerință a *lecturii pentru fiecare* este pentru mine o politică prioritară absolută. Am dorit ca toate serviciile mele – centrale și locale – să se ocupe de aceasta, și vreau în egală măsură să mobilizez colectivitățile teritoriale și ansamblul actorilor instituționali și asociațiile care lucrează în acest domeniu.

Contextul în care intervin aceste propuneri este bine cunoscut: este cel al unei eroziuni lente a lecturii și al declinului ei ca practică culturală de referință începând cu anii 1980. Acest declin a fost confirmat, din nefericire, de *Ancheta asupra practicilor culturale ale francezilor*, publicată toamna trecută de minister. Ancheta a studiat în paralel dezvoltarea noilor practici de lectură, precum și structurarea unei *culturi a ecranului* la generația cu vârste cuprinse între 14 și 25 de ani. Această evoluție nu este lipsită de riscuri, dar poate oferi în egală măsură și oportunități. Ea impune, deci, o reînnoire profundă a modalităților noastre de intervenție. Asistăm, în ultimii 20 de ani, la o diversificare a utilizării cărții – literatură fiind în regres în producția de carte și în practica de lectură – și la o diversificare a suporturilor textelor. Odată cu dezvoltarea presei de tip magazin și mai ales odată cu avântul spectaculos al acestei *culturi a ecranului*, despre care vorbeam, suntem din ce în ce mai tentați să citim pe alte suporturi decât cartea, cu toate că aceasta nu înseamnă neapărat lectură.

Lectura cărților suportă, de ceva timp, concurența noilor activități de *loisir* și rămâne, după unii, strâns legată de lumea școlară.

Cartea este, de asemenea, în mod global, banalizată atât timp cât este difuzată în marile magazine și cât se înregistrează o dezvoltare a producției cărților de buzunar.

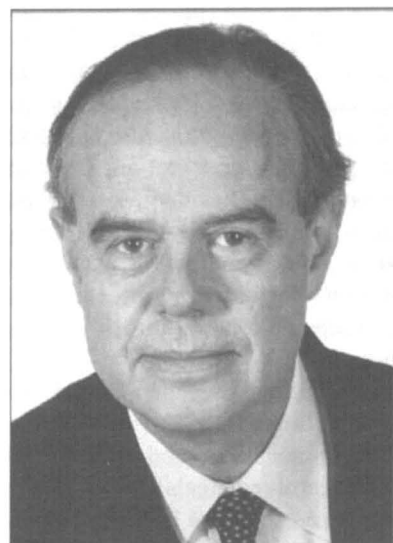
În paralel, dezvoltarea mediilor electronice a condus la pierderea hegemoniei ca mijloc de acces la cunoaștere și ca vector de îmbogățire personală, mai ales în rândul persoanelor cu studii medii. Pe de altă parte, publicul amatorilor de literatură nu s-a lărgit. Putem estima că a avut tendința de

a se comprima în jurul mediului persoanelor care au un raport profesional cu cartea (fie că este vorba de învățători, de bibliotecari, de profesioniști ai cărții și ai culturii în general).

În plus, bibliotecile și mediatecile, care sunt echipamentele culturale a căror frecvență a progresat cel mai mult din 1989, văd acest progres slăbind ușor, chiar dacă diminuarea numărului celor înscrși la biblioteci este de luat în calcul cu multe precauții. Pentru că se dezvoltă noi practici ale spațiilor de lectură publică, iar biblioteca nu mai este doar un loc de unde se împrumută cărți. Iată diagnosticul cu atât mai îngrijorător cu cât confirmă o tendință înrădăcinată de mai multe decenii. Totuși, consider că această evoluție nu este ireversibilă, că această eroziune nu este inexorabilă. Observ, de exemplu, că SUA au reușit recent să răstoarne o tendință similară celei pe care o cunoaștem, dezvoltând o acțiune puternică cu ajutorul Agenției Culturale Federale (National Endowment for the Arts), printr-un program intitulat *The Big Read*, centrat pe literatură, mobilizând școlile, actorii asociațivi și comunitari. A reda gustul lecturii pentru fiecare, oricare ar fi originea socială, geografică, culturală, necesită o voință politică nezdruncinată. Această voință mă animă și constituie motivul pentru care propun astăzi aceste 14 măsuri destinate a reînsoții dorința de lectură a compatrioților noștri.

Subliniez că am dorința de a vă expune propuneri și nu un plan-cheie, deoarece activitatea ministerului meu în domeniul lecturii este în mare parte partenerială: aceasta este metoda mea, cea pe care o cred mai adaptată culturii noastre. Mai întâi, politica lecturii este împărțită între Ministerul Educației Naționale și Ministerul Învățământului Superior.

Colegul meu Luc Chatel a anunțat ieri, la Salonul Cărții, măsuri de luptă contra analfabetismului, și eu salut angajamentul său asupra acestui subiect fundamental, precum și coordonarea perfectă care ne unește. În ceea ce privește lectura studențească și bibliotecile universitare, acestea depind de Ministerul Învățământului Superior. Acolo, acțiunea în materie de lectură publică trebuie să fie gândită în manieră globală și nu în manieră concurențială. Astfel, un oraș care construiește un echipament trebuie să se preocupe de starea bibliotecilor universitare. În raportul său recent, senatorul Gaillard dorea desemnarea unui șef unic al politicii cărții. După aprecierea

mea, Consiliul Cărții aduce un răspuns satisfăcător exigenței unei bune coordonări a acțiunii publice. De altfel, Raportul asupra Schemei digitale a bibliotecilor, pe care mi l-a remis Bruno Racine cu ocazia Consiliului Cărții din 22 martie și de care voi vorbi imediat, reprezintă un remarcabil exemplu de muncă și de colaborare.

Cele 14 propuneri pe care le fac se adresează în mod egal colectivităților teritoriale, pentru că angajamentul lor este de neînlucuit în a face să funcționeze prima rețea culturală franceză care va cuprinde 16.000 de structuri.

Politica de lectură publică este, de altfel, una condusă esențial de către colectivitățile teritoriale. Această caracteristică istorică a țării noastre a fost confirmată de către marile legi de descentralizare din 1982 și 1983, care, după cum știți, au transferat gestiunea bibliotecilor departamentale de împrumut la Departamente. Ministerul Culturii și Comunicării trebuie să-și asume rolul de partener fidel față de nevoile colectivității. Misiunea sa este de a arăta drumul într-un moment în care cutumele bibliotecilor se schimbă, mai ales datorită digitizării și evoluției generale a societății noastre.

În fine, propunerile mele se adresează actorilor asociațivi, pe care doresc să-i susțin și cu care doresc să colaborez. Doresc să salut în mod particular prezența lui Alexandre Jardin, a cărui remarcabilă asociație „Lire et Faire Lire” conduce o muncă exemplară în școli.

Aceste asociații acționează cu o mare eficacitate și cu o remarcabilă creativitate în rândul lumii școlare, pentru persoanele cu handicap, în cartiere, teritoriile rurale, pușcării, spitale, în rândul pensionarilor, peste tot pe unde o cere publicul specific. Aceste asociații constituie parteneri esențiali în proiectul meu, acela de a face să se difuzeze gustul lecturii printre concetățenii noștri. Unele dintre aceste propuneri vor avea impactul întărit de către susținerea sponsorilor. Doresc să-i salut pe reprezentanții întreprinderilor prezenți printre noi, care intenționează să se angajeze în efortul nostru și cu care vom aprofunda un dialog, pentru că lectura nu este doar o problemă de stat, ci una a tuturor și a fiecăruia.

O preocupare constantă ghidează aceste propuneri: aceea de a lua în calcul noile cutume și diversitatea publicului de astăzi pe ansamblul teritoriilor noastre. Societatea se schimbă; practicile culturale și sociale se modifică; revoluția digitală răstoarnă raportul nostru cu textul și cu scrisul, și în general accesul nostru la bunurile culturale. Doresc să am cea mai globală viziune posibilă, dezvoltând o reflecție nouă asupra ofertei și a serviciilor propuse de către bibliotecile și mediatecile publice și punând în practică o acțiune de sensibilizare și de mediere durabilă.

De douăzeci de ani, ministerul nostru a lansat programe naționale orientate către ofertă prin construcția de echipamente destinate să completeze amenajarea teritoriului. Programul Bibliotecilor Municipale cu Vocație Regională a marcat anii '90; el a fost închis și a permis echiparea unor orașe ca Limoges, Marsilia, Reims, Montpellier, Orléans sau Rennes, cu un procent ridicat de intervenție a statului (în medie, nu mai puțin de 40%), grație Dotării Generale a Descentralizării. În perioada 2003–2005, programul micilor mediateci de proximitate, din care jumătate au fost implantate în zone rurale și jumătate în zonele suburbane, a beneficiat de credite specifice, iar din 2006 ele au fost luate în calcul de către Dotarea Generală a Descentralizării. Mi se pare necesar

ca ministerul meu să încerce să doteze comunitățile teritoriale cu echipamentul indispensabil pentru a răspunde acestor noi provocări.

Propunerile mele iau în calcul publicul și obiceiurile acestuia mai ales în ceea ce privește digitizarea, care constituie miza majoră a viitorului și din care am făcut o prioritate. Ea oferă noi oportunități pe care doresc să le exploatez într-un mod cât mai eficace și constituie unul dintre principalii piloni ai politicii mele, cea a unei *culturi pentru fiecare*.

Am ajuns la propuneri. Vi le voi prezenta, iar dumneavoastră veți regăsi detaliile în dosarul de presă. Vă precizez, totuși, că ele mobilizează aproape 100 de milioane de euro pe an, fără a integra bugetul Bibliotecii Publice de Informare. Aceste propuneri oferă ocazia unor redistribuiri de credite. Politica noastră culturală are și capacitatea de a mobiliza mijloacele de care deja dispunem, nefiind vorba doar de a avea noi resurse. Sedimentarea dispozitivelor noastre solicită regândirea organizării și ierarhizării lor.

Iată, așadar, propunerile. Ele se înscriu pe trei paliere:

Primul este adaptarea bibliotecilor la noile cerințe ale lecturii și digitizării. Bibliotecile publice trebuie să evolueze. Omprezența virtualului în viața noastră va crește probabil nevoia de real, de întâlniri și schimburi. Modul în care concepem bibliotecile trebuie să fie mai orientat către populații și către diversitatea care le compune. Ele trebuie să devină locuri veritabile de viață și de conviețuire, propunând servicii multiple adecvate noilor nevoi emergente în societate. Ele trebuie în mod egal să cucerească un nou public, să dezvolte acțiuni în afara zidurilor și să încheie multiple parteneriate.

Cele două biblioteci a căror tutelă și-o asumă ministerul meu trebuie să fie avanposturile unei acțiuni consonante cu noile cerințe, plasând în centrul proiectului lor diversificarea socială a publicului lor. Biblioteca Publică de Informare constituie un palier important. Doresc ca ea să-și reînnoiască proiectul, cultura și modurile de funcționare pentru a deveni un laborator-pilot pentru experimente și practici inovatoare. Această evoluție va trebui să permită suscitarea și animarea unei reflecții în plan național, într-o dinamică a dialogului și a schimbului cu partenerii săi teritoriali. În ceea ce privește Biblioteca Națională a Franței, care dispune în Haute Jardin de un spațiu de 1.600 de locuri deschis tuturor, doresc ca activitățile ei și oferta pe care o propune să permită primirea unui public din ce în ce mai diversificat.

În cadrul unui parteneriat reînnoit cu colectivitățile teritoriale, urmărim să favorizăm extinderea programului a cincizeci de biblioteci teritoriale implantate în cele cincizeci de colectivități cu populația cea mai densă din jurul Parisului.

Dorim să încheiem un *contract digital* pentru biblioteci și mediateci cu scopul de a face față mai bine practicilor legate de nașterea *culturii ecranului*. Până în 2015, ansamblul bibliotecilor și mediatecilor comunelor cu mai mult de 20.000 de locuitori va fi informatizat și va dispune de un site pe Internet. Amintesc astăzi că două treimi din bibliotecile publice ale țării noastre nu dispun de acces la Internet. Doresc în mod egal ca ministerul meu să încheie un parteneriat cu cinci mari biblioteci sau fonduri regionale pentru a fi create cinci biblioteci digitale de referință. Cu scopul de a încheia acest contract digital, vom mobiliza în mod diferit creditele de

la Dotarea Generală a Descentralizării, co-girate de Ministerul Culturii și al Comunicării, precum și de Ministerul de Interne, în așa fel încât în viitor să poată beneficia de echipamente digitale.

Al doilea palier vizează încurajarea acțiunilor inovatoare care pot face să avanseze idealul culturii pentru fiecare, mai ales în direcția publicului tânăr. Voi propune colectivităților teritoriale contracte noi, *contractele teritoriu-lectură*, având ca țintă în mod particular cartierele periferice (așa cum sunt definite în cadrul planului *Dynamique Espoir Banlieues*) și teritoriile rurale. Aceste contracte mobilizează atât credite de funcționare, cât și credite de investitură: două milioane de euro vor fi consacrate acestor contracte într-o finanțare plafonată pentru ministerul meu la 50%, deci un volum total de patru milioane de euro. Cum am spus, doresc să ajut într-o manieră mai semnificativă asociațiile și să dublez suportul financiar care le este consacrat. Am evocat deja asociația „Lire et Faire Lire” a lui Alexandre Jardin. Ea a desfășurat o muncă exemplară în școlile de pe teritoriul nostru, mobilizând pensionari ca voluntari pentru a citi tinerilor elevi. 250.000 de elevi sunt în acest moment integrați în acțiune. Împreună cu colegul meu Luc Chatel, ne dorim să putem atinge cifra de un milion de elevi peste trei ani. Vom munci pentru aceasta în săptămânile următoare. Mă gândesc în mod egal la: ATD Quart-Monde și la acțiunile pe care această asociație le conduce în mediul rural, la asociația ACCES, precum și la acțiunea *Accompagnement vers la lecture* condusă de Association de la Fondation Étudiante pour la Ville (AFEV) și la studenții voluntari care se angajează în acțiuni îndreptate către populațiile aflate departe de lectură. Din această perspectivă, voi lansa din 27 până pe 30 mai o nouă sărbătoare a cărții intitulată *A vous de lire!* Aceasta se va baza pe un principiu participativ, constând în a invita francezii să citească în spațiul public, și va beneficia de noi parteneriate încheiate cu Education Nationale, Bayard Presse și SNCF pentru un permis de carte. Voi avea ocazia de a vă prezenta în detaliu această acțiune în săptămânile următoare.

O altă inițiativă de promovare a lecturii pentru fiecare este *Première Page*, dispozitiv care oferă la fiecare nouă naștere o carte pentru copil și un ghid de lectură. Această operațiune se face în parteneriat cu Casa Națională de Alocație Familială, ai cărei reprezentanți prezenți aici îi salut, și împreună cu șase departamente, fiind într-o fază de experimentare: până în 2015, intenționăm ca ea să fie extinsă la jumătate din departamentele franceze.

Al treilea palier urmărește o mai bună coordonare a acțiunilor pe care ministerul meu le conduce împreună cu partenerii publici, în scopul de a le crește eficacitatea. Doresc să permanentizez dialogul născut din Schema digitală a bibliotecilor pe care mi-a remis-o Bruno Racine pe 22 martie, creând un grup de lucru în cadrul Consiliului Cărții și încredințându-i aplicarea principalelor idei ale raportului. În aceeași măsură, urmărim să

modernizăm sistemul de informare național al Observatorului Lecturii Publice, lărgind de la 4.000 la 16.000 locurile de lectură publică și adaptându-l la schimburile internaționale de date.

În final, împreună cu colectivitățile teritoriale creăm un sistem de informații pentru o mai bună cunoaștere a politicilor lecturii, pornind de la concluziile studiului realizat în luna martie de Centrul pentru Cercetări și Studii privind condițiile de viață.

Ansamblul acestor propuneri pe care le adresez partenerilor politicii lecturii cere să fie aprofundat printr-un efort colectiv care va fi încheiat în toamna lui 2010, la Nancy, cu ocazia primelor *Ședințe Naționale de Lectură Publică*, organizate împreună cu orașul Nancy și cu Centrul Național al Funcției Publice Teritoriale, ai căror reprezentanți îi salut.

Iată marile trăsături ale principalelor axe ale propunerilor mele pentru relansarea dorinței de a citi în țara noastră și pentru a contribui, astfel, prin lectură la oferirea tuturor a cheilor de intrare într-o lume cu acces dificil la cultură.

Doresc să mulțumesc Direcției Generale a Mediilor și Industriilor Culturale (DGMIC) și directoarei sale generale, Laurence Franceschini, și în mod special Serviciului Cărții și Lecturii și directorului său, Nicolas Georges, administrare a cărei calitate o salut și care, contrar a ceea ce se poate înțelege uneori, nici nu se dizolvă, nici nu se dislocă... ci, dimpotrivă, este stabilă atât prin efectivele sale, cât și prin organigrama sa. Și plenar mobilizată.

Discurs rostit cu ocazia conferinței de presă privind prezentarea a 14 propuneri pentru dezvoltarea lecturii,
30 martie 2010

Sursa: <http://www.culture.gouv.fr/>

Traducere de Cornelia RADU

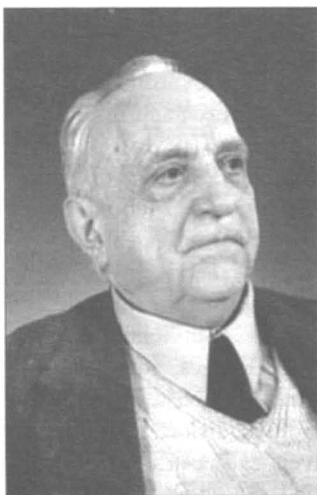

Biblioteca Națională a Franței,
Departamentul de Literatură și Artă – Sala de lectură

In memoriam

Un mare profesor și savant român: Acad. Radu P. Voinea

Acad. Ștefan ȘTEFĂNESCU

In dimineața zilei de 11 mai 2010, inima acad. Radu P. Voinea, obosită, a încetat să bată.

Academia Română și Universitatea Politehnică din București, viața științifică și învățământul din România au pierdut prin moartea acad. prof. Radu P. Voinea pe unul din reprezentanții lor de seamă.

A pronunța numele lui Radu P. Voinea înseamnă a evoca pe cel care a ocupat un loc central în cultura românească, pe cel care s-a

manifestat ca un veritabil „aristocrat al spiritului”.

Foști studenți și doctoranzi ai profesorului Radu P. Voinea, distinși oameni de știință de azi îi pronunță cu venerație numele și se mândresc că i-au fost discipoli.

Ca profesor, Radu P. Voinea a continuat tradiția marilor dascăli, pe care îi audiase ca elev la celebrul Colegiu Național „Frații Buzești” din Craiova sau ca student la Institutul Politehnic din București, competitiv cu cele mai de seamă școli științifice din marile centre ale lumii.

Personalitate luminoasă, profesor în sensul cel mai înalt al cuvântului, Radu P. Voinea a știut descoperi printre studenți și doctoranzi talente pe care le-a stimulat, încurajându-i să publice. Făcând dovada unei inepuizabile energii, profesorul a dat el însuși exemplu, a oferit modelul, publicând lucrări valoroase, care i-au asigurat un loc de frunte în știința românească.

Rodnica activitate în domeniul învățământului și opera științifică realizată, la nivelul cel mai înalt al științelor tehnice, i-au adus lui Radu P. Voinea alegerea în Academia Română, ca membru corespondent în 1963 și ca membru titular în 1974.

Din 1967 și până în 1974 a fost secretarul general al Academiei Române, „templul sacru” al științei și culturii. Președinte al acestuia era acad. prof. Miron Nicolescu, nume ilustru, care ocupă un loc central în galeria marilor matematicieni români.

Radu P. Voinea avea să evoce, după moartea acad. Miron Nicolescu, anii petrecuți în preajma acestuia, ani benefici pentru experiența căpătată de el în conducerea înaltului for

științific al țării, care simbolizează forța creației românești în peisajul cultural-științific al umanității.

În perioada 1984–1990, acad. Radu P. Voinea a fost președintele Academiei Române. După Anghel Saligny, fost președinte al Academiei Române între 1907 și 1910, Radu Voinea a fost cel de-al doilea mare inginer ajuns în fruntea Academiei Române. Anii mandatului său în această calitate au însemnat, din punct de vedere al contextului social-politic în care se afla țara, anii dintre cei mai duri ai totalitarismului comunist. Era greu să menții, să conduci și să crești prestigiul principalei instituții cultural-științifice a țării, în condițiile unor restrângeri financiare aberante și ale unor ingerințe politice care frâneau creația științifică liberă.

În ciuda dificultăților existente, acad. Radu P. Voinea, cu un înalt simț al responsabilității locului pe care îl ocupa, a slujit magnific Academia Română. El a căutat și a reușit să diminueze răul care amenința cu dispariția instituția elitei intelectuale a țării. Pe făgașul mării ei tradiții, Academia Română – în ciuda vicisitudinilor existente –, printr-o exemplară solidaritate a membrilor ei, și-a continuat activitatea, a cultivat spiritul de cooperare internațională și a înscris unele lucrări de referință, realizate sub egida ei, în patrimoniul științific mondial.

Anul 1989 a găsit Academia Română aptă să renască în dimensiunile conferite ei de necesitatea dezvoltării țării, în condiții de deplină libertate.

Cei care am fost în preajma acad. prof. Radu P. Voinea am putut aprecia sufletul lui bun, generos, sensibil, caldă afecțiune pentru cei cu care lucra.

Amintirea luminoasă a savantului și marelui profesor Radu P. Voinea va rămâne vie în conștiința a numeroși oameni de știință și dascăli din toate generațiile, a tuturor acelor care l-au cunoscut și prețuit pentru știința sa, curajul civic și caldul patriotism.

Investit mulți ani ca director al Institutului de Istorie Universală „Nicolae Iorga” al Academiei Române, am cunoscut și beneficiat de prețuirea pe care acad. prof. Radu P. Voinea o avea pentru genialul fondator al Institutului.

Anul decesului acad. prof. Radu P. Voinea, ce coincide cu împlinirea a 70 de ani de la asasinarea lui N. Iorga, îmi aduce în minte cuvintele acestui „apostol al neamului”, care se potrivește și memoriei pe care o păstrăm acad. Radu Voinea: „În trecutul nostru mulți oameni au suferit. Dacă suntem ceva, noi suntem ceva numai prin suferința lor. Toate puterile noastre nu sunt altceva decât jertfa lor, strânsă laolaltă și prefăcută în energie.”

Frumusețea adevărului științific*

Acad. Radu P. VOINEA

Eram pur și simplu disperat. Lucram, scriam pagini noi cu calcule lungi și complicate, le arătam profesorului și dânsul îmi spunea invariabil: „E bine, Voinea; e foarte bine, dar știi? Rezultatul final trebuie să fie simplu și frumos!”

Aveam impresia că profesorul nu citește cu atenția cuvenită paginile mele. Presat și de timp (nu mai aveam decât câteva luni în care trebuia să-mi închei lucrarea), mi-am luat într-o zi inima în dinți și l-am întrebat: „Adică cum, domnule profesor, «simplu și frumos»?” Răspunsul a fost cu totul neașteptat: „Nu știi! Îți imaginezi că dacă l-aș ști, l-aș publica eu!” A urmat o perioadă în care am scris și am calculat mai puțin și am reflectat mai mult. Și am lucrat, îmi aduc aminte, zi și noapte. Și deodată, ca prin minune, toate calculele s-au simplificat mult, mult de tot și în zori, când liniștea nopții a fost alungată de zgomotele primelor tramvaie, care începeau să circule, dimineața, pe hârtia pe care lucram a apărut o formulă simplă, care rezolva problema pe care mi-o formulase profesorul. [...]

Edward Lorenz, meteorolog, a încercat să răspundă la o întrebare pe care ne-o punem și noi: de ce nu se poate prevedea vremea pe un interval de timp mai îndelungat. Astăzi, cu mijloacele moderne de care dispune știința, se poate face o prognoză destul de exactă pentru câteva zile. O prognoză a vremii pe un interval de câteva luni ori de un an are o probabilitate destul de mică de a se realiza. Și aceasta în condițiile în care mișcarea aerului, a norilor, a precipitațiilor sunt guvernate de legile mecanicii fluidelor care sunt deterministe. El a făcut ceea ce se numește un „experiment numeric” în anul 1961, în sensul că, simplificând puțin cunoscutele ecuații Navier-Stokes, a studiat așa-numita *Convecție Rayleigh-Bernard*, care are loc de exemplu vara, când solul, încălzit prin radiație, încălzește la rândul lui stratul de aer din vecinătate, care devenind astfel mai ușor se ridică, în timp ce aerul situat la o înălțime mai mare încălzit prin conducție, deci având o temperatură puțin scăzută și o densitate ceva mai mare, coboară să ocupe locul aerului mai cald. La întâlnirea celor doi curenți de aer, unul ascendent și celălalt descendent, se produce o învălmășeală, asemănătoare cu cea de la un cinematograf, la finalul unui film bun, între spectatorii care părăsesc sala și cei care intră în sală, dacă folosesc același spațiu de acces. De aceea, cinematografele de pe Bd. Regina Elisabeta din București aveau intrarea prin bulevard și ieșirea prin strada Sărindar! Asemenea învălmășeli se numesc *mișcări haotice deterministe* și sunt foarte sensibile la valorile inițiale. La mici variații ale acestora survin mari schimbări în comportarea soluțiilor. E. Lorenz a publicat acest rezultat în 1963 sub forma unui articol intitulat „Can the flop of a butterfly wing stir up a tornado in Texas?” (Poate fâlfăitul aripilor unui fluture să provoace un uragan în Texas?). Prezența fenomenelor haotice în mișcarea unui sistem face, practic vorbind, imposibilă prevederea pe termen lung a acestei mișcări. Potrivit proverbului francez „Savoir c'est prévoir” (A ști însemnează a prevedea), faptul că în cazul mișcărilor haotice deterministe, cum au fost numite mai sus, prevederea pe termen lung este imposibilă, ar putea fi interpretat ca o înfrângere a omului de știință. Este interesant cum a reușit omul de știință să transforme acest insucces într-un mare succes. [...]

* Textul reprezintă un extras din *Discursul de recepție la Academia Română*, rostit de acad. Radu P. Voinea, în onoarea și amintirea predecesorului și profesorului său, de la Politehnica bucureșteană, acad. Mihail Hanganu, supranumit și „părintele betonului armat” din România.

Academicianul Radu Voinea s-a născut la 24 mai 1923 la Craiova, unde a și urmat cursurile școlii primare „Petrașcu Trișcu” (1929–1933) și ale liceului „Frații Buzești” (1933–1941). S-a înscris apoi la Facultatea de Construcții a Politehnicii București, obținând diploma de inginer constructor în anul 1946. În perioada 1946–1949 și-a pregătit teza de doctorat intitulată *Contribuții la studiul stabilității elastice a sistemelor static nedeterminate*, sub conducerea profesorului Mihail Hanganu, pe care a susținut-o la 4 februarie 1949.

În anul 1963 a fost ales membru corespondent al Academiei Române, iar în anul 1974 a fost ales membru titular al acestui for.

În 1972 i s-a acordat titlul de profesor emerit, iar în 1974 cel de om de știință emerit. În 1987 a fost ales membru titular al Academiei Europene de Arte, Științe și Litere din Paris. În țară, numeroase universități l-au onorat cu titlul de *doctor honoris causa*: Politehnica din Timișoara (1996), Craiova (1996), Iași (1998), București (1998), Pitești (2000) ș.a.

În cadrul Institutului Politehnic București a îndeplinit funcția de prorector între 1964–1967, având ca principală atribuție lucrările de construire a noului local al Institutului. În perioada 1972–1981 a fost rector al Institutului Politehnic București. În paralel, mai îndeplinește, din 1984, funcția de rector al Universității Populare „Ioan I. Dalles” din București, iar din 1990 este membru în Consiliul de conducere al Fundației Familiei Menachem H. Elias a Academiei Române. Din 1997 este membru fondator și președinte al Academiei de Științe Tehnice din România.

Între realizările științifice ale acad. Radu Voinea semnalăm *suficiența principiului lucrului mecanic virtual*, la care se adaugă *noțiunea de sistem critic*, pe care îl asociază clasicelor sisteme olonome și neolonome. Un alt domeniu apropiat savantului a fost *mișcarea relativă a rigidului*, în particular *distribuția accelerațiilor* în acest caz.

În domeniul *teoriei mecanismelor*, menționăm *metoda ciclurilor independente*, elaborată în colaborare cu M. Atanasiu, utilizând teoria grafurilor, *analiza pozițională a mecanismelor* sau *sinteza cuplurilor cinematice*.

Domeniul *stabilității elastice* a constituit o preocupare științifică verificată pe deplin, din păcate, cu ocazia cutremurelor din 1977 și 1986.

În domeniul dinamicii, menționăm *dinamica autovehiculelor* în vederea limitării amplitudinilor sau accelerațiilor în condiții date, ca și *vibrațiile rotorilor situați în sisteme neinerțiale*, cu aplicații la comportarea rotorilor din uzinele nucleare în timpul cutremurelor.

Orizonturi

Conceptul de frumos la Socrate, Platon și Aristotel (II)

Dr. Dumitru ISAC*

Platon, după cum se știe, întoarce și el filosofia de la studiul și observarea naturii și-i imprimă un fundament cu precădere idealist-obiectiv, într-un spirit explicativ, teologic-finalist.

După unii autori, lui Platon i s-ar cuveni titlul de „adevăratul fondator al esteticii”, întrucât la el și-ar avea originea știința artei și frumosului. Ei trec, însă, cu vederea tocmai faptul pe care noi încercăm să-l scoatem în evidență: acela că gândirea lui estetică e doar o parte integrantă și subordonată unui sistem filosofic bazat pe principii metafizice, inconsistente. Așa că, deși preocupările sale cu problemele artei și frumosului sunt frecvente – este adevărat că și nesistematice și nesustinite –, au existat suficienți factori care au abătut aceste preocupări de pe drumul solid al constituirii unei estetici veritabile. Să enunțăm câțiva dintre aceștia.

Am enunța, înainte de orice, tocmai rolul subaltern pe care magistrul Academiei îl asignează riguros frumosului – contrar unor eventuale aparențe – în raport cu alte valori care par să-i fi stat mai la inimă. Nu neapărat în faptul că ideile estetice au stat în apropierea sau în subordonarea ideilor filosofice trebuie să găsim neputința lui Platon de a da o adevărată estetică, ci mai precis în faptul că el dizolvă și integrează considerațiile sale despre frumos și artă într-un sistem de idei filosofice, etice, religioase, politice, inconsistent și fantasmagoric. Platon avea la îndemână un strălucit tezaur artistic, creație nemuritoare a poporului său, pe care însă nu l-a luat în seamă, nu l-a analizat dintr-un punct de vedere specific, nu l-a teoretizat și generalizat, ci l-a ignorat și minimalizat de dragul unor înșăilări filosofice imaginare sau al unor idealuri etico-politice utopice, cum sunt cele din *Republica* sau *Legile*.

Platon n-a putut nega frumosul artistic și recunoaște prezența lui în ordinea universală, dar critica pe care o face diverselor ramuri de artă care înflorea în vremea lui închide posibilitatea esteticii sale de a se putea formula ca o disciplină specifică și autentică. Frumosul și arta rămân a fi căi și forțe auxiliare pentru scopuri și valori de altă factură.

Cu alte cuvinte, atitudinea estetică și sentimentul estetic nu se emancipează, ci rămân mereu subordonate și în interpenetrație cu alte atitudini în considerarea obiectului estetic. Nu spunem că un Platon n-ar fi avut simțul frumosului, dar în teoretizarea sa nu-l desprinde și nu-i determină specificul, după cum, la rândul ei, arta se disociază cu greu de *techné*, și chiar când se desprinde și este văzută servind numai delectării estetice, e declarată de îndată ca o posibilă primejdie în raport cu virtuțile etice, politice și religioase care străjuiesc în concepția sa sensurile supreme ale umanului.

Extinzându-se în toate domeniile existenței și în toate

perspectivele din care Platon abordează această existență, *panestetismul* de care putem vorbi la acest filosof implică o diluare și, în același timp, o dizolvare a esteticului în valori învecinate sau chiar străine. Dacă, în filosofia platoniciană, totul participă într-o măsură sau alta la frumos, frumosul, la rândul său, chiar prin acest fapt se impregnează de valori străine specificului său. Acest proces nu e negativ în el însuși, dar, dacă ținem seama că fața lui Platon e întoarsă mai ales spre aceste alte valori, înțelegem de ce preocupările sale estetice nu se concentrează, nu se delimitează, nu devin o *știință anume*.

În sfârșit, ca punct culminant în această ordine de idei, se ridică și întrebarea crucială: în ce măsură elementele declarate constitutive ale frumosului formal sunt exclusiv estetice? Cu alte cuvinte, ce răspundem la întrebarea dacă unitatea, ordinea, armonia, simetria, măsura etc. sunt determinante numai ale frumosului, dacă sunt, deci, de ordin numai estetic sau sunt determinante neutrale, care impregnează și definesc, în egală măsură, ontologicul, eticul, gnoseologicul, cosmologicul, politicul ca și esteticul? Dacă soluția merge clar în primul sens, e neîndoielnic că panestetismul capătă amploare, consistență și justificare; dacă, dimpotrivă, avem motive să acceptăm cealaltă alternativă, atunci esteticul iese și mai rău definit, întrucât e construit cu materiale de utilitate generală și fără specificitate proprie. Această precizare de mare interes teoretic se lasă așteptată în textul platonician. Și credem că este tocmai situația incertă care a dus la justificata judecată că gândire a sa n-a inclus o estetică împlinită.

Ne aflăm, deci, în mare strâmtoare și nedumerire într-o problemă esențială și crucială hotărâtoare cu privire la semnificația pan-kalismului platonician: determinatele formale ale frumosului le regăsim în toate domeniile existenței, dar fără precizarea clară că este vorba de o semnificație specific estetică a lor. Cu un cuvânt: nu am găsit siguranța că oriunde e vorba de simetrie, ordine, măsură etc., trebuie să înțelegem numaidecât că e vorba de ceva frumos, că filosoful se gândea numai la frumusețea lucrului sau fenomenului. Nedumerirea și ezitarea aceasta le putem avea și în raport cu definiția dată de Aristotel frumosului, atunci când face analiza tragediei și atunci când, vorbind despre Stat, el îi propune o formulă bazată pe proporție, limită, măsură. Cine garantează aici că Aristotel se gândea la o cetate frumoasă și nu la una bine clădită și trainică, sau, în același timp, la amândouă?

Indistincția în care Platon a lăsat frumosul în raport cu adevărul și binele a fost acuzată și de Zeller, în monumentalul său tratat despre filosofia grecilor. Dar și simpla lectură a textelor este frapantă în acest sens: trăsăturile frumosului sunt și

* Istoric al filosofiei antice, medievale și moderne, istoric și critic literar, logician, etician, estetician (1914–1984).

ale binelui, ale virtuții, ale adevărului și științei. Așa încât Zeller avea tot dreptul să susțină că, în felul acesta, Platon nu meditează tocmai asupra conceptului propriu-zis al frumosului. Acestui punct de vedere pare să-i sporească aria esteticianului varșovian Tatarkiewicz, care la Congresul de estetică din 1937 susținea că grecilor nu le erau cunoscute atitudinea estetică și sentimentul estetic, ci numai atitudinea cognitivă, iar ideea lor despre frumos i se părea fuciar diferită de a noastră, și anume cu o întrebuintare mai largă, pe care ei o extindeau și în morală, și în matematici.

Corespunzător acestor trăsături generale ale esteticii platoniciene, teza noastră urmărește diversele etape și forme de concepere a frumosului de către Platon, cu deosebire factura și funcția filosofică a conceptului.

1. În dialogul *Hippias Major*, Platon efectuează o eliberare a conceptului de accepțiuni vechi sau străine și întreprinde o pregătire a propriei sale concepții – o operație anatreptică, dar și constructivă, pentru că la orizont se profilează puternic doctrina Ideilor. Se caută definirea frumosului, se propun soluții, se discută și se argumentează; Hippias, de pe poziții nominaliste, iar Socrate, ca purtător de cuvânt al lui Platon, de pe platforma unui *realism idealist*, asupra căruia insistă până la capăt. Ceea ce caută el aici, în cadrul discuției, este conceptul frumosului ca atare, diferențiat de realizările lui concrete în diverse lucruri frumoase sau opere de artă frumoase. Până la urmă, problema definirii frumosului rămâne nerezolvată în termenii în care a fost pusă. Platon lasă intenționat conceptul deschis: el nu voia să statornicească prea mult ideea de frumos, înainte de a arăta ce este *frumosul ca Idee*. El caută, evident, să-și deschidă drum pentru impunerea doctrinei Ideilor în rezolvarea problemei frumosului; vrea să acrediteze că Ideea de frumos există de fapt separat și că numai prin participarea la ea lucrurile individuale sunt frumoase. Iată de ce el va respinge cele cinci soluții luate în discuție – trei de Hippias: a) frumosul e lucrul însuși; b) frumosul e procurat de materialul din care este făcut obiectul; c) frumosul constă într-o viață credincioasă, conform moravurilor tradiționale; și două sugerate de Socrate: a) frumosul ar fi utilul și convenabilul, binele; b) frumosul ar fi ceea ce ne procură plăcere prin văz și auz.

Ceea ce poate să frapeze în finalul dialogului este faptul că Socrate respinge unele idei care, știm de la Xenofan, intrau în convingerile lui. Se cere ținut seama, însă, că în *Hippias Major* frumosul este căutat nu de pe poziția filosofică a lui Socrate (care nu era aceea a realismului ideilor), ci din punctul de vedere platonician – acela al *transcendenței Ideilor*. De aceea, vechile definiții ale lui Socrate nu mai convin în raport cu Ideea de frumos în sine, care e una simplă, absolută. Discuția din acest dialog este numai o pregătire pentru o bună înțelegere a ceea ce Platon crede a fi adevărata frumusețe. Platon nu urmărește aici, de fapt, definirea *frumosului sensibil* – deși întreaga discuție se poartă pe acest plan –, ci are mereu în vedere *frumosul inteligibil*. În esența textului stau o dualizare a frumosului și o ierarhizare a lui: Frumosul (inteligibil, Ideea de frumos) și frumosul (sensibil), acesta din urmă ca rezultat al pătrunderii frumosului-esență în lucruri. Este un *dualism estetic* care are la bază cunoscutul *dualism ontologic* platonician: *lumea inteligibilă* – *lumea devenirii*.

2. Pe coordonatele fundamentale ale filosofiei platoniciene, frumosul se diversifică și se ierarhizează; el există în

sfera inteligibilului, în cosmos, în viața și activitățile umane, inclusiv în artă. Dar nu cu egală demnitate existențială. Prin încadrarea în idealism, concepția despre frumos se viciază. Doctrina Ideilor a oprit și denaturat ascensiunea cercetării concrete a problemei frumosului inițiată de Socrate și de înaintașii săi – la un nivel, desigur, încă modest, dar așezată pe temeliiile consultării și analizei datului real. Platon va încerca în *Hippias Major* să „sumeze” realizarea socratică, dar, în fond, el o repudiază. Platon se desparte de dascălul său nu printr-o respingere directă și clară, ci printr-o sesizare a unor limite, pe care lasă să se înțeleagă că acesta nu le-a putut depăși.

Socrate se mișcase numai în sfera lumii sensibile, pentru a rezolva problema definirii frumosului; Platon considera că acest lucru nu e suficient, că soluția problemei trebuie să vină de la factori de ordinul *existențelor transcendent-inteligibile*. Finalul dialogului amintit pare să conțină indicația de hotărâre între ideile dascălului și concepția proprie a discipolului. Contrar propriilor sale convingeri, Socrate devine purtătorul de cuvânt al concepției platoniciene. Însă, încetând să-l continue pe Socrate în spiritul său și depășindu-l într-un mod manifest fantezist, punându-l să se conteste pe el însuși, Platon a emis idei estetice fundamentate iluzoriu, în mare măsură.

Estetica lui Platon derivă din metafizica lui; după cum s-au exprimat unii autori, ea este „spiritul platonician în sfera estetică”. Astfel, există Frumosul (ca Idee) și mai există frumosul sensibil; cel dintâi îl creează pe cel de al doilea, este izvorul lui. Toate celelalte elemente ale frumosului (ordine, potrivire, unitate, armonie, simetrie etc.) sunt numai condiții în care frumosul absolut pătrunde lucrurile și nu invers.

Despre Ideea de frumos știm că a) există realmente în zona inteligibilelor; b) este accesibil intuirii datorită strălucirii sale; c) este izvorul frumosului sensibil; d) incitând erosul, tulbură, mișcă și purifică făptura umană; d) în esență, este identic Binelui, totuși, întâietatea o are acesta din urmă. În sine, ideea de frumos, ca și celelalte Idei, este simplă, pură, universală, perfectă, omogenă, principiu al perfecțiunii.

Frumosul sensibil se naște atunci când măsura și simetria inerente Ideii de frumos se comunică multiplicității, o ordonează și o reglementează. Frumosul sensibil nu este nici necesar, nici absolut, nu-și are în sine însuși nici esența, nici rațiunea, nici principiu. Toate acestea îi vin de la Frumosul în sine ca Idee, dar fiindcă acesta este foarte vag și abstract definit în textele platoniciene, se pare că Schasler are tot dreptul să-i reproșeze lui Platon pur și simplu un cerc vicios: acesta vrea să determine frumosul sensibil printr-un concept el însuși indeterminat și declarat ca fiind situat în afara cunoașterii. Nu putem să nu subscriem și altei critici pe care Schasler i-o aduce aici lui Platon: de fapt, Ideea lui de frumos reprezintă un „dincolo” absolut, un abstract lipsit de esență, un concept care nu este nimic altceva decât o suprimare a oricărei determinații – un *pur nimic*.

3. Frumusețea absolută se infiltrează peste tot în diverse proporții, după valoarea lucrurilor și fenomenelor. Omul se găsește în mișcare de transcendere spre lumea inteligibilă, într-un proces dialectic care este totodată *cognitiv, etic și estetic*.

Cunoștințele sunt și ele cu atât mai frumoase cu cât se află pe o treaptă mai înaltă în ascensiunea dialectică spre inteligibil. De aceea Platon, care aprecia mai ales geometria, con-

sideră ca fiind mai înaltă frumusețea matematicilor, mai ales a perfecțiunii formelor geometrice.

În rețeaua relațiilor dintre lumea sensibilă și cea inteligibilă, dragostea de frumos e o cale importantă de ascensiune spre lumea Ideilor. Problema este înfățișată, așa cum se știe, în *Symposion*: erosul traversează „spațiul” dintre cele două ordini existențiale. Cu acest prilej vine să ni se dezvăluie un nou aspect al frumosului – cel emoțional. Este tocmai atracția, pasiunea pe care o declanșează frumosul și prin care se propulsează, din treaptă în treaptă, spre frumosul absolut, până la extazul identificării cu el.

Ascensiunea erosului e marcată de o ierarhizare valorică a formelor frumosului: frumusețea fizică, morală, din acțiuni și discursuri, din legi, științe și filosofie – ca știință supremă. Deasupra tuturor acestora și ca izvor al lor stă frumusețea absolută, Ideea de frumos perfect și etern. Frumosul considerat ca atare e ipostaziat ca Idee, iar frumusețile din lume sunt doar copii ale lui, copii care servesc la ascensiunea gnoseologică, etică și religioasă spre perfecțiune și înveșnire. Dar, ontologizând idealist frumosul, Platon îl falsifică profund, în vreme ce frumosul (singurul real), acela din lumea fizică, e declarat doar o copie a celui dintâi, o realitate subalternă.

În *Symposion* și în *Fedru*, reiese cu maximă evidență complexa funcție filosofică a frumosului, după Platon: a) *gnoseologică*, întrucât ascensiunea dialectică a erosului prin frumos înseamnă avansare prin generalizare, spre esență; b) *etică*, întrucât ascensiunea prin frumos este o purificare morală și un drum spre scopul vieții – fericirea; c) *ontologic*: contemplarea realității supreme și fuziunea cu ea. Contemplarea frumosului în sine e văzută ca însuși scopul suprem al vieții. Este evident, deci, cu prisosință, că la Platon problematica frumosului e integrată și dezbătută în complexul teoretic al sistemului său.

4. Dacă o estetică a Frumosului (ca Idee) își epuizează sumar aserțiunile din lipsă de consistență și din arbitraritatea construirii conceptului (cărui nu-i corespunde, de fapt, nici o realitate), despre frumosul din lumea sensibilă Platon ne-a spus mai mult; bineînțeles, aici se cuvine să căutăm contribuția sa, câtă a avut-o, la progresul cercetării frumosului.

i) Fapt pozitiv în principiu, Platon admitea universalitatea sferei de prezență posibilă a frumosului. Astfel, există o frumusețe a cosmosului (v. *Timeu*), a cărei problematică e legată de concepția, expusă mitic, despre structura și geneza universului. Ordonând lumea după modelul Ideilor, Demiurgul a zidit-o, din bunătate, desăvârșit de frumoasă.

Sub influență pitagorică – probabil și sub alte influențe – Platon (în *Timeu*) insistă asupra elementelor fundamentale, formale ale frumosului: *ordinea*, *unitatea*, *integralitatea*, *perfecțiunea*, *proporția*. Nu e părăsită nici *Kalokagathia*, întrucât elementele frumosului cosmic au finalitate educativă și chiar cathartică asupra sufletelor. Armonia ne-a fost dată de Muze pentru a face ordine și liniște în suflet, iar ritmul *pentru a remedia lipsa de măsură și grație în sufletul celor mai mulți oameni* (v. *Timeu*). Remarcabil rămâne, însă, faptul că, în *Timeu*, Platon „geometrizează” frumosul: triumphiurile componente ale elementelor universului (apa, aerul, focul, pământul) au unul care este cel mai frumos: echilateralul. Importanța dialogului *Timeu* pentru teoria platoniciană a frumosului este excepțională: în viziunea părintelui Academiei, universul, în chiar temeliile lui, este structurat după legile frumosului.

Făcând parte din ultima grupă de dialoguri elaborate de Platon, *Timeu* mai interesează și prin faptul că ne confirmă unitatea gândirii estetice platoniciene în trăsăturile ei fundamentale. Într-adevăr, filosoful nu obosește în a nuanța mereu relația sau, mai bine zis, corelația dintre frumos și bine: tot ce e bun este și frumos, iar frumosul nu e niciodată disproporționat. Aceleași legi ale frumosului domină cosmosul și cerul, sufletul și corpul omenesc.

ii) Corelând puternic frumosul cu binele, Platon – ca, de altfel, întreaga estetică antică – n-a fost în măsură să disocieze specificul estetic de cel etic. El a sesizat, ce-i drept, că frumosul implică și se recunoaște nu numai prin utilitate, dar și printr-o anumită plăcere pe care o produce, însă esențială rămâne relația cu binele. Eticul subordonează teoria frumosului, ca și analiza rosturilor artei. Asemenea altor valori, frumosul nu exista ca atare decât dacă era folosit, printr-o știință potrivită, în sensul binelui.

5. Platon a recunoscut și existența unui frumos artistic, ca o calitate specifică a unei opere de artă (v. *Gorgias*), dar el nu examinează și nu tratează arta din acest punct de vedere anume, ci mai ales din cel etic, logic sau politic. Platon consideră că arta adevărată se judecă prin binele pe care-l slujește și prin adevărul pe care-l poate spune despre lucruri. Se cere însă ca ea să se supună și regulilor frumosului: o cuvântare (v. *Fedru*) trebuie alcătuită ca o ființă organică; o operă de artă se realizează numai prin cunoștință, talent, exercițiu, meșteșug și abilitate.

Filosoful grec nu adâncește, însă, studiul estetic al artei; cauza este tocmai atitudinea lui minimalizatoare în raport cu arta, pe care n-o consideră decât o imagine a lumii aparente, deci lipsită de valoare gnoseologică, întrucât nu este imagine a realității înseși, ci imagine a imaginii acestei realități. La această cauză trebuie să mai adăugăm și teama lui că, pe plan social-politic și educativ, arta ar putea să aducă mari prejudicii cetății și virtuților umane. Deci, frumosul artistic, deși sesizat de Platon ca atare, se bucură de mai puțină considerație și interes din partea lui; acesta ocupă treapta cea mai de jos în ierarhia valorică a frumuseților. Artei îi rămâne să fie moralizatoare, educativă în direcția formării caracterelor și constructivă politic prin militantismul ei pentru stabilitatea formelor de organizare statală existente și prin respectarea moravurilor și virtuților consacrate. Ea trebuie să realizeze binele prin frumos, iar căutarea plăcerii estetice și desfătării artistice, numai în măsura în care e servit astfel binele moral și interesul politic.

6. Privit în structura sa, frumosul – așa cum a rezultat și din cele spuse până aici – se remarcă prin anumite determinații care sunt prezente în toate formele lui. Credem că, referindu-se la ele, fără o originalitate propriu-zisă (fiindcă ele mai fuseseră enunțate și de alții, inclusiv Democrit), Platon a contribuit la acreditarea unora dintre aspectele pe care, în toate vremurile, gânditorii din acest domeniu le vor recunoaște ca aparținând imaginii concrete a frumosului: unitatea, ordinea, simetria, armonia, proporția, potrivirea, măsura – și regularitatea matematică, în *Fileb*. Ele pătrund în orice formă de frumos, subordonându-se criteriilor morale și sociale (*oricine e drept este frumos, oricât de urât ar fi la înfățișare*, spune Platon, în *Legile*). Filosoful nu este peste tot suficient de explicit și de sistematic; în concepția lui apar și inconsecvențe, de la un dialog la altul, cu privire la determinatele fundamentale ale frumosului. Dar, trăsăturile abstract-geometrice, formale,

sunt tot mai mult luate în considerație, până la cele mai târzii dialoguri (cum sunt *Timeu*, *Fileb* și *Legile*). Ordinea, armonia, măsura asigură în oricare domeniu al existenței (natură, om, societate, cosmos) coerența interioară și trăinicia („câci peste tot, din măsură și proporție rezultă frumusețe și o anumită desăvârșire“ – *Fileb*).

Însă, pe deasupra oricăror elemente constitutive formale, ceea ce asigură explicația ultimă și supremă a frumosului e Ideea de frumos. Platon și-a modificat teoria Ideilor, dar

nu a părăsit-o niciodată; în falsitatea ei, aceasta va altera permanent și substanțial concepția ce ar fi trebuit s-o aibă despre frumos.

Academia Română, Filiala Cluj-Napoca,
„Anuarul Institutului de Istorie «George Barițiu»
din Cluj-Napoca”,
Editura Academiei Române, VI,
Seria Humanistica, 2008, Extras, pp. 4-22

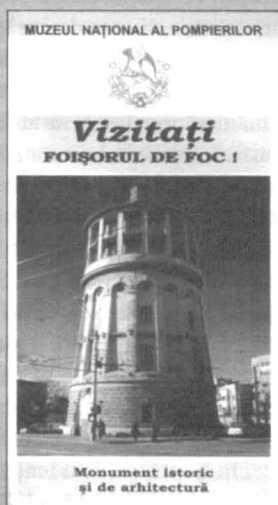
13 septembrie – un reper cultural-istoric pentru Pompierii Capitalei

S-au împlinit, pe 13 septembrie, 162 de ani de la istorica bătălie de pe Dealul Spirii, când mai puțin de 150 de pompieri bucureșteni, conduși de căpitanul „de roată” („companie”) Pavel Zăgănescu, au purtat prima bătălie armată cu trupele de intervenție otomane, conduse de Fuad Pașa, trimise pentru a înăbuși Revoluția din Muntenia. Au căzut la datorie peste 40 de ostași pompieri, majoritatea înmormântați în curtea bisericii Sfântul Gheorghe de pe Calea Plevnei. Astăzi, o cruce modestă și o placă comemorativă amplasate în preajma bisericii, ambele ridicate prin contribuția bănească a actualilor pompieri bucureșteni, amintesc de jertfa înaintașilor. Legendarul Pavel Zăgănescu a supraviețuit bătăliei, fiind avansat colonel în timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza, și murind puțin înainte de începutul secolului XX, mormântul său aflându-se la Cimitirul Bellu. Dintre supraviețuitorii bătăliei, mai puțin de 12 foști ostași au participat, în 1903, la inaugurarea Monumentului Eroilor Pompieri, creație a sculptorului de origine poloneză Wladimir Hegel, amplasat chiar pe locul unde a avut loc bătălia. Amănunte despre acest monument sunt prezentate în acest număr al revistei „Biblioteca Bucureștilor”, în medalionul dedicat sculptorului.

Pentru a cinsti jertfa ostașilor pompieri care au salvat cu propriile vieți Revoluția română, în 1963 a fost deschis în Capitală Muzeul Național al Pompierilor, găzduit de Foișorul de Foc, clădire reprezentativă a Capitalei, construit în 1890 după planurile arhitectului George Mandrea. Considerată, la sfârșitul secolului al XIX-lea, cea mai înaltă clădire a Capitalei, Foișorul de Foc a servit, între 1892–1935, ca unitate de pompieri, dar și ca rezervă de apă, având, în partea superioară, un bazin de 750 mc, azi dezafectat.

Turnul, bazinul și unitatea operativă au contribuit efectiv la protecția incendiilor într-o capitală construită pe lățime, având multe clădiri cu rezistență de lemn, susceptibile de accidente la foc. Muzeul actual, construit pe șase etaje, având la partea superioară o excepțională panoramă a Bucureștilor, adăpostește peste 10.000 de obiecte cu referire directă la istoria pompierilor, personalităților militare ce au ilustrat această armă, referiri la marile incendii ce au zguduit Capitala, începând cu „Focul cel mare” din 1847 și până în zilele noastre.

Dintr-o discuție cu dl. inginer Vasile Bălan, director al Muzeului, am reținut invitația de a vizita Foișorul de Foc, destinație inedită chiar și pentru bucureșteni. Bogata colecție de uniforme și costume de intervenție, utilajele de stins incendii, între care câteva piese unicate, revendicate chiar și de muzee similare de peste hotare (piesele de rezistență fiind constituite din pompele manuale și mecanice, realizate în Germania în anii 1850–1900, aflate și azi în stare de funcționare), precum și bogata colecție de fotografii, presă și documente arhivistice, fac din Muzeul Național al Pompierilor o destinație fără egal pentru iubitorii de trecut. Cu ocazia aniversării *Zilei Pompierilor*, personalul Muzeului a realizat un set de pliante, deosebit de atractive, ce pot fi procurate direct de la sediul instituției, din Bulevardul Ferdinand nr. 33, Sector 2. (CRONICAR)

Gherman Pântea – Primar al Odesei (1941–1944)

(II)

Dr. Ion CONSTANTIN

După ocuparea Odesei, de către trupele române, la 16 octombrie 1941, în ziua următoare, guvernatorul Transnistriei, Gheorghe Alexianu, a dat în numele șefului statului, Ion Antonescu, o decizie prin care Gherman Pântea a fost numit primar al Odesei. Gherman Pântea cunoștea bine orașul, încă din copilărie, întrucât își făcuse studiile la Cetatea Albă (Akkerman – în perioada țaristă), fiind originar din Bălți, locul nașterii sale, de unde venea cu trenul până la Odessa, iar de aici pleca la Cetatea Albă cu vaporul „Turgheniev”. „Prin anii 1910–1914 – consemna viitorul edil al localității în amintirile sale – când îmi făceam studiile la Cetatea Albă, Odessa ajunsese la apogeul frumuseții și bogăției sale. Înzestrată cu cel mai mare port al Mării Negre, care pe atunci, ca și acum, era o mândrie a poporului rus, Odessa, cu toate bogățiile ei și cu frumusețea Mării Negre, devine punctul de atracție nu numai pentru întreaga populație a marelui teritoriu rus, dar ea atrage și lumea străină, care vine să-și petreacă zile de odihnă în acest mare port și oraș de la Marea Neagră.”⁷

La sosirea sa la Odessa ca primar general – așa cum va arăta Gherman Pântea în declarațiile sale ulterioare – „am găsit nu orașul pe care îl cunoșteam eu, ci o fortăreață în adevăratul sens al cuvântului. Trotuarele desfundate și piatra de pe ele cărată pe străzi pentru baricade, apoi zeci de mii de saci de nisip și toate acestea acoperite cu vagoane de tramvaie. Pietonii trebuiau să întrebuițeze toată strategia pentru a trece de pe o stradă pe alta, iar de vehicule nici pomeneală. Apă nu era în oraș de la începutul lunii august, căci orașul Odessa se aproviziona cu apă din Nistru, 70 km. De Odessa, unde se afla uzina de la Belaevca și care fusese ocupată de trupele române de la începutul lunii august. Populația se aproviziona cu apă din puțuri și mare. La plecarea trupelor rusești din Odessa, 15/16 octombrie, ambele uzine electrice, cu o putere de 75.000 KW, au fost aruncate în aer, fiind considerate bunuri strategice. În aceeași noapte, a fost distrus și digul de pe lacul Hagibei, și apa, la înălțime de 1 metru – 1 metru și jumătate, a invadat tot cartierul industrial al orașului, unde erau morile, uzinele electrice și o mare parte din fabrici. Așa că noi vizitam aceste instituții cu luntrile. Rușii spuneau că și aceste distrugerii aveau un caracter strategic, căci pe acolo trecea șoseaua spre Nikolaev și în felul acesta ei tăiau accesul trupelor române și germane spre Nikolaev. Dacă la aceasta mai adăugasem că câteva sute de mii de oameni nu aveau nici un fel de rezervă de provizii, orice om obiectiv poate vedea ce oraș am luat eu în primire în toamna anului 1941 și ce eforturi supraomenești a trebuit să depun spre a salva populația și de foame, și de frig, căci iarna din anul 1941/1942 a fost o iarnă foarte aspră. Bătrânii din Odessa spuneau că așa iarnă nu au mai avut la Odessa de 30-40 de ani. Populația era înfometată, însetată și extrem de speriată, căci ea era informată că, în special, nemții extermină nu numai evrei, dar și restul populației. Acest lucru l-am aflat eu personal imediat ce am sosit la Odessa, căci, cunoscând limba rusă, am stat de vorbă cu diferiți cetățeni, fără să știe ei că eu sunt primarul orașului, mai cu seamă că nu

eram îmbrăcat militar. Am înțeles că populația trebuie imediat liniștită”.⁸ Folosind posibilitățile unei tipografii locale și ale lucrătorilor acesteia, pentru liniștirea populației, Gherman Pântea a lansat un apel în publicația de limbă rusă „Odeskaia Gazeta” („Gazeta Odesei”).

La șase zile după ocuparea Odesei, din păcate, s-a produs un tragic eveniment, cu consecințe și mai grave: aruncarea în aer a Comandamentului Militar Român și German. La intrarea în oraș, Comandamentul Militar și Comandamentul Diviziei a V-a s-au instalat într-o clădire destul de încăpătoare, unde înainte fusese o mare unitate militară rusă. În data de 20 octombrie, Comandamentul se mută în str. Marazlie, într-un sediu al serviciilor de informații sovietice (după unele surse, sediu al N.K.V.D.-ului, după altele, sediu al G.P.U. – spionajul militar sovietic), care atrăgea prin eleganța și luxul interior, lăsat în această stare în mod intenționat. Clădirea era frumoasă, cu mai multe etaje, fiind construită în stil american. După cum va arăta în memoriile sale, o personalitate marcantă a Transnistriei, Nichita Smochină, care a avut, la rândul lui, un rol important în evenimentele din anii 1941–1944, bolșevicii au lăsat în clădire intacte „covoarele și mobilierul, până și stilurile în birouri pentru a atrage armata română”.⁹ Referitor la faptul că autoritățile românești au cunoscut anticipativ despre faptul că această clădire ar fi putut să fie minată de sovietici înainte de a o părăsi, ca urmare a retragerii din oraș în fața ofensivei româno-germane, există informații din mai multe surse. Înainte de ocuparea orașului, S.S.I. alcătuiseră un plan de cooperare cu Jandarmeria, intitulat „Primele măsuri de ordine la Odessa”, în care se spunea că „Întrucât Odessa a constituit în permanență un centru comunist de prim ordin și era reședința organelor diriguitoare a acțiunilor subversive îndreptate împotriva statului român, se impune, în actualele împrejurări, luarea, din primul moment al ocupării sale, a unor măsuri speciale... În vederea acestei situații, S.S.I.-ul a studiat din timp modalitatea cercetării amănunțite a orașului Odessa, împărțindu-l în sectoare, întocmindu-se și un plan de detaliu pe baza informațiilor deja stabilite asupra diferitelor instituții, întreprinderi de stat și particulare, precum și tabele de persoane suspecte ce trebuie verificate... Paralel cu acțiunea de curățire a terenului, organelor S.S.I. le revine misiunea specială de a identifica toate sediile N.K.V.D.-ului, ridicând în vederea studiului și cercetărilor tot materialul documentar și arhivele. Totodată, organele S.S.I. vor identifica, urmări și aresta spionii, teroriștii și agenții N.K.V.D. rămași în teritoriu”.¹⁰ În răstimpul de șase zile, câte au trecut din momentul intrării trupelor române la Odessa și până la aruncarea Comandamentului Militar în aer, membrii Eșalonului, folosind cel mai probabil agenți implantați dinainte, au reușit să își creeze o rețea informativă suficient de puternică, astfel încât să poată culege informații documentate despre o posibilă explozie în clădirea respectivă. Și de această dată, ca în multe alte cazuri, se va dovedi că nu este suficientă informația în sine pentru a fi luată cea mai adecvată soluție de către cei îndreptățiți (decidenți), ci felul în care aceștia o iau în seamă și o utilizează în modul cel

mai judicios cu puțință. În legătură cu această chestiune, să-i dăm cuvântul, în primul rând, lui Eugen Cristescu, șeful S.S.I. din acea vreme: „Un cetățean din Odessa s-a prezentat colonelului Pallius (Ionescu) și i-a denunțat că, după informațiile sale, clădirea N.K.V.D.-ului ar fi minată de trupele sovietice, înainte de părăsirea Odesei. Colonelul Pallius a recompensat bănește pe acest informator ocazional și a informat despre aceasta Comandamentul Militar Român. Acesta a cerut germanilor o echipă de cercetare, care a făcut unele cercetări cu rezultat negativ. După explozie s-a constatat însă că materialul exploziv fusese foarte bine izolat și camuflat în subsolul clădirii (potrivit altor documente, s-ar fi aflat într-o casă de bani), astfel că el nu a putut fi sesizat de aparatele germane. Colonelul Pallius m-a informat, mai târziu (subl. ns.), despre acest lucru, ceea ce am raportat și mareșalului Antonescu, fără a-mi da alte detalii.”¹¹

În cea mai mare parte, informațiile lui Eugen Cristescu erau confirmate și completate de un raport pe care primarul Odesei, Gherman Pântea, l-a trimis conducătorului statului, Ion Antonescu, la puțin timp de la producerea tragicelor evenimente: „În ziua de 21 octombrie, pe la orele 11.00, subsemnatul fiind în cabinet la dl. General Glogojeanu (în text apare Glugojeanu sau Glugojanu – n.n.), comandantul militar al Odesei, s-a anunțat o femeie de origine rusă (Ludmila Evghenici Petrovna – n.n.), care cu o înfățișare speriată a spus că vrea să comunice ceva urgent personal d-lui General Comandant. Subsemnatul, servind de interpret, femeia a declarat d-lui General că știe precis că organele I.K.V. la plecare au minat această clădire cu scopul de a fi aruncată în aer, atunci când se va crede necesar.¹² Dl. General a mulțumit doamnei pentru informație și a dat ordin imediat d-lui Colonel Ionescu Mangu să ia măsuri pentru o nouă verificare a clădirei, chemând pentru aceasta pionieri români și germani. A doua zi dimineața, adică la 22 octombrie, dl. General mi-a spus că organele de specialitate au controlat clădirea din nou și au raportat că nu există nici un pericol. Am rugat totuși pe dl. General să schimbe localul, căci femeia care a dat informațiuni nu putea să mintă neavând nici un interes. Dl. General a convenit, dar nenorocirea s-a întâmplat în aceeași zi la orele 6 seara. Deci, dacă era puțină prudență din partea Comandamentului, toată catastrofa, cu toate consecințele ei, era desigur evitată.”¹³

În timpul acesta, fiind exact ora 6, Comandamentul Militar a fost aruncat în aer cu o zguduitură așa de puternică, încât – așa cum povestește – Pântea a fost aruncat jos din mașina cu care se deplasa spre locul tragediei, la o distanță destul de mare, din cauza suflului, și a căzut în totală nesimțire, revenindu-și numai după ce șoferul i-a turnat câteva căldări de apă rece. Scăparea sa de la moarte a fost o adevărată minune, datorată faptului că, între timp fusese chemat la telefon de guvernatorul Alexianu și a trebuit să întârzie la convocarea de la Comandamentul Militar. Printre cei care și-au găsit moartea în această catastrofă s-au aflat șeful Comandamentului Militar Român, generalul Ion Glogojeanu, 16 ofițeri și 46 de subofițeri români, patru ofițeri germani, precum și civili.

Evenimentul a stârnit mânia lui Hitler și Antonescu care au dat ordine de represalii. Acestea au fost „groaznice pentru că au fost în mare măsură nediscriminatorii, procentul cel mai mare a privit populația evreiască”.¹⁴ Există indicii că represiunea la Odessa a fost declanșată fără a se mai aștepta

ordin special de la București, în pofida faptului că atât ofițerii S.S.I. atașați pe lângă Comandamentul Militar Român, cât și generalii care au coordonat măsurile luate erau conștienți că nu populația Odesei era vinovată de aruncarea în aer a Comandamentului. Trebuie luat în considerare că tensionarea deosebită a relațiilor interetnice se produsese încă din 1940. În momentul retragerii autorităților române din Basarabia și Nordul Bucovinei, ca urmare a ultimatum-ului sovietic, în iunie 1940, alături de români au fost abandonați și minoritari ruși, ucraineni, germani și evrei. Nu este mai puțin adevărat că, în aceste împrejurări, unii minoritari, mai ales evrei, s-au manifestat cu ostilitate față de trupele și de administrația română aflată în retragere. Actele comise de aceștia au fost considerabil exagerate din rațiuni propagandistice. Mulți dintre cei obligați să se retragă în 1940 au reținut comportamentul acestor grupuri și persoane de origine etnică evreiască, totul generând o stare de spirit vindictivă, ceea ce s-a văzut în vara anului 1941, când românii au revenit în Basarabia și Nordul Bucovinei. Este bine cunoscut din istorie că ura și spiritul vindictiv naște tot ură și dorință de răzbunare. Aceasta a dus la crearea unei adevărate psihoze, pe fondul propagandei antisemite care avea atâta trecere în epocă și se știe că nu în România, în primul rând. Trebuie menționat că toate acestea se petreceau în condiții de război, când totul capătă alte dimensiuni și se supune altor legi decât în vreme de pace, iar când s-a produs atentatul, bănuielele nu se puteau îndrepta decât într-o singură direcție: evreii și comuniștii – două noțiuni care se cam contopeau în epocă. Este și motivul pentru care șefii militari, în frunte cu mareșalul Ion Antonescu, apreciau prezența evreilor în Odessa (ca și în alte părți) drept un potențial pericol pentru armata română.

La opt zile de la catastrofa de la Odessa, în data de 30 octombrie 1941, primarul municipiului, Gherman Pântea, a trimis prin intermediul doamnei Alexandrina Cantacuzino, „o femeie foarte cultă și extrem de deșteaptă”, care s-a aflat în localitate, un raport pentru mareșalul Ion Antonescu, în care i-a relatat despre cele întâmplate acolo. După ce raportează despre grozăvia catastrofei, Pântea descrie apoi scenele îngrozitoare pe care le-a văzut în dimineața zilei de 23 octombrie, pe străzile Odesei: „.... pe străzile principale și pe la colțuri stăteau spânzurați câte 4-5 oameni, iar populația înspăimântată fugea din oraș în toate părțile. Revoltat, am întrebat cine a făcut această barbarie, această rușine, de care noi nu ne vom spăla niciodată în fața lumii civilizate. Cei în drept mi-au răspuns că ei nu știu nimic. Pe de altă parte, pe zidurile Odesei a apărut un comunicat ca toți evreii să părăsească orașul în cursul zilei de 23 octombrie și să plece în coloane spre Dalnic. Evreii, îngroziți de cele petrecute în oraș, au părăsit locuințele și avutul lor și s-au îndreptat cu miile spre Dalnic, iar populația rămasă în oraș a început o jefuire totală a locuințelor. Dându-mi seama, în calitate de primar al orașului, că am și eu o răspundere față de populația aceasta și fiind informat că în localitate a sosit dl. General Macici, Comandantul Corpului II Armată, m-am prezentat d-sale. Dl. general avea însărcinarea de a supraveghea și cerceta situația din Odessa. L-am găsit la locul catastrofei și, fiind îngrijorat de situația populației, l-am întrebat dacă din ordinul d-sale a apărut ordonanța pentru evacuarea totală a evreilor din oraș. Dl. General mi-a spus categoric că el nu a dat nici un ordin de asemenea natură și nici nu știe nimic de acest ordin. L-am arătat d-lui general pericolul ce va decurge din această evacuare

neomenească și i-am cerut aprobarea d-sale, ca pe cale administrativă să iau măsuri pentru întoarcerea evreilor în oraș. D-sa mi-a dat cuvenita aprobare. Am rugat, de asemenea, pe dl. General Macici să-i dea delegație de prefect de poliție Maiorului de rezervă Dimitrie Bogos, fost ministru, care, cunoscând limba rusă, va putea contribui la liniștirea spiritelor agitate. Dl. General i-a dat în scris această delegație până la numirea titularului.”¹⁵

Așa cum îi va povesti ulterior Alexandrina Cantacuzino lui Gherman Pântea, la primirea și citirea acestui raport, mareșalul Ion Antonescu a avut o reacție de furie, spunându-i chiar doamnei: „Dacă Pântea ar fi militar activ, l-aș împușca fără judecată imediat. Cum îndrăznește să-mi scrie mie un raport cu asemenea conținut?”¹⁶ Doamna Cantacuzino, care se bucura de o oarecare influență asupra mareșalului, pe care îl ajutase în câteva ocazii în decursul vieții, i-a explicat conducătorului statului că masacrele de la Odessa „le vom plăti foarte scump mai târziu și le va plăti nu numai el, ci și țara întreagă”,¹⁷ ceea ce, trebuie să recunoaștem, arată că interlocutoarea dovedea un acut spirit de premoniție, iar faptele ulterioare vor confirma cu prisosință acest lucru. După aceste explicații, mareșalul s-a mai liniștit și a întrebat-o pe Alexandrina Cantacuzino ce dorește Pântea, în definitiv? „Pântea vrea o anchetă obiectivă, – a spus d-na, – și dacă se va dovedi că raportul lui nu corespunde adevărului, mi-a declarat că primește să fie cât de aspru sancționat. Dar dacă se va dovedi contrariul, cere să fie sancționați exemplar cei ce te-au indus în eroare.”¹⁸ Pentru lămurirea faptelor, mareșalul Antonescu i-a ordonat subsecretarului de stat și șef al Jandarmeriei, Constantin Pichi Vasiliu, să facă o anchetă. Despre cel însărcinat cu ancheta, Pântea povestește că „două zile nu a luat contact cu mine. În schimb, a avut grijă ca, prin organele lui, să terorizeze femeia, care anunțase pe generalul Glogojeanu că clădirea a fost minată. Femeia, deși bătută și amenințată cu împușcarea, a rezistat și nu s-a pretat la ticăloșiile lui Pichi Vasiliu, care vroia să-și acopere jandarmii lui de crimele pe care le săvârșise(ră) la Odessa”.¹⁹ Într-o altă declarație dată ulterior Securității, Pântea arată că, după cele două zile în care Pichi Vasiliu n-a vrut să-l contacteze, a venit, totuși, la el și i-a spus că „cele scrise de mine mareșalului le-a verificat și sunt adevărate, dar evreii nu se mai pot aduce înapoi de la groapă; în schimb, mareșalul a înlocuit pe generalul împotriva căruia m-am plâns în scrisoare (generalul Nicolae Ghineraru, a cărui funcție de comandant al Diviziei 10 Infanterie a încetat la data de 23 noiembrie 1942 – n.n.), trimițându-l pe front, iar mie mi-a respins demisia, ordonând să rămân pe loc, spunând că sunt mobilizat la lucru pe loc”.²⁰

Ceva mai târziu, mareșalul Ion Antonescu a venit la Odessa și, aflând de la Pântea că femeia de naționalitate rusă care a anunțat minarea clădirii este în serviciul primăriei și știe limba franceză, și-a exprimat dorința să stea de vorbă cu ea. După conversație, Antonescu i-ar fi spus lui Pântea: „Militarii mei m-au mințit, am ordonat represalii nedrepte, așa este legea războiului”.²¹ Imediat după acest dialog, Pântea a mers cu mareșalul în parcul Șevcenko, unde erau înmormântați cei omorâți în Comandamentul Militar, în frunte cu generalul Glogojeanu, iar Antonescu, dând onorul cuvenit în fața generalului Glogojeanu, a spus cu voce tare: „Ai luptat pentru Odessa ca un erou și ai murit în Odessa ca un prost”. „De abia atunci – comentează Gherman Pântea – Antonescu și-a dat seama că toate nenorocirile de la Odessa se

datoresc greșelii lui Glogojeanu. Dar era târziu, căci pagina neagră pentru nația noastră era scrisă cu mult, mult sânge nevinovat.”²²

Rămas, practic, fără voia sa, din ordin, în funcția de primar al Odesei, Gherman Pântea a întreprins o serie de măsuri adecvate pentru refacerea orașului și asigurarea existenței populației. Pentru a înțelege atitudinea rațională și plină de înțelegere a lui Gherman Pântea față de comunitatea evreiască, în general, în contrast cu a multora dintre diriguitorii de atunci ai țării, în special militari, trebuie menționat faptul că primarul general al Odesei era el însuși originar dintr-un sat din preajma Bălțului, oraș cu o populație majoritară evreiască. Încă din copilărie, Gherman Pântea cunoscuse numeroși membri ai acestei etnii, dându-și seama că ei reprezintă o populație foarte unită și cu abilități deosebite, îndeosebi în domeniul comerțului. Această calitate a evreilor el a încurajat-o în timpul celor trei mandate de primar al Chișinăului, dar a încercat s-o folosească și în împrejurările, ce-i drept mult mai complicate, din perioada cât a funcționat ca primar general al Odesei. Era vorba, pe fond, și de o abordare pragmatică, ținând cont de faptul că, în condițiile de război, la Odessa se instalaseră foametea și lipsurile de tot felul, iar el vedea posibilitatea ca, prin intermediul evreilor, să se poată organiza mai bine comerțul și să se salveze, astfel, populația orașului. O bună parte dintre evrei o formau meșteșugarii, categorie deosebit de importantă care are nevoie de servicii: croitor, frizer, cizmar, farmacist etc. Din această perspectivă, el a înțeles perfect că, mai ales în cazul special al Odesei, oraș portuar cu tradiții specifice și unde circa o treime din populație era de origine evreiască, nu va putea restabili viața normală fără păstrarea acestei clase de mijloc, care întreține viața localității. Din aceste considerente, atât raportul sus-menționat adresat guvernatorului Transnistriei, cât și altele similare, care pledau împotriva masacrării evreilor, erau argumentate tocmai prin utilitatea pe care o prezintă comunitatea evreilor din Odessa. Din păcate, el nu a reușit să convingă autoritățile militare că pedepsirea unor oameni nevinovați nu este o faptă demnă de niște militari.

Guvernatorul Transnistriei a cerut avizul comandantului militar, care a răspuns că admiterea raportului primarului general înseamnă că, de fapt, toată populația evreiască din Odessa va rămâne pe loc, ceea ce el nu poate admite sub nici o formă. Dar, ca excepție, este de acord ca evreii caraimi să rămână în Odessa. În felul acesta, au fost salvate de la moarte circa 5.000 de suflete. Desigur că nici o debarcare din Crimeea nu a avut loc, cum prevesteau „marii comandanți”, în schimb evacuarea a fost „o adevărată rușine, căci iarna anului 1942, fiind foarte grea, lumea murea de frig pe drum”.²³ În pofida unor încercări – ce-i drept timide – făcute și de guvernatorul Gh. Alexianu de a nu se aplica măsura preconizată, planul a fost până la urmă executat. Cazul Odessa a rămas, astfel, ca un exemplu în care lipsa de experiență militară, neprevăzutul și ura irațională conlucrau la scrierea unor pagini de tragedie umană. Mărturisirile lui Gherman Pântea conțin, de aceea, multe învățăminte valabile și pentru oamenii politici de azi.

După 23 august 1944, Gherman Pântea, reîntors la București, va demonstra că el este cel care a salvat-o de la moarte pe sora mareșalului Fiodor Tolbuhin. Acesta, în mai multe rânduri, a intervenit în favoarea fostului primar general al Odesei. Cu toate acestea, în perioada stalinistă a regimului

comunist, Gherman Pântea a fost arestat în mai multe rânduri, fiind achitat de instanțele de judecată tot de atâtea ori. Nimeni nu a putut demonstra că el a fost un criminal de război. Este un caz aproape unic, când un fost conducător administrativ în timp de război nu a fost condamnat la ani grei de închisoare, sau împușcat, așa cum s-a întâmplat cu mareșalul Ion Antonescu, profesorii universitari Mihai Antonescu și Gheorghe Alexianu, generalul Constantin Pichi Vasiliu. O astfel de șansă cu totul singulară poate fi explicată nu doar prin abilitatea de excepție a lui Gherman Pântea, dar și prin faptul că, întotdeauna, în rezolvarea problemelor complicate, el a ales poziția omului de jos. În toate situațiile, el s-a orientat după principiul potrivit căruia dacă într-o situație oarecare omul de jos avusese încredere în el ca într-un conducător, dacă îi reușește să facă ceea ce aștepta lumea de la el, aceasta înseamnă că și-a atins obiectivul propus.

Note:

7. *Ibidem*, f. 5; Iurie Colesnic, *op. cit.*, p. 70.
8. *Ibidem*, f. 17-19; Iurie Colesnic, *op. cit.*, pp. 73-74.
9. *Idem*, Fond Nichita Smochină (1956), dosar 57, f. 100.
10. Cristian Troncotă, *loc. cit.*, p. 46.
11. *Ibidem*, pp. 46-47.
12. În memoriile sale, Nichita Smochină menționează că femeia de origine rusă, care a venit la generalul Glogojeanu să in-

formeze că organele de specialitate sovietice au minat clădirea în care s-a instalat ulterior Comandamentul Militar Român, era chiar mama celui sau a unuia dintre militarii sovietici care au făcut acest lucru, deci era în deplină cunoștință de cauză. Dându-și seama de lipsa reacției adecvate și imediate a generalului Glogojeanu, la care fusese în ajun, ea a insistat chiar în ziua catastrofei, întâlnindu-i pe stradă pe Nichita Smochină și Gherman Pântea, rugându-i „cu lacrimi în ochi” să anunțe despre faptul că a fost minată clădirea și să se ia măsuri cât mai urgente pentru părăsirea acesteia. Cei doi au ajuns, însă, în împrejurări pe care le vom arăta mai jos, prea târziu la locul catastrofei (vezi A.N.I.C., Fond Nichita Smochină (1956), dosar 57, f. 100).

13. A.N.I.C., Fond Gherman Pântea (1646), dosar 5, f. 35; Cristian Troncotă, *loc. cit.*, p. 47.
14. Steliu Lambru, *Armata română în cel de-al doilea război mondial – cazul Odessa*, în „Pro Memoria” din 3 noiembrie 2008.
15. A.N.I.C., Fond Gherman Pântea (1646), dosar 5, f. 35; Cristian Troncotă, *loc. cit.*, p. 49; Iurie Colesnic, *op. cit.*, pp. 79-80.
16. Apud Iurie Colesnic, *op. cit.*, p. 80.
17. *Ibidem*.
18. *Ibidem*, f. 80-81.
19. *Ibidem*, f. 81.
20. Apud Cristian Troncotă, *loc. cit.*, p. 48.
21. Apud Iurie Colesnic, *op. cit.*, p. 81.
22. *Ibidem*.
23. A.N.I.C., Fond Gherman Pântea (1646), dosar 5, f. 38; Iurie Colesnic, *op. cit.*, pp. 85-86.

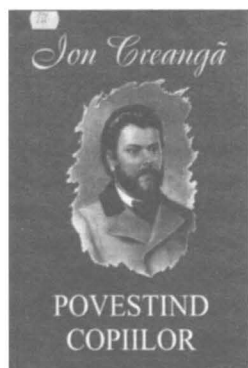
Biblioteca din Odessa

Sursele ilustrațiilor: pp. 4-5: Georgeta Filitti, *Călătorie în timp prin București*, Editura DominoR, Buc., 2006, fotografii de Ion Cucu: Monumentul Eroilor Pompieri, p. 98, Statuia lui C.A. Rosetti, p. 127, Statuia lui Dinicu Golescu, p. 128; <http://www.ziarullumina.ro/articole/1370/0;33500;0;12-biserici-au-ars-in-%3Ci%3EFocul-cel-mare%3C/i%3E-din-1847.html> (Focul cel mare); pp. 9, 16, 18: Redacția „B.B.”; p. 10: Alexandru Surdu, *Bicentinar Mitropolit Andrei Șaguna*, Editura Kron-Art, Brașov, 2009, p. 34; p. 14: Sergiu Găbureac, BMB; p. 17: <http://ro.wikipedia.org/wiki/Fi%C8%99ier:Halele01.jpg>; p. 23: <http://www.boxartist.com/files/2009/06/frederic-mitterand.jpg>; p. 25: http://multimedia.bnf.fr/visitefmitterrand/promenade/lea_pp.htm; p. 26: <http://www.economistul.eu/in-memoriu-academicianul-radu-voinea-a1422/>; p. 35: http://www.odessa.ua/gallery/the_old_city/; p. 38: http://theologia.files.wordpress.com/2010/09/simeon_stylites_icon_1465.jpg; coperta II: Părintele Arsenie Boca, *Fericirea de a cunoaște calea*, Editura Credința strămoșească, Iași [s.a.]; coperta III: <http://www.answers.com/topic/agatha-christie-large-image>; coperta IV: <http://roncea.ro/tag/dimitrie-vatamaniuc/>

Sursele citatelor: coperta II: Părintele Arsenie Boca, *Fericirea de a cunoaște calea*, pp. 120-121; coperta III: Agatha Christie, *O autobiografie*, în românește de Adina M. Arsenenescu, postfață de Dan Grigorescu, Editura Univers, Buc., 1986, p. 513; coperta IV: D. Vatamaniuc, *Publicistica lui Eminescu 1870-1877*, Editura Junimea, Iași, 1985, pp. 328-329.

Catalog

Cărți pentru copii de la Biblioteca „Emil Gârleanu”

Ion CREANGĂ, Povestind copiilor: Soacra cu trei nurori, Fata babei și fata moșneagului, Făt-Frumos, Fiul Iepe, Povestea porcului, Ivan Turbincă, Punguța cu doi bani, Capra cu trei iezi, Dănilă Prepeleac, Povestea unui om leneș

Editura Ager, ilustrații de Cristian Mihăilescu și Mihai Pînzaru-Pim, București, 2003, 24 p.

Văzând Făt-Frumos că Strâmbă-Lemne n-a făcut nici o ispravă, a hotărât să rămâie de pândă Sfarmă-Piatră, iar el și cu Strâmbă-Lemne au pornit la vânat. Și cum s-au dus ei, Sfarmă-Piatră se făcu o pietricică și se puse sub laiță; și nu trece mult și numai iaca vede întrând pe ușă pocitura de Statu-Palmă-Barba-Cot, care ie toporul, se duce de-a dreptul la pietricică și după ce o buchisază și pe dânsa bine, apoi se pune la masă și mănâncă. După ce s-a săturat, a ieșit și s-a dus în treaba lui. Iaca zânele, care se scoboară, fac iute alte bucate, le așază pe masă și apoi iarăși se fac nevăzute.

(Făt-Frumos, Fiul Iepe)

Petre ISPIRESCU, Basmele românilor

Ediția a III-a, Editura Coresi, București, 2006, 192 p.

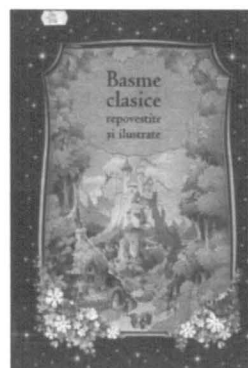
De la o vreme încoace însă, nu știu ce avea, că era tot galeș, trist și dus pe gânduri. Iar când fuse într-o zi, tocmai când copilul împlinea cincisprezece ani și împăratul se afla la masă cu toți boierii și slujbașii împărăției și se chefuiau, se sculă Făt-Frumos și zise:

– Tată, a venit vremea să-mi dai ceea ce mi-ai făgăduit la naștere.

Auzind aceasta, împăratul s-a întristat foarte și i-a zis:

– Dar bine, fiule, de unde pot eu să-ți dau un astfel de lucru nemaiauzit? Și dacă ți-am făgăduit atunci, a fost numai ca să te împac.

– Dacă tu, tată, nu poți să-mi dai, apoi sunt nevoit să cutreier toată lumea până voi găsi făgăduința pentru care m-am născut. (Tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte)

Basme clasice repovestite și ilustrate

Traducere din limba engleză de Adriana Rădulescu, ilustrații de Ian Pointer, Editura RAO International Publishing Company, București, 2008, 256 p.

– Suntem atât de norocoși că avem un împărat atât de modern! strigă brutarul.

– E așa de la modă! strigă cizmarul.

– Ura de trei ori pentru împărat! strigară cu toții.

În mulțime era un băiețel care nu auzise anunțul făcut de vestitorii orașului. Nu știa nimic despre materialul special și cum numai cei care erau buni în ceea ce făceau îl puteau vedea. Fu singurul care spuse ceea ce văzu cu adevărat.

– Uite, mami, strigă el, trăgându-și mama de mânecă și arătând cu degetul. Împăratul e în pielea goală! (Hainele cele noi ale împăratului)

Basme de Hans Christian ANDERSEN

Ilustrații de Eduardo Trujillo și Marcela Grez, Editura Girasol, București, 2009, 235 p.

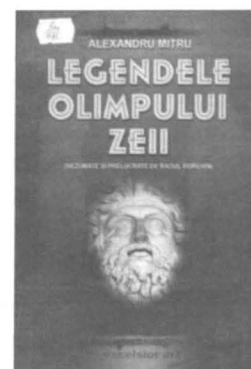
În grădina Paradisului, sub arborele Cunoașterii, creștea o tufă de trandafiri. La adăpostul uneia dintre florile ei, s-a născut o pasăre; penajul său era ca o rază de lumină, culorile sale erau magnifice iar trilul înrobitor.

Dar când Eva a luat fructul cunoașterii binelui și a răului și când ea și Adam au fost alungați din Rai, din sabia înflăcărată a îngerului căzu o scânteie peste cuibul păsării și aceasta luă foc. Pasărea muri arsă, dar dintr-un ou roșu ieși în zbor altă pasăre, unică și mereu aceeași: pasărea Phoenix, nemaîntâlnită în lume.

Pasărea zboară peste noi, iute ca lumina, cu splendide culori, cu un tril magnific. Când o mamă stă lângă leagănul fiului ei, pasărea se apropie de pernă și, desfăcându-și aripile, lasă o aureolă în jurul capului copilului. (Pasărea Phoenix)

Alexandru MITRU, *Legendele Olimpului: Zeii*

Rezumate și prelucrate de Raoul Borchin, Editura Excelsior Art, Timișoara, 2006, 96 p.

Lui Pan îi plăcea să fugărească nimfele, sărind în fața lor și sperându-le cu hidoșenia sa. Și totuși de una dintre ele se îndrăgostise, de frumoasa Sirinx, fiica fluviului Ladon. Pan o urmărea cu privirea și se topea de dragul ei. Într-o zi o văzu singură și încercă să o prindă, dar aceasta se transformă într-o trestie la malul apei. Pan fu distrus, neacceptând să o piardă. Se hotărî atunci să o țină cumva pe Sirinx alături de el. În acest scop, rupse bucăți inegale din trestie și le lipi cu ceară una de alta, strângându-le într-o legătură. Pan observă că, suflând în trestii, isca un cânt plăcut și tainic. Așa descoperi Pan naiul, pe care își jură că îl va păstra mereu cu el în amintirea iubirii lui pierdute.

(Fiul lui Hermes făurește naiul)

Cezar PETRESCU, *Fram, ursul polar*

Reproducere prin fotocopiare a ediției princeps a romanului, cu ilustrații de N.N. Tonitza, apărut la Editura Ziarului Curentul, București, 1932 – Editura Gramar, București, 2007, 183 p.

Într'adevăr, Fram se urcase în barcă. Stătea cu spatele întors spre insulă. În jurul lui marinarii încercau să-l alunge. Dar Fram stătea neclintit, una cu barca.

– Așa dar... începu Otto.

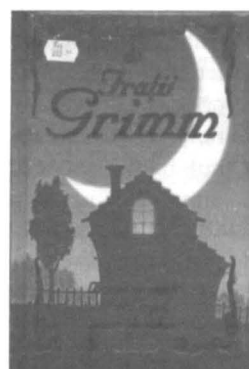
– Așa dar, sfârși Egon, îl luăm cu noi. E dorința lui. N'o spune, dar o arată destul de lămurit. Amândoi vânătorii au coborât țărnuțul de stâncă. Lopețile au început să despice apa, spre corabia din larg.

– Iubite Fram, nici nu întorci ochii? îl întrebă Egon. Nici nu-ți iei rămas bun dela țara ta? Bagă de seamă, de astădată e pentru totdeauna...

Fram, cu spatele întors spre deșerturile polare, privea înainte, spre lumea cea de departe, de dincolo de ghețuri și de ape.

Basme de Frații GRIMM

Ilustrații de Eduardo Trujillo și Marcela Grez, Editura Girasol, București, 2008, 233 p.

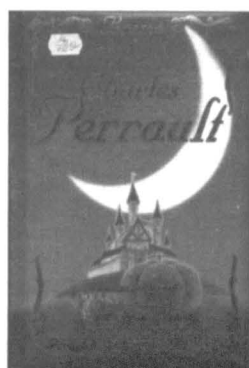
În mijlocul pădurii, într-o cavernă, trăiau cei doi uriași. Pocho îi găsi dormind și nu stătu pe gânduri, ci luă două pietre și, ascuns între bălării, aruncă una chiar în capul unuia dintre uriași... Acesta protestă, spunând că el nu a făcut nimic și adormi la loc. Atunci Pocho aruncă altă piatră în capul celui de-al doilea uriaș...

Primul uriaș se supără că era acuzat pe nedrept și se certară un pic până când, în final, se hotărâră să-și continue somnul. Dar croitorașul nu se potoli; și, o dată într-unul, pe urmă în celălalt, aruncă toate pietrele pe care le găsi. Veni clipa în care ambii uriași se înfurară și, ridicându-se supărați, și-au luat bătele și s-au bătut cu atâta forță și mânie, încât după un timp muriră amândoi.

(Croitorașul cel viteaz)

Basme de Charles PERRAULT

Ilustrații de Eduardo Trujillo și Marcela Grez, Editura Girasol, București, 2008, 221 p.

Întrară într-un salon mare, unde se aflau mese întinse, cu bucate minunate pe care vrăjitorul le comandase pentru niște prieteni.

Regele, ca și fiica sa, care era înnebunită după marchizul de Carabas, rămase încântat văzând bogățiile pe care le posedă și îi spuse după ce mâncară:

– Depinde doar de dumneavoastră, marchiz de Carabas, să fiți ginerele meu.

Fiul morarului, făcând o plecăciune adâncă, acceptă onoarea pe care regele i-o acorda, și chiar în acea zi se căsătorii cu frumoasa prințesă.

Motanul încălțat deveni un mare domn și, din acea zi, se dedică numai vânătorii de șoareci, ca să se distreze când se plictisea. (Motanul încălțat)

Rubrică realizată cu sprijinul Filialei „Emil Gârleanu” a Bibliotecii Metropolitane București,
coordonator Gloriana SOLOMONESCU

Repere

CALENDARUL LUNILOR

Stâlpii și Crucea, sau drumul spre Centru

Dr. Marian NENCESCU

Incursiunea în lumea spirituală a bunicilor și străbunicilor noștri, trăitori în mahalalele Bucureștilor, ne dezvăluie un întreg cortegiu de obiceiuri, credințe și practici străvechi, unele intrate azi cu totul în desuetudine. Explicația acestui fenomen pornește de la grila prin care analizăm viața spirituală a înaintașilor. Raportată la un întreg complex de forme și practici, conservate la scară publică, obiceiurile contemporane, ce constituiau odinioară o adevărată marcă identitară a societății patriarhale bucureștene, au preluat, odată cu „hainele” creștinismului, și un întreg arsenal de superstiții și practici băbești ce nu fac decât să dezvăluie ignoranța în care ne zbatem. Omul tradițional, ce trăia în armonie cu natura și tradițiile folclorice, a făcut loc unui alt tip de societate, ce a înlocuit duhul sărbătorii cu practici străine minții și sufletului etern. Adaptarea la vremurile noi a însemnat, pe plan spiritual, o sărăcire, dacă nu o golire a izvorului străvechi de înțelepciune.

Privite astfel, credințele privind stâlpii și crucea și-au pierdut din înțelesul inițial, unele rămânând simple relieve mitologice. Tradițional, pe 1 septembrie era serbat Sfântul Simion „Stâlpnicul” (foto), reprezentat simbolic ca un moș locuind în vârful unui stâlp, într-o chilie de numai „doi coți” și datat exclusiv postul și rugăciunii.

Sensul acestui simbol, ce trimite ostentativ la Arborele Lumii, ce unea cerul cu pământul, este acela de pază, de foișor de

vegheare în fața relelor lumii. Dedit pustniciei, Sfântul Simion se roagă, sau veghează solitar la liniștea universului. Tradițional, de 1 septembrie femeile duceau ofrande și sacrificau un cocoș, semn al jertfei inițiale. În aceeași zi se făceau și previziuni meteorologice, ca o dovadă că „stâlpnicul” avea și calități anticipative. Semnificația acestor obiceiuri era legată de începutul Anului bisericesc.

Legată de Stâlp este și Crucea, serbată la 14 septembrie, când se făceau pomeni cu colivă, miere și colaci. Ziua Crucii, precedată de post, reprezenta o altă identitate a Centrului, construit după modelul armoniei cosmice. Crucea constituia, în opinia antropologilor, o altă configurare a Arborelui Lumii. În sud, de Ziua Crucii începea și culesul viilor, dovadă că vechile practici se împleteau cu noile obiceiuri. Cultivarea viței de vie reprezintă o îndeletnicire recentă, pe care poporul a asociat-o cu un sens sacru: Arborele Lumii poate fi un stâlp, o cruce, dar și o viță de vie, iar preoții înălțau rugăciuni

chiar la cramă, adică în Bucureștii de demult, direct pe Dealul Viilor.

Calendar

septembrie 2010

- ♦ septembrie 1745. 265 de ani de la nașterea istoricului, filologului, traducătorului **Samuil Micu** (sept. 1745 – 13 mai 1806)
- ♦ 1 septembrie 1900. 110 ani de la nașterea scriitoarei, traducătoarei **Henriette Yvonne Stahl** (1 sept. 1900 – 25 mai 1984)
- ♦ 1 septembrie 1865. 145 de ani de la începerea construcției **primei linii de cale ferată din Principatele Unite Române, București – Giurgiu**, inaugurată la 19 octombrie 1869
- ♦ 1 septembrie 1930. 80 de ani de la moartea actorului, regizorului **Aristide Demetriade** (10 iul. 1872 – 1 sept. 1930)
- ♦ 1 septembrie 1970. 40 de ani de la moartea scriitorului francez **François Mauriac**, Premiul Nobel pentru Literatură pe anul 1952 (11 oct. 1885 – 1 sept. 1970)
- ♦ 2 septembrie 1805. 205 ani de la nașterea lui **Esteban Echeverría**, scriitor, om politic argentinian (2 sept. 1805 – 19 ian. 1851)
- ♦ 2 septembrie 1895. 115 ani de la nașterea criticului de film **D.I. Suchianu** (2 sept. 1895 – 17 apr. 1985)
- ♦ 2 septembrie 1900. 110 ani de la moartea lui **Aron Densușianu**, istoric literar, poet, folclorist (19 nov. 1837 – 2 sept. 1900)
- ♦ 2 septembrie 1910. 100 de ani de la moartea pictorului francez **Henri Rousseau le Douanier** (21 mai 1844 – 2 sept. 1910)
- ♦ 2 septembrie 1920. 90 de ani de la nașterea actriței **Irina Răchițeanu-Șirianu** (2 sept. 1920 – 16 oct. 1993)
- ♦ 3 septembrie 1905. 105 ani de la nașterea fizicianului american **Carl David Anderson**, Premiul Nobel pentru Fizică pe anul 1936 (3 sept. 1905 – 11 ian. 1991)
- ♦ 3 septembrie 1950. 60 de ani de la moartea inventatorului, aviatorului **Traian Vuia** (17 aug. 1872 – 3 sept. 1950)
- ♦ 7 septembrie 1930. 80 de ani de la nașterea lingvistului, istoricului literar **Gheorghe Mihăilă**
- ♦ 8 septembrie 1830. 180 de ani de la nașterea poetului francez **Frédéric Mistral**, Premiul Nobel pentru Literatură pe anul 1904 (8 sept. 1830 – 25 mart. 1914)
- ♦ 8 septembrie 1850. 160 de ani de la apariția, la Paris, a revistei „**România viitoare**“, editată de pașoptiștii români aflați în exil
- ♦ 8 septembrie 1910. 100 de ani de la nașterea actorului și regizorului francez **Jean-Louis Barrault** (8 sept. 1910 – 22 ian. 1994)
- ♦ 8 septembrie 1930. 80 de ani de la nașterea scriitorului, scenaristului, omului politic **Petre Țăluțeanu** (8 sept. 1930 – 6 nov. 2005)
- ♦ 10 septembrie 1930. 80 de ani de la nașterea poetului, criticului și istoricului literar **Liviu Călin** (10 sept. 1930 – 17 mart. 1994)
- ♦ 11 septembrie 1875. 135 de ani de la nașterea poetului **Șt. O. Iosif** (11 sept. 1875 – 21 iun. 1913)
- ♦ 11 septembrie 1885. 125 de ani de la nașterea poetului, prozatorului, eseistului englez **D.H. Lawrence** (11 sept. 1885 – 2 mart. 1930)
- ♦ 12 septembrie 1910. 100 de ani de la nașterea rabinului **Alexandru Șafran** (12 sept. 1910 – 27 iul. 2006)
- ♦ 13 septembrie 1885. 125 de ani de la nașterea lui **Aquilino Ribeiro**, scriitor portughez (13 sept. 1885 – 27 mai 1963)
- ♦ 13 septembrie 1970. 40 de ani de la moartea poetei, prozatoarei **Sanda Movilă** (7 ian. 1900 – 13 sept. 1970)
- ♦ 14 septembrie 1895. 115 ani de la inaugurarea **Podului de la Cernavodă**, proiectat și executat de inginerul constructor Anghel Saligny
- ♦ 14 septembrie 1930. 80 de ani de la nașterea actorului **Mihai Fotino**
- ♦ 15 septembrie 1890. 120 ani de la nașterea scriitoarei engleze **Agatha Christie** (15 sept. 1890 – 12 ian. 1976)
- ♦ 15 septembrie 1895. 115 ani de la apariția, la București, a revistei lunare „**Gazeta matematică**“
- ♦ 16 septembrie 1905. 105 ani de la nașterea poetului ceh **Vladimír Holan** (16 sept. 1905 – 31 mart. 1980)
- ♦ 16 septembrie 2000. 10 ani de la moartea poetului **Ioan Alexandru** (25 dec. 1941 – 16 sept. 2000)
- ♦ 17 septembrie 1580. 430 de ani de la nașterea lui **Francisco de Quevedo**, scriitor spaniol (17 sept. 1580 – 8 sept. 1645)

- ♦ 17 septembrie 1820. 190 de ani de la nașterea dramaturgului francez **Émile Augier** (17 sept. 1820 – 25 oct. 1889)
- ♦ 17 septembrie 1875. 135 de ani de la nașterea lui **Victor Anestin**, astronom, scriitor, traducător, ziarist (17 sept. 1875 – 5 nov. 1918)
- ♦ 17 septembrie 1980. 30 de ani de la moartea psihologului elvețian **Jean Piaget** (9 aug. 1896 – 16 sept. 1980)
- ♦ 18 septembrie 1905. 105 ani de la nașterea actriței suedeze **Greta Garbo** (18 sept. 1905 – 15 apr. 1990)
- ♦ 19 septembrie. **Ziua Europeană a Patrimoniului**
- ♦ 19 septembrie 1985. 25 de ani de la moartea scriitorului italian **Italo Calvino** (15 oct. 1923 – 19 sept. 1985)
- ♦ 20 septembrie. **Ziua Bucureștilor**
- ♦ 20 septembrie 1910. 100 de ani de la nașterea poetului, traducătorului, graficianului **Tașcu Gheorghiu** (20 sept. 1910 – 17/18 sept. 1981)
- ♦ 20 septembrie 1975. 35 de ani de la moartea poetului francez **Saint-John Perse**, Premiul Nobel pentru Literatură pe anul 1960 (31 mai 1887 – 20 sept. 1975)
- ♦ 21 septembrie 1860. 150 de ani de la moartea filosofului german **Arthur Schopenhauer** (22 febr. 1788 – 21 sept. 1860)
- ♦ 21 septembrie 1885. 125 de ani de la nașterea matematicianului **Victor Vălcovici** (21 sept. 1885 – 21 sept. 1970)
- ♦ 21 septembrie 1945. 65 de ani de la moartea istoricului, juristului, diplomatului **I. C. Filitti** (8 mai 1879 – 21 sept. 1945)
- ♦ 21 septembrie 1995. 15 ani de la moartea caricaturistului, regizorului **Matty Aslan** (7 mai 1924 – 21 sept. 1995)
- ♦ 23 septembrie 1870. 140 de ani de la moartea scriitorului francez **Prosper Mérimée** (28 sept. 1803 – 23 sept. 1870)
- ♦ 24 septembrie 1945. 65 de ani de la apariția, la București, a revistei săptămânale „**Lumea**“, sub direcția lui G. Călinescu
- ♦ 25 septembrie 1880. 130 de ani de la nașterea geologului **Gheorghe Macovei** (25 sept. 1880 – 31 mai 1969)
- ♦ 25 septembrie 1900. 110 ani de la nașterea eseistului, istoricului literar **Henri Jacquier** (25 sept. 1900 – 19 apr. 1980)
- ♦ 25 septembrie 1920. 90 de ani de la nașterea **Acad. Dimitrie Vata-maniuc**, istoric și critic literar
- ♦ 25 septembrie 1920. 90 de ani de la nașterea cineastului rus **Serghei Bondarciuk** (25 sept. 1920 – 20 oct. 1994)
- ♦ 25 septembrie 1930. 80 de ani de la nașterea lui **Pop Simion**, scriitor, jurnalist, diplomat (25 sept. 1930 – 12 mai 2008)
- ♦ 26 septembrie 1990. 20 de ani de la moartea scriitorului italian **Alberto Moravia** (28 nov. 1907 – 26 sept. 1990)
- ♦ 27 septembrie 1880. 130 de ani de la nașterea violonistului **Jacques Thibaud** (27 sept. 1880 – 1 sept. 1953)
- ♦ 27 septembrie 1915. 95 de ani de la moartea scriitorului francez **Remy de Gourmont** (4 apr. 1858 – 27 sept. 1915)
- ♦ 27 septembrie 1990. 20 de ani de la moartea prozatorului, eseistului, criticului literar **Ion Biberi** (21 iul. 1904 – 27 sept. 1990)
- ♦ 28 septembrie 1530. 480 de ani de la moartea pictorului italian **Andrea del Sarto** (16 iul. 1486 – 28 sept. 1530)
- ♦ 28 septembrie 1895. 115 ani de la moartea chimistului, microbiologului francez **Louis Pasteur** (27 dec. 1822 – 28 sept. 1895)
- ♦ 28 septembrie 1970. 40 de ani de la moartea scriitorului american **John Dos Passos** (14 ian. 1896 – 28 sept. 1970)
- ♦ 29 septembrie 1910. 100 de ani de la nașterea **Părintelui Arsenie Boca** (29 sept. 1910 – 28 nov. 1989)
- ♦ 30 septembrie 1715. 295 de ani de la nașterea filosofului francez **Étienne Bonnot de Condillac** (30 sept. 1715 – 3 aug. 1780)
- ♦ 30 septembrie 1955. 55 de ani de la nașterea prozatorului, eseistului, publicistului **Dan Stanca**
- ♦ 30 septembrie 1985. 25 de ani de la moartea actriței franceze **Simone Signoret** (25 mart. 1921 – 30 sept. 1985)

Contents

<i>Dr. Ion DUR</i> – The Ethics of Relation with History and Politics	2
<i>Alexandru PELIMON</i> – The New Capital of Romania	3
<i>Dr. Nicolae MAREȘ</i> – Wladimir Hegel, a Romanian Sculptor with Polish Roots	4
<i>Prof. Virgiliu Z. TEODORESCU</i> – From Bucharest Metropolitan Library's Collections (I). Postcards with Carol I Park	6
Bucharest Metropolitan Library – Old Books	8
Publishers Union of Romania and IBBY Romania in Serving the School Libraries	9
Contemporary Autographs – Academician Alexandru SURDU and the Vocation of Pentad	10
The Third International Symposium THE BOOK. ROMANIA. EUROPE	14
A Fundamental Work: <i>Proceedings of the Second International Symposium THE BOOK. ROMANIA. EUROPE</i>	15
Prahova – a County with Cultural Vocation	16
Caragiale and the Urban Folklore	17
551 Years of Bucharest's Documentary Attestation	18
EBLIDA Response to the European Commission's Green Paper: <i>Unlocking the Potential of Cultural and Creative Industries</i> , July 2010	19
Proposed Changes to the European Information Society Directive Regarding Orphan Works	22
<i>Frédéric MITTERAND</i> – A Programme To Develop the Reading	23
<i>Acad. Ștefan ȘTEFĂNESCU</i> – In memoriam – A Great Romanian Professor and Scholar: Academician Radu P. Voinea	26
<i>Acad. Radu P. VOINEA</i> – The Beauty of Scientific Truth	27
<i>Dr. Dumitru ISAC</i> – The Concept of Beautiful to Socrates, Plato and Aristotle (II)	28
13 September – A Cultural-Historical Reference for Bucharest's Fire Brigade	31
<i>Dr. Ion CONSTANTIN</i> – Gherman Pântea – Mayor of Odessa (1941–1944) (II)	32
Bucharest Metropolitan Library – Books for Children from Emil Gârleanu Library Branch	36
<i>Dr. Marian NENCESCU</i> – Calendar of Months – Saint Symeon the Stylite	38
Cultural Calendar – September 2010	39

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA

Str. Tache D. Ionescu nr. 4, Sector 1

ABIDOR: Tel./Fax: 021 316.36.25

BMB: Tel./Fax: 021 316.83.00/04/05/06

Redacția: Tel./Fax: 021 316.83.06/Int. 130

bibliobuc@yahoo.com / www.bibliotecametropolitana.ro

Director: Florin ROTARU**Director artistic:** Mircea DUMITRESCU

Redacția: Ion HOREA (redactor-șef onorific),
Georgeta FILITTI, Iulia MACARIE (secretar de redacție),
Marian NENCESCU (redactor-șef), Florin PREDA,
Gabriela TOMA, Radu VLĂDUȚ

CUPON

ABONAMENT LA
BIBLIOTECA BUCUREȘTILOR

Numele
 Prenumele
 Adresa
 Cod..... Telefon.....
 Solicit abonarea la revista **BIBLIOTECA BUCUREȘTILOR** pe o perioadă de luni.
 Adresa: Str. Tache D. Ionescu nr. 4, Sector 1, Cod poștal 010354, București.
 Anexez chitanța de plată a sumei de RON în contul dvs.
 nr. RO82 RNCB 0072 0497 1003 0001 BCR Sector 1. C.U.I. 10141341.

Asociația noastră ABIDOR și Biblioteca Metropolitană București sunt singurele reprezentante din România, în calitate de membre, în asociațiile INTAMEL și EBLIDA începând cu anul 1998. Astfel, revista noastră este unica publicație care vă oferă ultimele noutăți din comunitatea internațională a bibliotecilor.

Administrația noastră face, prin plata directă sau prin mandat poștal, abonamente la revista lunară **BIBLIOTECA BUCUREȘTILOR**. Prețul unui număr este de 12 RON. Prețul unui abonament anual (12 numere) este de 144 RON. Primul an de apariție: 1998.

Tipărit la Tipografia COPERTEX

ISSN 1454-0487

Redacția revistei **BIBLIOTECA BUCUREȘTILOR** respectă opțiunile autorilor cu privire la normele ortografice

AGATHA CHRISTIE

1890–1976

120 de ani de la naștere

Cînd am început să scriu povestiri polițiste nu aveam dispoziția să critic ceva sau să mă gîndesc serios la o crimă. O poveste polițistă era povestea unei urmăriri, dar de asemenea, și o poveste cu o morală, de fapt era reluarea vechii povestiri morale medievale cu Everyman, cu distrugerea răului și triumful binelui. Pe vremea aceea, cînd se purta războiul din 1914, făcătorul de rele era inamicul, care nu era un erou; eroul era bun, un om foarte natural și simplu. Pe atunci nu începusem încă să ne bălăcim în psihologie. Eram, ca toată lumea care citea sau scria cărți, împotriva criminalului și țineam cu victima nevinovată. [...]

Nimeni nu ar fi putut măcar visa atunci că va veni o vreme cînd cărțile despre crime se vor citi pentru dragostea de violență, și brutalitatea ca plăcere sadică. Erai sigur atunci că opinia publică s-ar fi indignat îngrozitor în fața unor asemenea lucruri, pe cînd acum, cruzimea pare să fie pentru unii pîinea cea de toate zilele.

„O autobiografie“

Acad. DIMITRIE VATAMANIUC

– 90 de ani –

Exegeții operei lui Eminescu definesc ca una din trăsăturile dominante ale scrisului său titanismul și au în vedere, în general, viziunea sa asupra universului. Poetul este alăturat sub acest aspect romanticilor, cu preferințe pentru „anecdota cosmică“. Dar titanism mai poate însemna și capacitatea creatoare pentru realizarea unei opere de mari dimensiuni și de-o varietate rar întâlnită, ca aceea eminesciană. Nu este de trecut cu vederea nici faptul că poetul o realizează în nici două decenii de activitate scriitoricească. Procesul creator eminescian, de-o complexitate uimitoare, este exemplificat, în general, cu invocarea zecilor de variante pentru aceeași poezie. [...] Efortul spre perfecționare, deși pe altă linie, caracterizează și publicistica sa. [...] Impresionează în publicistica sa epuizarea bibliografiei, înainte de-a se pronunța în problema respectivă. O conștiință profesională împinsă atât de departe nu întâlnim la nici un ziarist român din secolul trecut.

„Publicistica lui Eminescu“